

SATUL ȘI ȘCOALA

REVISTĂ LUNARĂ PENTRU EDUCAȚIE ȘI ÎNVĂȚĂMÂNT

S U M A R U L :

Cuvântarea M. S. Regelui Carol II la inaugurarea Arcului de Triumf . . .	65
Comemorarea lui Vasile Lucaciu	67
<i>Dimitrie Goga</i> : Pregătirea învățătorilor	68
<i>I. Nisipeanu</i> : Școala psihologică (Fragment)	72
<i>Dr. Al. Roșca</i> : Metoda observației	78
<i>Dimitrie Todoranu</i> : Fenomenul eidetic	83
<i>Dr. Lucian Bologa</i> : Un suflet de dascăl	85
<i>Ana C. Iencica</i> : Lecții de aritmetică la clasa III primară	85
<i>Gh. Tulbure</i> : Școala satească din Ardeal în epoca lui Șaguna	98

Cronica:

O sărbătorire. — Inteligență și caracter. — Alimentația și temperamentul raselor. — Tendințele și învățarea. — Un congres al autorilor de cărți didactice din România. — Programă analitică. — Al doilea congres al presei învățământului. — Civilizația satelor. — Influența oboselii și plictiselii asupra notelor date de profesori. — Manifestările sociale la copiii mici. — Vârsta obligativității școlare în Anglia. — Fișa de examinare psihologică. — Învățători și studenți premiați de „Arhiva de folklor a Academiei Române. — Ținuta corpului explicată copiilor pe ecran. — Doleanțele Asociației profesorilor Medico-Pedagogici din România. — Biblioteci școlare și populare. — Congresul internațional al populației, Paris 1937. — Statistică epistolară. — Precizare necesară. — Stai jos, prostule. — Convenția școlară și culturală între România și Cehoslovacia. — Ministerul educației naționale. — Statistica și politica. — Miope și inteligență. — Fulgii de zăpadă. — Densitatea populației variază mult după Continente.

Cărți—Reviste

C. I.: Cartea satelor. — *Ion Matei*: Gheorghe Lazăr. — *C. I.*: Pe culmea celor 75 ani. — *Victor Stanciu*: Vieța și opera Prof. I. P. Voitești. (*C. I.*) — *Dr. Eugen Nicoară și Vasile Netea*: Mureș, Mureș, apă lină... (*C. I.*) — *N. Oancea și I. U. Soricu*: Carte de cântece pentru clasele primare. — *C. I.*: Biblioteca pentru toți. — *Nicolae Pană*: Doine și strigături, etc. etc.

Institutul de Arte Grafice „ARDEALUL” Cluj, strada Memorandului No. 22

Satul și Școala

Redactată de C. IENCICA și D. GOGA, profesori.

Correspondența pentru redacție :

Constantin Iencica Str. Mărzescu Nr. 21, Cluj.

Correspondența pentru administrație :

Dimitrie Goga Str. Bob Nr. 13, Cluj.

Abonamentul 120 lei pe an pentru învățători; 150 lei pentru școli și comitetele școlare.

Răspândiți această revistă printre prieteni și cunoscuți. În ea se oglindesc ideile și acțiunea celor care doresc ridicarea satelor și a școalei primare.

Cine nu înapoiază, în timp de 10 zile dela expediere, exemplarul ce i s'a trimis, este considerat abonat și așteptăm costul abonamentului.

Amintiți-vă că hârtia, tiparul și lucrul sunt scumpe; revista se susține numai din abonamente. Trimiteți-ne deci, neîntârziat, costul abonamentului pe adresa Administrației, str. Bob 13, Cluj.

În loc de chitanță, numele abonaților pe anul în curs, se trece pe pagina a 3-a a copertei.

Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază.

Lucrările și revistele primite la Redacție vor fi amintite la Bibliografia acestei reviste.

Domnii abonați cărora le lipsesc numere din revistă, sunt rugați să le ceară printr-o c. p. dela Administrație, str. Bob 13, Cluj.

CUVÂNTAREA M. S. REGELUI CAROL II LA INAUGURAREA ARCULUI DE TRIUMF

Inaugurăm astăzi Arcul de Triumf, menit să reamintească generațiilor viitoare gloria celor ce au căzut vitejește pentru înfăptuirea unui ideal, care a fost țelul și îmbărbătarea multor generații.

Au trecut douăzeci de ani de când oștirile românești, sub conducerea Regelui Întregitor de Neam, au pornit la luptă pentru acest ideal, înfruntând vremuri de grea cumpănă și fălindu-se cu clipe de înălțătoare vitejie.

Acest monument, ce se înalță aici și care se sfințește astăzi după riturile strămoșești, nu este sfințit numai cu aghiazmă, dar și cu sângele acelora care s'au jertfit pentru reînțregirea Neamului românesc.

Vis secular, înfăptuit o clipă sub Voevodul cel Viteaz Mihai, ai fost hrana suflească a tuturor Românilor de pretutindeni, ai fost credința care ai mănăst pe toți, ai fost chiar rațiunea de a fi a întregului nostru Neam.

În acest moment solemn, gândul nostru evlavios trebuie să se închine cu smerenie în fața tuturor acelora, străluciți sau umili, cari în sufletul lor au avut credință, — credință ce ne-a dat răbdarea și puterea de a înfăptui aceia ce a fost o dreptate firească a gintei noastre.

Să ne închinăm deci în fața acestora, cari nu și-au precupețit viața, pentruca astăzi toți Românii să trăiască într-o țară pe veci unită și să ne închinăm în fața amintirii acelo-

ra cari, cu voință de oțel, au adus la îndeplinire visul multor generații, în deosebi în fața Voevodului Viteaz al zilelor noastre, Regele Ferdinand.

În vechime aceste arcuri de triumf se ridicau spre a proslăvi un om și o cucerire de popoare. Noi, cei de astăzi, am ridicat acest arc pentru proslăvirea unui Neam și a unei Creștine, dar mai ales, ca să arătăm lumii întregi că înfăptuirea unității naționale române nu este o cucerire deșartă și lăcomă, ci ștergerea din cartea vremurilor a nedreptății seculare ca fiii aceluiași popor să trăiască sub stăpâniri deosebite.

Noi, cei de față, am fost hărăziți de cartea cea mare a destinului să îndeplinim ceea ce înaintașii noștri au visat și au dorit.

Dar tot nouă ne este hărăzit să păstrăm și să întărim ceea ce s'a împlinit cu atâtea jertfe și cu atâtea dragoste de neam.

Înălțătoare, sfântă, — dar și grea moștenire! Nici o clipă nu trebuie să uităm, că tot ce ne-au lăsat înaintașii noștri, trebuie transmis neatins, nepângărit și întărit, urmașilor noștri.

Unitatea națională a fost pentru cei de ieri un crez și un îndemn, care ne permite să ne închinăm astăzi acestui monument. Pentru mâine, unirea națiunii trebuie să fie gândul de căpetenie al tuturor, spre a desăvârși moștenirea celor opt sute de mii de morți ai războiului de întregire.

mai adorat de aceste mase ca dansul. Și n'a fost Român cântat cu mai multă jale, dar și cu mai multă nădejde, precum a fost cântat Vasile Lucaciu în cunoscuta și răspândita sa doină populară. Aceasta și pentru că era — cum adesea zicea — popă, popă românesc, legat, prin toate firele ființei sale sufletești, de inima și soarta poporului său, întru toate împrejurările și la toate nevoile.

În sfârșit Vasile Lucaciu, după realizarea unității neamului, ca unul ce, cu drept cuvânt, putea zice despre acest mare eveniment istoric „magna pars fui” și ca unul ce luptase, sincer și fierbinte, o vieață întreagă pentru înfrățirea tuturor Românilor, nu putea, firește, să se întoarcă împotriva acestei politici, sprijinind, cum din nenorocire au făcut-o și o mai fac chiar și azi unii, regionalismul.

S'a despărțit dar de foștii tovarăși, ca să poată rămâne până la capăt, așa cum a trăit și luptat, fără să schimbe sau clatine ceva în conștiința și atitudinea sa națională. De aceea, în ceasul suprem al despărțirii,

nația l-a dus la lăcașul de veci ca pe un suveran — suveran al drepturilor și libertăților poporului român câștigate pentru vecie, iar Regele țării l-a onorat cu cea mai înaltă dintre distincțiuni ce-i putea acorda — Coroana României.

Iată de ce, azi, când efigia lui de roman, reapare, în bronz, din nou, în văzul contemporanilor întârziați și urmașilor entuziaști, Românimea întreagă se pleacă, cu respect și admirație, înaintea memoriei lui Vasile Lucaciu, spre a-i aduce prinosul iubirii și recunoștinței pe care i-o datorește și i-o va păstra deapănurea.

Iar Senatul țării se asociază, prin glasul meu, la aceste sentimente, omagiind, la fel, memoria aceluia dintre Românii unității noastre naționale, care, mai mult decât ori care altul, ar fi reprezentat, prin înfățișare, prin fire și prin fapte, adevărata majestate romană, în rândurile sale, dacă Providența nu l-ar fi chemat la sine, ca să-i acorde răsplata ce i-a rezervat în lumea celor drepti.

PREGĂTIREA ÎNVĂȚĂTORILOR

S'au făcut în ultimii ani eforturi dintre cele mai lăudabile pentru a se creia poporului nostru, *prin școală*, condițiuni mai bune de viață: s'au înmulțit școlile, s'au dat burse elevilor, s'au făcut și s'au refăcut programele analitice, s'au luat măsuri pentru o mai bună frecvență, s'au înființat căminuri școlare și acum, în urmă, s'a organizat premilităria și străjeria. Tot măsuri bune, dela care aveam dreptul să așteptăm rezultate îmbucurătoare.

Și totuși, rezultatele nu sunt în măsura nădejdilor și efortărilor ce se fac, pentru că din toate planurile

de îndreptare au fost lăsați uitării tocmai aceia care au mai mult de lucru la realizarea lor: *învățătorii*.

Pe sufletul învățătorilor, pe puterea lor de înțelegere și de jertfire, se clădește țara cea nouă, fără să știm însă cât de grea e munca lor, cât de mari le sunt suferințele, cât de apăsătoare lipsurile, cât de mică și neomenoasă este plata muncii lor!

Va rămâne în istoria școlii românești o pagină dintre cele mai strălucite aceea înscrisă de învățătorii români după războiu când, înfruntând lipsuri neînchipuite, din dragoste pentru Rege și Țară, au dat

ascultare patriotismului lor, muncind în școală cu hărnicie și devota-
ment. Dar urmărind îndeaproape și
de timp îndelungat munca învățăto-
rilor, cu o simpatie care mă face să
mă identific cu viața lor, adeseori
m'am gândit ce frumoasă și rodnică
le-ar fi munca, date fiind calitățile
lor sufletești, dacă pregătirea lor ar
fi mai bună.

Se pare că în ultimul timp sunt
tot mai numeroase glasurile acelor
care cer ca atențiunea conducători-
lor școlii românești să se îndrepte
asupra școalelor normale. Insuși dl
Dr. Angelescu, Ministrul Educației,
a simțit nevoia să adune pe direc-
tori în câteva rânduri (la Câmpu-
lung și București) pentru a se sfătui.
Ce păcat că cele discutate s'au adus
la cunoștința profesorimei numai
prin relatările incomplete ale gaze-
telor! S'ar fi dat, altfel, prilej tutu-
ror celor ce cunosc școala normală,
să contribuie la o discuție în care
părerea profesorilor și a învățători-
lor ar fi atârnat cel puțin tot atât de
greu cât și a directorilor.

Care sunt problemele legate de
învățământul normal?

Cea mai gravă este aceea care pri-
vește corpul profesoral.

După războiu nu s'a făcut nimic
ca să fie aduși în școlile normale cei
mai buni profesori și cei puțini câți
sunt, nu s'au bucurat niciodată de
un cuvânt de prețuire și de încura-
jare din partea autorității școlare.
De aceea profesorii care au putut
trece la licee, au trecut cu toată gra-
ba, lăsând locurile lor, cele mai ade-
seori, cursiștilor, care, după ce li s'a
pus interdicția de a preda la cursul
superior al liceelor, s'au plasat la
școlile normale într'un număr prea
mare.

Asupra pricinelor care au făcut pe
profesorii cu studii să fugă de șco-
lile normale, nu mai stăruim, dar
nici asupra valorii profesorilor

cursiști. (Că sunt printre ei și unii
profesori buni, nu noi, care muncim
alături de ei, o vom tăgădui. Dar a-
tâta timp cât profesorii slabi, — in-
diferent că sunt cursiști ori licen-
țiați, — vor fi lăsați mai departe în
școlile care pregătesc învățătorii, cu
ignoranța lor, care nu scapă nici ob-
servației elevilor, cu orizontul măr-
ginit numai de meschina preocupa-
re a orei care se scurge *oricum* și a
salarului care trebuie să vină, cu ți-
nuta neingrijită, cu graiul adormit,
în care nu licărește niciodată o svăc-
nire de nobilă simțire interioară pe
care s'o transmită elevilor, norma-
liștii vor termina școala așa cum au
fost și acei care i-au pregătit: *fără o
înțelegere superioară a misiunii lor.*

Selecionarea profesorilor de școli
normale trebuie să fie cea dintâi gri-
jă a conducătorilor învățământului
românesc și prin orice mijloace pro-
fesorii buni trebuiesc menținuți în
școala normală și cei plecați, re-
aduși.

Școala normală are nevoie de pro-
fesori de prestigiu recunoscut, căci
numai prin asemenea profesori se
va garanta pregătirea temeinică a
elevilor și li se va însufla acea în-
credere, întemeiată pe reale valori
sufletești, care lipsește astăzi celor
mai mulți învățători.

Un rol hotărâtor în pregătirea în-
vățătorilor îl are directorul școlii
normale. El trebuie să întrunească
calități indiscutabile de om de mun-
că, de onestitate, dar și de știință,
de tact pedagogic, de iubire față de
colegi și de elevi. = =

Prin întreaga lui atitudine, direc-
torul școlii normale determină rit-
mul muncii în școală și acea atmos-
feră de bună voie și de cordialitate
fără de care știința rămâne rece și
munca o silă, dela care se sustrag
toți.

Nu poate fi o supărare pentru ni-
meni afirmând că profesorii de pe-

dagogie sunt indicați, *în primul rând*, pentru postul de director.

Sub presiunea politicei, Ministerul Educației a scăpat din mână sa aceste locuri de mare răspundere, ajunse astăzi, în multe cazuri, la discreția unor politicieni care dispun de destinele școlii cu o inconștiență care niciodată nu va fi îndeajuns de înfierată.

Dintre toate formele de selecționare a directorilor, Ministerul a renunțat la cea mai bună, aceea a alegerii lor prin votul colegilor (*legea Iorga*) care a smuls, acum câțiva ani, direcțiunile școlare de sub influența cluburilor politice. Din nefericire legea aceasta a fost înlocuită cu alta, care păstrează și pe mai departe școlii românești trista situație de roabă a politicei înguste.

Ce pagubă rezultă din această situație o știu numai profesorii, care în asemenea împrejurări se văd stingheriți în toată activitatea lor de atmosfera de ostilitate și suspiciune pe care, în mod fatal, o determină și o întreține directorul numit numai în calitatea sa de membru al partidului dela putere.

Prevăd vremea când, ușurați de alte griji, profesorii iubitori de școală vor cere cu toată hotărârea numirea directorilor prin alegere, aducând astfel un binemeritat omagiu acelui ministru a școalelor care legiferând pentru prima dată alegerea, n'a avut în vedere decât numai binele școlii.

Perspectivile sumbre care se deschid absolvenților școlilor normale — șomajul și salariul infim — au făcut să scadă în așa măsură numărul candidaților la examenul de admitere, încât nici nu se mai poate vorbi de o selecționare a celor care intră în clasa I-a normală.

Sătenii frunțași, preoții și învățătorii, numai atunci vor fi determinați să-și aducă copiii în școlile nor-

male, când nu vor mai avea spectacolul tinerilor absolvenți disperați că n'ajung într'un post și când taxele de întreținere în școală vor fi scăzute la nivelul puterii lor de plată.

În ce privește întreținerea școlilor normale, rău face Ministerul Educației că nu supune comunele la obligația de a vărsa Ministerului o sumă anuală, proporțională cu numărul posturilor de învățători pe care le are comuna. Chiar dacă pentru început suma ar fi modestă, pe măsură ce administrația comunelor se va organiza, această sumă se va putea mări, încât să devină izvorul cel mai de seamă pentru întreținerea școlilor normale. Poate că numai astfel le vom vedea scăpa de sărăcia în care trăesc și care le obligă să dea elevilor o întreținere plină de lipsuri.

Îmbunătățirea traiului normaliştilor se poate obține și acum în oarecare măsură, prin concentrarea elevilor într'un număr mai restrâns de școli, astfel încât disponibilul bugetar să fie folosit numai în școlile care pot oferi cele mai bune condițiuni de viață.

Nu uităm că mai avem nevoie de un mare număr de învățători, dar nu uităm nici neputința de a plasa la timp pe toți absolvenții școlilor normale, și cum lucrul acesta nu-i de ieri, de azi și nici nu se va îndrepta curând, ni se pare o măsură bună comprimarea numărului absolvenților, îmbunătățind în schimb întreținerea normaliştilor, atât de slabă astăzi, încât mulți absolvenți trec pragul școlii, ca să-l calce pe al sanatorului. Nici într'o categorie de școli numărul tuberculoșilor nu este atât de mare ca în școlile normale, pentru că nicăiri elevii nu-s supuși unei mai intense munci și n'au un regim alimentar mai sărac decât în școlile normale. Cât de iluzorie este credința că *ferma rezol-*

vă problema alimentației în școlile normale, o dovedește și faptul că pentru normaliști — copiii satelor — zeama galbenă, numită pentru circumstanță ceai, este hrana fiecărei dimineți de muncă, laptele fiind rezervat zilei de sărbătoare.

* * *

Programa analitică a școalei normale trebuie alcătuită de oameni care au experiența efectivă a învățământului primar și normal.

Ei vor avea de hotărît dacă activitatea unor elevi, care după absolvire sunt destinați unei munci în care inițiativa personală și conducerea de sine — și *a altora* — înseamnă totul, e bine să se desfășoare în școală într-o totală ignorare a personalității lor, și-n cea mai tiranică supunere clopoțelului, pedagogilor, profesorilor.

Vor avea de hotărît locul dexterităților și mijloacele de a le face folositoare în cel mai înalt grad. Lucrul manual, de pildă, este conceput greșit astăzi. El face din elevi simpli cârpaci, în diferite meserii, pe când ar trebui practicat numai pentru valoarea sa educativă. Pentru folosul material, va trebui deprins de învățători în cursuri de vară, după terminarea școalei normale și după ce fiecare învățător va ști ce meserie trebuie regiunei sale, potrivit cerințelor și produselor prime pe care le oferă satul.

Religia, redusă astăzi la rolul șters de „obiect de studiu“, cu notarea elevilor dela 1—10, trebuie să-și recapete toată însemnătatea ei educativă, punând punctul de greutate pe atitudinea sufletească și pe practica virtuților, nu pe cunoștințe. E într-adevăr dureros că preoții noștri au renunțat la rolul excepțional pe li-l putea conferi, în cel mai înalt înțeles creștin și misionar, Religia, spre a rămâne simpli profesori, care cu creionul în mână cântăresc

virtutea creștină a elevilor după iscusința unui răspuns servit adeseori de memorie, de o inspirație momentană ori de bunăvoința unui coleg șoptitor. Lipsa de pregătire a preoților pentru rolul înalt pe care li-l destină școala, face ca Religia să nu exercite astăzi asupra elevilor absolut nicio influență binefăcătoare, ceea ce e profund regretabil.

Pedagogia trebuie scuturată de tot balastul cu care ambiționăm să facem din învățătorii noștri specialiști mai desăvârșiți decât acei pe care-i poate pregăti universitatea.

Ce confuzie poate produce în mintea lor acest sistem de îndopare cu tot ce-i nou în pedagogie, o știu prea bine aceia în fața cărora se prezintă învățătorii la diferite examene. Și chiar când știința lor în cele mai noi metode și experiențe pedagogice este satisfăcătoare, lucru care se întâmplă adeseori, te cuprinde o adevărată desnadejde aflând că toată această teorie savantă n'a putut clinti cu'n milimetru vieața de complexitate lipsuri în care se sbate satul românesc sub regimul „obligativității și al gratuității școlare“.

Obiectele zise de cultură națională, literatura română, istoria și geografia României, atât prin conținutul lor cât și prin suflul pe care li-l poate da profesorul bine pregătit și entusiast, trebuie să creieze în tinerii noștri învățători o asemenea atitudine morală și națională, încât să nu rămână nicio îndoială ca ei vor fi cei mai însuflețiți îndrumători ai națiunii spre mai bine și cei dintâi străjeri ai patrimoniului național.

Rând pe rând, toate materiile programei trebuie revăzute, ajustate sau completate și potrivite realităților și numai lor, căci niciodată și pentru nimic programul nu trebuie încărcat fără să știm în ce măsură cunoștințele predate pot înzestra și înnobila sufletul normalistului, și-n

ce măsură ele îl pot face un mai bun învățător.

Cine-și va lua asupra sa sarcina grea a reorganizării învățământului normal, va binemerita recunoștința tuturor. El va face pentru ridicarea poporului românesc înzecit mai mult decât această mișcare de cultu-

ralizare a satelor, atât de generoasă în intenții, căreia îi sacrificăm bani, timp și energie, fără să realizăm nimic pozitiv.

Viitorul satului românesc, bun sau rău, numai școala normală îl poate pregăti.

DIMITRIE GOGA

ȘCOALA PSIHOLOGICĂ

(FRAGMENT)

Toate formele de organizare socială, spre a fi durabile și susceptibile de progres, trebuie să se adapteze, cât mai mult cu putință, atât la trebuințele vitale ale indivizilor pe care aceste forme de organizare îi privesc, cât și mai ales, la dispozițiile lor sufletești, la firea lor. Orice organizație, orice legislație anti-psihologică e sortită să dispară în cel mai scurt timp, sau, dacă durează prin împrejurări de tiranie politică, să constituie o calamitate pentru indivizi. Și, în ciuda tuturor filosofiilor sociale și a curentelor politice, care subprețuesc individul, reducându-l la rolul de simplă rotiță sau simplu șurub într'un mecanism uriaș, noi vedem că, în ultimă analiză, *scopul statului e tot individul*. Individul nu poate fi socotit ca un simplu șurub angrenat într'o uriașă mașină, pentru că viața socială nu e, și nu poate fi, un mecanism. Viața socială își are rădăcinile în viața psihologică, și aceasta înseamnă, înainte de orice, *spontaneitate și libertate, individualitate și diferențiere*.

Numai organizația socială care respectă aceste forme ale structurii psihice, poate dura. Transpunând aceste considerații pe plan pedagogic, vom susține, ca fiind singura în armonie cu psihologia copilului și deci singura, rodnică și durabilă o *școală activă, afectivo-voluntaristă*,

școală care pornește de la cunoașterea minuțioasă a psihologiei copilului și se organizează, în toate articulațiile ei, pe datele acestei psihologii. E o școală care respectă și cultivă în gradul cel mai înalt dispozițiile native, bune ale copiilor, care respectă cu sfințenie individualitatea lor și pregătește, prin metode intime psihologice, formarea personalității și a caracterului lor. E școala ale cărei tendințe sunt perfect sintetizate și cristalizate în formula unor pedagogi germani: *Pädagogik vom Kind aus*.

Pornind dela copil, dela firea lui, cel dintâi postulat al școalei psihologice e *învățarea prin curiozitate și interes*. Fiindcă acestea sunt pârghiile dezvoltării minții copilărești. În viața antescolară, care, la copiii normali, e ea însăși o școală foarte fecundă, aceștia dobândesc o mulțime de cunoștințe și de moduri de a le exprima, precum și o mulțime de abilități practice, datorită curiozității și intereselor de tot felul care îi cuceresc. Jocurile, activitatea manuală liberă, conversațiile familiare cu părinții, declanșate de curiozitatea lor nesățioasă, înzestreaază pe copii cu aceste multe cunoștințe și abilități, pe care școala ar trebui să le prețuiască în gradul cel mai mare, — pe când ea azi, foarte adesea, le nesocotește, trecând superficial peste ele. Foarte adesea, comunica-

ivitatea copiilor aproape dramatică, susținută de o gesticulație și o mimică vie, e înăbușită de școală, fiindcă ea aproape o reprimă prin artificiala ei formă interogativă în desfășurarea lecțiilor; spontanietațea, spiritul de inițiativă, voința, curiozitatea naturală nesățioasă, se tocesc, fiindcă școala disciplinară de azi poruncește totul, până și felul de a se juca al copiilor, le usucă sufletul, răpindu-le perspectiva vieții copilărești, îi face adulți înainte de vreme, fiindcă e concepută ca o *școală a grabei*. Inșă, după o vorbă a lui Emerson, nimic nu e mai ordinar decât graba. Nu degeaba și poporul nostru condamnă, în străvechiul dicton: *graba strică treaba*, această pornire ordinară a sufletului de a ajunge prea repede la rezultate pipăibile, măsurabile și ponderabile, pornire ce duce fatal la utilitarism și materialism nesățios. Această școală a grabei distruge poezia vieții copilărești, fiindcă îi sare repede etapele, fiindcă, la tot pasul, confundă psihologia copiării cu aceea a omului adult, utilizând metode și procedee, și lucrând într'un spirit didactic, potrivite pentru vârste mai înaintate, dar funeste pentru vârsta copiării. Vom căuta să probăm caracterul antipsihologic al școlii de azi prin câteva exemple mai bătătoare la ochi, evidente aproape și pentru cei ce orbecăiesc prin labirintul pedagogiei formaliste.

A) *Cum școala de azi adoarme curiozitatea copiilor și le omoară interesul.*

Spuneam mai sus că cel dântâi postulat al școlii psihologice e învățarea prin curiozitate și interes. Ei bine, treptologia formală, cu anunțările stereotipe ale subiectului lecțiilor, pe de o parte, și cu succesiunea uniformă a momentelor lor, prea transparente și pentru copii, în

cât ajung și ei aproape să cunoască planul de lecție, pe de altă parte, nu pot face alta decât să tocească înetul pe 'nctul interesul copiilor la aceste lecții. Surpriza dispare cu totul, totul se așteaptă și se calculează matematic, lecția capătă caracter rigid de mecanism, orice suflu de creație personală și de *fericită improvizatie* dispare, fiindcă mintea învățătorului, care aplică riguros treptele formate, e stânjenită, la tot pasul, o bună bucată de vreme, de gândirea apăsătoare de a turna materialul lecției în anumite tipare, — atâtea ghiulele de picioare — până s'a deprins bine cu mecanismul, iar de aici încolo lecția se 'nfășoară strună pe calapoade, dar și orice vieață personală dispare din ea.

În lecțiile concepute după șabloane fixe, care calculează minuțios toate întrebările de pus și toate răspunsurile de dat de către elevi, loc pentru intervenția acestora nu mai e de loc. De geaba se slăvesc astfel de lecții ca lecții active, ca lecții în care colaborarea dintre învățători și elevi e intimă și caldă, căci dialogul e constrângător și artificial, nu natural și liber, copiii n'au nicio inițiativă, de observație și de gândire, în lecții, fiindcă o are singur învățătorul; de la ei nu pornesc întrebări, căci nu se 'ncadrează în planul ce și-a făcut învățătorul, ele i-ar strica acest plan, i-ar perturba firul metodic tors de mai înainte de mintea lui. Caracterul de *spirit activ* al unei lecții, nu-l dă faptul că biciul întrebărilor aleargă neconținut din bancă în bancă, de la un ungher al clasei la celelalte, ci participarea intimă și vie a sufletului elevilor, prin curiozitate pătimașă și atenție caldă, la materialul de idei din care e țesută stofa lecției. Am spus-o de atâtea ori, și o repet de câteori mi se oferă prilejul, că o lecție poate să ridice, prin întrebări

matematic răspândite în clasă, pe toți elevii, și să nu fie de loc activă, dacă n'a izbutit să captive pe copii, și, dimpotrivă, să se desfășoare aproape numai monologic, și să fie tot ce poate fi mai în spirit activ, dacă trezește cel mai puternic interes.

Nu dialogul în sine face lecția activă, nici pura expunere monologică, ci și una și alta, dacă se împletesc natural, *dacă izvorăsc din necesitățile psihologice de moment ale elevilor* și dacă sunt subordonate principiului cardinal al metodicii activiste, care e învățarea prin curiozitate și interes.

Noi am luat treptologia formală și forma coercitivă dialogică, zisă și socratică, de la Germani, atunci când pedagogia germană era dominată de fetișismul intelectualismului herbartian. Dar tot în Germania s'a născut, de pela 1880, și mai ales s'a accentuat după războiu, o reacțiune puternică împotriva intelectualismului, în contra treptelor formale și a formeî interogative rigide. În această reacțiune s'au distins pedagogi ca *Gaudig* și *Kerschensteiner*, ca *F. Gansberg* și *H. Scharrelmann*, ca *E. Linde* și *A. Gerlach*, și alții, citați adesea în lucrările mele.

Voiu reproduce aici o critică foarte judicioasă a didacticismului intelectualist, datorită lui *Otto Karstädt*, din lucrarea *Metodische Strömungen der Gegenwart* (Verlag von Julius Beltz in Langensalza, 1929).

„Procedul dezvoltător prin întrebări, și învățământul care desfășoară materia lecției interogativ, domină școala germană, subjugă toate obiectele, fiecare materie, constrânge pe fiecare învățător, pe fiecare clasă, pe fiecare copil. Cu aceasta pare împlinită vechea cerință dela Comenius trecând peste Rousseau și Pestalozzi până în zilele noastre: propria activitate. Procedul intero-

gativ înlănțuitor al școalei germane era însăși propria activitate a copilului!

Technicizarea procedului didactic a fost o necesitate istorică. Ea a devenit însă o calamitate prin aceea, că a fost în *acelaș timp* prețuită ca proprie activitate a copilului și a fost pusă în locul acesteia. Cum a fost posibil acest lucru? Prin aceea că nimic n'a mai fost oferit gata, ci orice expunere de materie s'a rezolvat într-o devenire. Fiecare conținut s'a dat în clasă prin muncă comună între învățător și copii. Astfel putu să se nască o iluzie cu urmări grele. Prelucrare comună, prefacerea lucrului gata în lucru ce trebuie să se desvolte în clasă: acestea au fost vechile puncte cardinale, care de la Comenius au călăuzit pedagogia germană! Astfel s'a găsit în procedul dezvoltător (prin întrebări) drumul către țința eternă a muncii școlare!

Unde zăcea greșala? În însuși lanțul dezvoltător... Am trecut cu vederea două lucruri, sau nici nu le-am știut: întâi, că înainte de 11 ani copiii în mijlocii încă nu fac abstracțiuni, nu trag concluzii silogistice, nu motivează, nu subordonează și nu supraordonează; al doilea, că și copiii după 11 ani nu pot să străbată cu mintea lor astfel de lungi serii logice dezvoltătoare, așa cum conține chiar și o singură „unitate metodică” expusă în formă dezvoltătoare. Incercări făcute cu diferite figuri silogistice la copii numai excepțional se găsește prematur, că și chiar după 11 ani ea nu este încă un bun general al școlarilor. Asta însemnează, că „metoda noastră întrebătoare dezvoltătoare” nu dezvoltă, nu pune în lucrare prin atâtare interogativă activitatea proprie logică a deducției și a descoperirii noi, ci numai sfărâmă materia de predat în întrebări și răspunsuri. Întrebările sunt făurite și gradate așa de deplin meș-

teșugit, încât copiii după vârstă și cunoștințe întregesc răspunsul la ele. Activitatea proprie a copiilor constă în anunțarea pentru răspuns, în găsirea răspunsului la fragmentul de lanț interogativ... Mersul gândirii e fixat rigid prin lanțul de întrebări, rezultatul e dinainte dat... Copiii se deprind atâta, pe calea aceasta, să asculte numai la întrebare și să găsească răspunsul ce se potrivește la ea, încât poți să scoți prin întrebări tot ce vrei dela ei. Influența hăturilor interogative e prea cunoscută. Încă din 1910 am arătat în diferite încercări, că întrebarea nu desvoltă *propria judecată*, ci în cursul vieții școlare ea relativ se comprimă, și că școlarii, cari sunt deprinși cu învățământul interogativ, nu mai răspund de loc ce gândesc ei, ci ceea ce trebuie să completeze în fragmentul de lanț de întrebări“.

Și, mai departe, O. Karstädt ironizează cu mult umor cerința ca *răspunsul la întrebări să se dea în propoziții întregi*:

„Să încercăm singuri odată. Întreb pe niște normalști, care și-au însușit această dogmă: In ce clasă predai? Răspunsul: In a patra! „Fals“, exclam eu, „nu trebuie să se răspundă așa“. Și nimeni nu observă că cel ce răspunde nu urmează el însuși tocmai regula fixată. Să întrebați pe oameni cultivați: Unde 1 cuiți? In câte suntem azi? Ce vârstă are fratele d-voastră? Când veniți pe la mine? etc. Și imaginați-vă acum răspunsurile întregi: Eu locuiesc în... Azi noi suntem în 2 Ianuarie. Fratele meu e în vârstă de 20 de ani. Eu te voi vizita Joi. *Un om sănătos* n'ar vrea să fie prea des vizitat de cel ce ar răspunde așa. Chiar la întrebările cauzale (Warumfragen), răspunsul în propoziții întregi e un ce nefiresc: *De ce* răsare luna în fiecare zi cu 50 de minute mai târziu? „Luna de aceea răsare zilnic

cu 50 minute mai târziu, fiindcă.... Nu; orice om sănătos la minte răspunde: „fiindcă ea într'o lună dă ocol pământului dela vest la est“. Toate celelalte sunt *spuse chiar prin întrebare* și de aceea sunt presupuse și implicite. Copiii însă trebuie să învețe în școală cu trudă toată această vorbărie nenaturală. Ei uită mereu și mereu lucrul ăsta, mereu și mereu sunt dresați să-l facă, până ce în cele de pe urmă uită felul de vorbire naturală și vorbesc artificial o limbă școlară mecanică“.

Pentru copii e un chin, spune Karstädt, corsetul acesta al vorbirii în propoziții întregi: „Cât timp prețios s'a pierdut cu aceste nebunești reguli de întrebări și răspunsuri, câtă neplăcere și disperare au căsunat ele, constrânși să le urmeze, învățătorilor zeloși. Și totuși după aproape fiecare inspecție școlară se spune: „Copiii nu răspund în propoziții întregi“.

Foarte judicioase critici împotriva practicii forme interogative aduce și Hugo Gaudiu în „*Didaktische Präjudien*“, F. Gansberg în „*Schaffensfreude*“, vezi capitolul *Abschaffung des Dialogs*, H. Scharrelmann în „*Aus meiner Werkstatt*“, „*Geldene Heimat*“, *Herzhafter Unterricht*“ și altele, I. Kühnel în „*Moderner Anschauungsunterricht*“ și în „*Neubau des Rechensunterricht*“, și alți mulți, mulți didacticieni.

B) Cum școala de azi nu apelează în deajuns la înclinarea copiilor spre mișcare și la plăcerea lor de proprie reală activitate.

Intr'adevăr, în școala de azi copiii tot stau prea mult în bănci, bănci înguste și deci, neigienice, care le comprimă pieptul; în școala de azi copiii tot sunt constrânși să stea țepeni, cu mâinile la piept sau, și mai rău, la spate, și să ridice degetele, când se anunță cu răspunsuri, nu-

mai până la înălțimea ochilor. O educație fizică interesantă și armonică dezvoltătoare a trupului nu se face încă.

Lucrul manual ca principiu didactic, adică utilizarea lui în toate sesiunile de lecții pentru a institui o strânsă colaborare între ochi, auz, pipăit și simțul muscular, e încă un prim desiderium, deși teoreticește s'a slăvit ca atare până la saturație. Excursiile și plimbările școlare nu se prea fac, fie pentru că învățătorilor înșiși nu le plac ori sunt dominați de inerție, fie pentru că sunt, unele, costisitoare și statul n'acordă, în măsura în care ar trebui, înlesniri de transport.

Experiențele în învățământul științific sunt făcute, când sunt făcute(?) numai de învățător, iar elevii le urmăresc pasiv și sunt conduși tot prin hăturile întrebărilor să formuleze concluziile pentru care ele se instituesc.

Așa dar nu se apelează de loc la plăcerea de activitate a copilului, la gustul lui de observație, la înclinarea lui pentru proprie gândire.

— Am fost ironizat adeseori pe tema: ce atâta larmă pentru școala activă? Dar ce? Noi n'am făcut până acum școală activă? Dar nu e toată istoria pedagogiei și metodologiei plină de sugestii și de rețete activiste?

Nu pretind de loc de a fi născocit eu iarba de pușcă, busola ori tiparul! Doamne ferește! Susțin lucruri de mult găsite, și frumos căutate. M'am întemeiat la tot pasul pe ele și am făcut din unele leitmotive ale lucrărilor mele. Ceeace susțin, și am dovedit-o și o dovedesc pentru toți cei ce vor să înțeleagă ceva din psihologia reală a copiilor, e că s'a confundat, printr'o iluzie primejdioasă, așa cum arată și Karstädt în rândurile citate mai sus, activismul real cu activismul de suprafață al

formei interogative constrângătoare. I s'a aplicat greșit acestei forme eticheta de „activă“, fiindcă, în fond, pentru cei cu un cât de elementar bun simț psihologic, ea e tot ce poate fi mai pasiv. Nu stăruiesc mai mult, pentru că sper a o fi demonstrat la punctul A.

Insă vreau să înlătur și părerea, care vede în activitatea fizică, manuală în școală, quintesența activismului. Spiritul activ al lecțiilor, fie teoretice, fie practice, nu-l dă materia în sine a acestor lecții, ci *interesul puternic* ce se poate desvolta în jurul acestei materii. În consecință, poți conduce pe elevi să fabrice cu mâinile lor orice lucruri — ca în școalele de meserii —, dar, dacă le-au făcut cu trudă silnică, n'au fost activi, măcar că au dus în expoziție fel de fel de lucruri casnice ce pot încânta ochii vizitatorilor. Ciocanul și nicovala, fereastră și rindeaua nu produc interes numai prin faptul că dau de lucru copiilor. Interesul vine dinlăuntru, din însuși sufletul copiilor, e un ce spiritual, și el singur măsoară activismul școlii. Interesul pentru orice materie de învățământ se naște *organic*, când o funcție psihică dominantă e viu solicitată la activitate prin această materie. Câteva exemple: copiii, încă înainte de școală, au mare plăcere să înnumere. Insă numărarea o fac nu în abstracto, formal, ci în concreto, în legătură cu lucruri la care țin și cu jocuri care îi captivă. Se cunoaște marea plăcere pe care o au ei pentru versuri în care numerele se împletesc cu rime umoristice. Mi-amințesc scene de viață copilărească, văzute în diferite parcuri de copii, la Viena și la Leipzig, și printre multe plăceri ce am observat la copiii care se jucau prin aceste parcuri era una aproape obsedantă, chiar la copii de 3—4 ani, — aceea de a declama într'una:

Ein, zwei Polizei
Drei, vier Grenadier,
Fünf, sechs, alte Hex,
Sieben, acht, gute Nacht, etc.

Și copiii noștri ciripesc cu multă plăcere astfel de versuri:

Una, două, uite plouă,
Trei, patru, hai la teatru
Cinci, șase, spală vase, etc.

Ori:

Una-i malea
Două-i calea
Trei e rugu
Cinturugu, etc.

Așa fiind, e o mare greșală ca în lecțiile de aritmetică, la începători, să se facă apel la ei să numere: câte bănci sunt în clasă, câte ferestre are școala, câte coșuri de sobe pe acoperiș? etc. Numărul acestor lucruri nu atrage pe copii, de cât dacă el e în legătură cu un interes viu, nativ, al lor. S. ex., cu interesul pentru desen. Dacă li se cere copiilor să deseneze școala, ei se aștern cu plăcere la lucrul acesta, fiindcă le place mult să deseneze și să coloreze, și atunci, pentru *necesitatea* de a desena după natură, vor număra cu plăcere numărul ferestrelor, al coșurilor, școalei etc.

Așa trebuie să se susțină și interesul pentru lucrul manual, ca el să fie predat activ cu adevărat. A pune pe copii să facă din hârtiufe colorate chipie soldățești, bunăoară, poate fi până la un punct interesant pentru ei. Dar nespun mai interesant e să răsără această activitate manuală din interesul lor pentru joc:

jocul de-a soldații. De la necesitatea de a-și face pentru jocul lor de-a soldații chipie de hârtie, trebuie să pornească lecția de lucru manual cu această temă. Chiar când e vorba de lucrul manual practic, de confecționare de obiecte de necesitate zilnică, în școală ori acasă, niciun interes nu se va desvolta în copii, dacă nu se va pune în funcțiune o activitate esențială a sufletului care să le facă mare plăcere. D. ex., *printr-o organizare de proprie conducere a gospodăriei școalei*, elevii constată necesitatea de a înrăma tablourile, de a păstra hărțile nerulate — căci se strică repede prin rularea neconținută —, de a face un suport pentru fixarea orarului, de a face un spălier pentru pomii fructiferi în grădina școalei, etc., etc. Plăcerea de a li se încredința o funcție și o răspundere e foarte mare și aproape generală la copiii normali. Ei bine, în felul arătat mai sus, lucrările manuale citate nu se fac izolat, abstract, ci încadrate în plăcerea copiilor de a-și gospodări bine școala și de a o înfrumuseța.

Toată geometria poate fi pusă în legătură cu domenii de viață ce interesează pe copii, cu lucrări manuale ori cu lucrări din grădina școlară, și toate definițiile și regulile geometriei răsar atunci organic din nevoia elevilor de a desăvârși acele lucrări. Am dat câteva exemple prietoare la tratarea geometriei în acest fel, în lucrarea „*Și azi eu tot așa cred*” de curând publicată. Voi reveni și aici în partea aplicată a acestei lucrări.

I. NISIPEANU

METODA OBSERVAȚIEI

Având ocazia să observăm o persoană oarecare timp mai îndelungat și în împrejurări variate, ajungem cu timpul să putem spune, cu destulă aproximație, dacă acea persoană este mai inteligentă sau mai puțin inteligentă, mai fricoasă sau mai curajoasă, mai blândă sau mai brutală, ș. a. m. d. Noi cunoaștem semenii noștri, cu care trăim și venim în contact, pe baza observațiilor lor pe care le avem asupra lor.

Dintre metodele de investigație psihică, cea dintâi care a fost utilizată este metoda observației. Acest lucru este ușor de înțeles dacă ne gândim că tendința de a observa e legată de însăși firea noastră, ne însoțește pretutindeni și nu presupune un instrumentar special. Astăzi, grație evoluției rapide a metodelor Psihologiei experimentale, un număr mare de însușiri psihice pot fi examinate și măsurate sigur și obiectiv, într'un timp relativ scurt. Totuși i-a rămas și metodei observației un câmp de investigație destul de vast. Metodele experimentale sunt foarte eficiente în domeniul inteligenței și al funcțiunilor de cunoaștere (memorie, atenție, observare, etc.); în domeniul vieții emotiv-active, însă, aceste metode sunt, deocamdată, mai puțin eficiente, dat fiind că psihologii au dat atenție, până în ultimul timp, aproape exclusiv, testelor de inteligență. Că inteligența s'a impus cercetătorilor în primul rând, lucrul se datorește, pe de o parte valorii ce i se acordă inteligenței ca forță de creație, ca mijloc de civilizație și cultură, iar pe de altă parte faptului că inteligența nu e așa de complicată ca însușirile emotiv-active, este mai constantă decât acestea și mai puțin influențabilă de către împrejurările de mediu, în consecință poate fi mai ușor măsurată.

Psihologii și-au dat însă curând seama că testele de inteligență nu constituie singura soluție, că ele lasă neexplorat un câmp psihic foarte vast și foarte important, și că problemele de prognoză, de prevedere a conduitei, nu pot fi înțelese fără a putea aprecia și însușirile de temperament și caracter, care influențează conduita într-o foarte mare măsură.

Incurajați de succesul obținut în domeniul inteligenței, și convinși fiind și de marea importanță a celui alt mare domeniu psihic, adică emotivitatea-activitatea, psihologii și-au îndreptat atenția spre măsurarea însușirilor de temperament, caracter, etc.

Metodele de măsurare ale temperamentului, caracterului și ale însușirilor emotiv-active în general, au ajuns astăzi la o dezvoltare destul de mare, deși sunt încă în plină dezvoltare. Concluziile pe care le putem scoate cu privire la gradul ridicat de obiectivitate și precizie, într'un viitor nu prea îndepărtat, sunt dintre cele mai optimiste. Totuși în stadiul actual nu au atins gradul de obiectivitate și exactitate a testelor de inteligență.

Metoda observației aduce completări foarte utile metodelor experimentale (testelor) mai ales pe latura emotiv-activă. Avantajul pe care-l are metoda observației față de celelalte metode psihologice de investigație, este că nu pune subiectul în condiții artificiale, de laborator, ci-l studiază în mediul în care el trăiește. Totuși ca observația să ne poată furniza indicațiuni utile și să poată fi considerată ca metodă științifică de investigație, trebuie să îndeplinească anumite cerințe, anumite condițiuni.

În general putem spune că observația este în funcție de observator, pe de o parte, și de tehnica pe care o utilizează, pe de altă parte.

Cel care face observația trebuie, în primul rând, să prezinte o integritate psihică, cu alte cuvinte să fie lipsit de defecte sensoriale, intelectuale sau afective. O persoană cu defecte sensoriale pronunțate (de ex. auzul defectuos), cu o atenție redusă, cu intelect scăzut sau cu instabilitate emotivă, nu va fi în stare să facă o observație demnă de încredere. Deasemenea stările de oboseală, excitație, enervare, plictiseală, etc., sunt de natură să turbure observația, deaceia observația nu trebuie să fie făcută în astfel de momente.

Observatorul mai are datoria să se elibereze de prejudecăți și idei preconcepute, de înclinări și aver-siuni personale care pot falsifica ușor realitatea, pot da o orientare greșită observației.

O bună observație mai presupune și o tehnică care trebuie cunoscută de cel care face observația.

Printre condițiile care trebuiesc respectate este și notarea imediată a observațiilor făcute, pentru că timpul alterează și șterge impresiunile. Cea mai clară percepere se întuneacă cu vremea și devine neclară. Aducerea aminte este adeseori neclară nu pentru că observația originală a fost falsă, ci pentru că în intervalul de timp ce s'a scurs dela observație și până la amintire, originalul s'a turburat și modificat.

Observatorul trebuie să fie pregătit să observe. Pentru a face o observație corectă trebuie să ne așteptăm la obiectul pe care-l studiem. A ne îndrepta atenția spre locul potrivit, la timpul potrivit, nu este un lucru așa de simplu pe cât se pare. Să nu se uite că observarea nu-i o simplă privire, ci urmărirea atentă a unei însușiri sau activități cu sco-

pul de a o prinde și fixa cât mai just.

Observatorul nu trebuie să fie pripit în evaluări; evaluarea unei tră-sături nu se poate întemeia pe o singură observațiune ci pe un număr mare de observațiuni, făcute la timpuri și în împrejurări diferite.

În ceea ce privește felul observației putem distinge două tipuri: observația liberă și observația dirijată. În primul caz observatorul știe numai că are de observat o situație dată, dar nu-și are pregătită atenția pentru a observa numai o anumită trăsătură. În al doilea caz (observația dirijată) observatorul se limitează la punctele pe care și-a propus să le urmărească și pe care le are trecute într-o listă (Fișă de observație) dinainte pregătită; ceea ce nu este cuprins în acea listă se neglijează.

Observația liberă trebuie să preceadă observația dirijată, căci numai pe baza unei observațiuni libere se poate alcătui lista însușirilor care va călăuzi apoi observația dirijată. Odată ce avem stabilită lista însușirilor care trebuiesc observate, urmărim aceste însușiri la persoanele încredințate observației noastre.

Notăm că atât observația liberă cât și observația dirijată constituie mijloace științifice de investigație, și se deosebesc de observația întâmplătoare, arbitrară și neștiințifică a laicului, de care nu ne ocupăm aci. În realitate observația liberă este și ea, în ultimă analiză, tot o observație dirijată, căci observatorul este pregătit să observe; câmpul de acțiune al observației libere este însă mai puțin limitat. Ca să evităm orice confuzie, menționăm că observația liberă îl privește pe omul de știință care alcătuește fișa de observație, iar observația dirijată îi revine învățătorului sau profesorului

care se va călăuzi după acea fișă și va urmări însușirile notate acolo.

Mai adăugăm că observația este cu atât mai justă cu cât observațiile asupra aceleiași persoane diferă mai puțin dela un observator la altul, și dela o epocă la alta pentru același observator.

În rândurile care urmează vom mai da câteva indicațiuni asupra observației care-i revine învățătorului.

Înainte de a trece rezultatele în fișa de observare, observatorul trebuie să adune cât mai multe indicațiuni, cât mai multe fapte observate, care-i pot fi de folos pentru cunoașterea manifestărilor psihice ale persoanei în chestiune. Când credem că avem destule fapte, trecem la al doilea procedeu, la a doua metodă care urmează imediat observației și este strâns legată de aceasta, la evaluare. Nu este suficient să stabilim printr'o observație îndelungată, dacă persoana pusă sub observație are sau nu cutare trăsătură psihică, mai trebuie să știm în ce măsură, în ce proporție are acea trăsătură. Cu alte cuvinte observatorul trebuie să aprecieze, să *evalueze* printr'un act de judecată fiecare din însușirile și trăsăturile psihice observate. Înainte vreme aprecierea se făcea aproape exclusiv în termeni calitativi. Cineva era apreciat ca silitor, serios, onest, etc. și nu se lua în considerare faptul că aceste însușiri pot avea diferite grade. Psihologia modernă cere ca aprecierea să se facă în termeni cantitativi, căci numai în felul acesta se poate introduce măsura în evaluări și se poate defini mai bine individualitatea psihică a unei persoane.

Pentru ca aceste evaluări să fie însă sigure, obiective și ferite, pe cât posibil, de erorile legate de subiectivismul nostru, trebuie ca ele să fie făcute după indicații și norme științifice în prealabil stabilite. Terme-

nii în care evaluările urmează să fie făcute, trebuie deasemenea mai dinainte fixați și notați în fișa personală, așa cum se poate vedea în Fișa de observație Psihologică a Institutului de Psihologie din Cluj.

Această fixare a termenilor prezintă un multiplu avantaj:

1. Scapă pe observator de grija și greutatea de a găsi termeni cei mai potriviți prin care să-și exprime constatările și aprecierile sale.

2. Simplifică și limitează aprecierile la cele indispensabile și esențiale pentru caracterizarea unei trăsături psihice.

3. Face posibilă comparația evaluărilor făcute de un observator asupra aceleiași persoane în intervale de timp și situații diferite, precum și comparația evaluărilor făcute de diferiți observatori asupra aceleiași persoane.

4. Îlesnește prelucrarea statistică a evaluărilor în vederea cercetărilor psihologice referitoare la diferitele tipuri și grupe, după etăți, profesii, clase sociale, naționalitate, etc.

Orice evaluare trebuie să fie precedată de o observație îndelungată și riguroasă a însușirilor în chestiune. Când sunt mai mulți evaluatori, și este bine să fie mai mulți, fiecare își va face observațiile și evaluarea în mod independent, pentru a nu se influența reciproc. Ei nu trebuie să-și compare notele înainte de a fi făcut evaluarea. Înainte de a-și formula aprecierea (evaluarea) observatorul trebuie să-și revadă lipsit de orice sentimentalitate și prejudecată, notele sale bazate pe observație. El nu trebuie să se lase influențat nici de înclinările și aversiunile sale, nici de reputația de care persoana observată se bucură în mediul său familiar sau social. Idealul evaluării este un act de judecată pură, bazat pe faptele și observările

evidente ce au putut fi culese și consemnate, atunci când ele au fost făcute. Numai când vom proceda în felul acesta, adică atunci când vom face numeroase și foarte îngrijite observațiuni, când vom înregistra aceste observații în carnetul nostru de note, în momentul când le-am făcut, și când vom întemeia aprecierea noastră pe ce am observat, numai atunci evaluarea noastră poate atinge un înalt grad de justete și confiență. Să ne ferim să apreciem o însușire sau trăsătură psihică pe care n'am avut ocazia să o observăm îndeajuns, și asupra căreia n'am cules un număr satisfăcător de fapte sigure pe care să ne întemeiem judecata.

În consecință, prin observație adunăm un număr cât mai mare de fapte privitoare la persoana în chestiune, pe care fapte le consemnăm într'un carnet de note. Când credem că avem un număr suficient de date observate, trecem la evaluare, adică la cântărirea, aprecierea și consemnarea lor în fișa de observație, care consemnare se face notând cu un semn calificativul din fișă (din dreptul însușirii respective) care se potrivește mai bine acelei persoane, care-l caracterizează mai bine.

Mai sunt însă câteva indicațiuni de care trebuie să ținem seamă când facem observația și evaluarea.

De fiecare dată trebuie să observăm și să evaluăm separat numai o singură trăsătură psihică, cu excluderea celorlalte. Dacă se apreciază deodată toate trăsăturile unei persoane, pot surveni următoarele inconveniente: Printr'o inerție mintală apreciatorul este înclinat să judece uniform. Dacă persoana observată arată un nivel ridicat la unele însușiri psihice, observatorul are tendința să coteze la același nivel superior și restul însușirilor acelei

persoane. Dacă însușirile care au fost observate și evaluate la început au obținut o cotă scăzută, atunci cotearea aceasta scăzută are tendința să se mențină și la însușirile observate ulterior. S'a putut astfel dovedi că evaluarea observatorului pentru unele trăsături particulare este influențată de impresia generală, favorabilă sau defavorabilă ce i-a făcut persoana pusă sub observație. Acest fenomen de extindere subiectivă a unei aprecieri a fost numit de către psihologul american Thorndike „halo-effect”.

Tendința spre uniformitate nu se manifestă însă când fiecare trăsătură este evaluată separat, pentru că în acest caz observatorul este silit să compare fiecare trăsătură cu trăsăturile similare dela mai multe persoane puse sub observație și să constate diferența de nivel la fiecare din acestea. Nu-i tot una dacă compari nivelul unei însușiri anumite al unei persoane cu nivelul celorlalte însușiri ale aceleiași persoane, ca atunci când compari nivelul unei însușiri date cu nivelul aceleiași însușiri la persoane diferite. În cazul întâi faci o comparație între trăsături psihice de natură diferită, compari, de ex. nivelul atenției cu nivelul memoriei, cu gradul de intensitate al emotivității, etc., pe când în cazul al doilea compari trăsături psihice de același fel, de ex. nivelul imaginației sau inteligenței la diferite persoane. Cu alte cuvinte în cazul întâi compari mărimi de natură diferită, în cazul al doilea mărimi de același fel. Este deci natural ca rezultatele obținute în cel din urmă caz să fie mai exacte, deci și evaluările bazate pe aceste comparații să fie mai juste.

Mai adăugăm că fiecare trăsătură psihică a unei persoane trebuie să fie comparată, pe cât posibil, cu a-

ceeași trăsătură la persoane de aceeași rasă, etate și sex.

Aprecierea calităților unei persoane este cu atât mai sigură cu cât a fost făcută de mai mulți observatori.

Poate că nu este nepotrivit să amintim aci că este greu să ne așteptăm la aprecieri obiective când evaluatorul apreciază persoane pentru care are simpatie sau antipatie, admirație sau dispreț, sau când se apreciază pe sine însuși. În astfel de cazuri este înclinat ca pentru sine și pentru cei care-i sunt simpatici să supraevalueze calitățile dezirabile și să subevalueze pe cele indezirabile pe câtă vreme față de persoanele care-i sunt antipatice va avea o atitudine diametral opusă. Prin urmare aceste ocazii trebuie, pe cât posibil, eliminate, iară dacă totuși întâmplător survin sub o formă sau alta, judecătorul trebuie să-și dea toată silința să se emancipeze de aceste înclinări.

Ținem să mai atragem atenția asupra unei nelămuriri întâlnită nu numai la învățători ci și la autorii de fișe. Este vorba de faptul dacă în fișele de observație este sau nu necesar să fie introduse rubrici pentru fiecare an școlar în parte. În privința aceasta răspundem categoric că nu este nevoie. Aceasta pe de o parte pentru că notarea în fișă nu se poate face decât atunci când observația este temeinică și definitivă, iar pe de altă parte pentru că evoluția și variația proceselor psihice la același individ nu este de așa natură încât să prezinte, în condiții normale de dezvoltare, diferențe atât de accentuate încât să necesite o notare deosebită în fișe. Și, în definitiv, pentru noi prezintă interes numai acele însușiri ale individualității care sunt mai mult sau mai puțin constante. Insușirile care variază dela un moment la altul, la care nu se poate observa nici o regulă (dacă există și

astfel de însușiri) nu ne pot fi de folos, căci nu ne pot da indicațiuni asupra persoanei în chestiune, indicațiuni pe baza cărora să putem formula judecăți și concluziuni practice. E drept că în urma unor împrejurări excepționale (cum ar fi o boală gravă sau alte condiții defavorabile) pot surveni modificări esențiale în conduită care rămân. Aceste cazuri sunt însă destul de rare, iar când întâlnim astfel de modificări, în fișa de observație se va nota ce modificare importantă a avut loc, la ce etate și în ce direcție. În Fișa Personală de observație psihologică pentru liceele militare, (elaborată de Prof. Ștefănescu Goangă, Al. Roșca și D. Todoranu) recent apărută, s'a introdus după fiecare grupă mare de însușiri, o rubrică intitulată „Modificări în conduită”. În cealaltă fișă de observație psihologică a Institutului de Psihologie din Cluj, întocmită de aceeași autori, rubrica „schimbări în conduită” este trecută la capitolul „Antecedente personale”.

Ca încheiere mai amintim, în linii generale, împrejurările în care pot fi făcute cele mai utile observațiuni.

Pentru însușirile de cunoaștere (inteligenta și funcțiunile intelectuale) cele mai bune observațiuni pot fi făcute în clasă și la materiile de învățământ (aici se poate vedea dacă este atent sau nu, dacă are sau nu memorie bună, dacă prinde greu sau ușor, ș. a. m. d.). Insușirile de temperament și caracter poi fi prinse îndeosebi în jocurile și activitățile sociale ale copiilor, iar interesul și aptitudinile în preocupările elevilor din timpul liber. Bine înțeles că și în clasă avem de multeori prilejul pentru observațiuni privitoare la caracter și aptitudini, dar frecvența mai deasă a ocaziilor este în împrejurările amintite.

Dr. AL. ROȘCA

FENOMENUL EIDETIC

Există o seamă de copii, tineri și — într-o măsură cu mult mai redusă — adulți, la care se întâlnește puțină de retrăi aproape integral unele experiențe perceptivă. Evocarea aceastei vizionare poate fi determinată voluntar, sau de anume stimulente exterioare. Fenomenul ce ne preocupă apare cu atât mai interesant, cu cât el se poate manifesta după o lungă perioadă de latență, adică după scurgerea unui timp considerabil dela impresiunea sensorială. În forma sa cea mai definită acest fenomen consistă în actualizarea vechilor percepții în întregimea lor — „imaginea” vizionară (evocată) păstrând toate caracteristicile percepției: culori, dimensiuni, forme. Alteleori imaginile vizionare reprezintă numai fragmente ale percepțiilor, colorate cenușiu sau în culorile contrastante ale imaginii reale.

Considerat la început ca o formă de halucinație, sau ca prezentând însușiri evidente ale acesteia, — deși se deosebește de halucinație prin faptul că cei ce au astfel de trăiri sunt conștienți că nu sunt percepții, fenomenul, în urma cercetărilor întreprinse asupra lui de psihologul german E. Jaensch, a fost privit ca o manifestare *normală* a vieții psihice, mai ales datorită întinsei lui frecvențe la copii și tineri.

Fenomenul luă numele de „eidetic”¹⁾ — botezat de Jaensch — și studiat pe o scară întinsă de: E și W. Jaensch, O. Kroh, Fischer-Hirschberg, H. Zeman, F. Roessler, M. Zillig, Brunswik-Kindermann, M. Zimmermann, etc.

Care este natura acestui fenomen și care este rostul biologic al eidetismului?

Fenomenul psihic eidetic, care

consistă în trăirea subiectivă a unor imagini optice (fără prezența datelor perceptivă externe) se întemeiază pe o dotație psihică specială (dotația eidetică) a cărei existență se presupune de unii cercetători a fi în legătură cu factori geofizici, cu prezența varului în apa de băut, iar de alții a fi determinată de factori constituționali (secrețiile interne după Jaensch).

Jaensch E. a formulat cu privire la imaginile eidetice o întreagă teorie, din care extragem numai ceea ce ni se pare mai semnificativ. Anume, în evoluția aspectului cognitiv al vieții psihice — atât ontogenetic cât și filogenetic — găsim un stadiu original, primitiv, în care percepția și reprezentarea sunt nediferențiate. Copilul trăiește original percepția și reprezentarea într-o unitate nediferențiată și numai pe măsura înaintării în vârstă din această imagine vizionară primitivă se desprinde, treptat și în mod definit, percepția de reprezentare. Așa fiind, fenomenul eidetic câștigă o deosebită importanță pentru viața psihică.

S'au observat însă două lucruri care pun într-o lumină nouă manifestările eidetice. Mai întâi s'a văzut că aceste manifestări sunt mai frecvente înăuntrul unor medii de viață cu anume trăsături caracteristice și proprii. Ar fi să credem că aceste condiții locale și externe influențează în mod vădit dotația eidetică. În al doilea rând, s'a constatat că dotația eidetică nu urmează — de-a-lungul vârstelor — crescând sau descrescând dela un anumit punct, ci curbele de evoluție ale acesteia sunt cu mai multe vârfuri, constante la anumite etăți. Astfel se întâlnește un punct culminant la vârsta de 10 ani, altul la vârsta de 15 ani, etc. Se pune problema cum putem explica a-

¹⁾ Dela grecescul *eidos*, în semnificația de imagine, formă.

ceste puncte culminante în desvoltarea manifestărilor eidetice. Brunswik susține că ori de câte ori procesele perceptive fac un pas înainte, adică ori de câte ori se accentuează procesul abstracțiunii, apar imaginile eidetice.

Intrucât datele privitoare la explicarea acestui fenomen sunt, pentru moment, nesatisfăcătoare, rămâne ca cercetări ulterioare să determine contribuția mediului extern și a factorilor endogeni, constituționali în determinarea apariției imaginilor eidetice.

Urmează să vedem acum dacă și în ce măsură dotația eidetică prezintă vreo importanță pentru formația școlară a copiilor. Cercetările experimentale, întreprinse în această direcție mai cu seamă de Brunswik, ne arată că dacă avem în vedere școala primară, unde predomină învățământul și materialul școlar intuitiv, cei mai buni elevi sunt eideticii integrali²⁾, în vreme ce în liceu cei mai buni elevi sunt neeidetici. În general eideticii dau performanțe slabe și inferioare față de neeidetici, în domeniile de activitate în care se cere o reală capacitate de abstracțiune. Probabil că imaginile eidetice au un anume rol — nedeterminat încă cu precizie — și în creațiunile artistice și plastice. Astfel se dă ca exemplu tipic de eidetic Goethe.

Dacă se semnalează prezența imaginilor eidetice la unii creatori în artă și tehnică, — ea a fost observată și pe stadiile inferioare ale vieții psihice, la deficienții mintali, chiar la vârste mai înaintate. La aceștia din urmă puțința de a face abstracțiuni este mai redusă decât la înșii normali.

²⁾ Eidetismul are mai multe nuanțe. La extreme se găsesc înșii ce au imagini eidetice complete și cei ce nu au niciun fel de imagini eidetice (neeideticii). Nuanța intermediară o reprezintă cei cu imagini eidetice parțiale (cenușii sau în culori contrastante).

Ceeace ni se pare însă cu deosebită importanță de semnalat cu privire la fenomenul eidetic este nu numai accentuarea lui în preajma și în timpul pubertății, ci mai ales faptul că în acest stadiu al evoluției psihice el servește anume tendințe interioare, anume manifestări specifice și nouă ale individualității. După cum remarcă Ch. Bühler, tânărul „întrebuințează” capacitățile sale eidetice în serviciul noilor sale trebuințe, autoerotismului său, după cum relevă deja *Kroh*, ca și în fantezia sa sexuală și în reveria sa zilnică și trează, în care urmărește cu privirea obiecte de iubire râvnite³⁾.

E probabil totuși ca noile forțe psihice a căror manifestare se intensifică în pubertate să nu aibă decât rolul de a actualiza și potența dispoziția eidetică. Dotația eidetică rămâne însă la antipodul procesului de abstracțiune și nu va fi lipsită de interes cercetarea dacă nu cumva micșorarea rendementului școlar la începutul său în timpul pubertății la unii elevi, este un rezultat nu numai al turburărilor psihice, caracteristice acestui stadiu evolutiv, ci și influenței inhibitive pe care o exercită imaginile vizionare eidetice asupra puținței de abstracțiune. În ori și caz, subiectivismul pubertar și nevoia de a se ocupa de sine și de a da conture precise dorințelor vagi și nedefinite ale pubertarului, nu pot să fie decât favorizate și, în parte, „împlinite” de viziunile optice, îngăduite de dotația eidetică.

Gândul ne-a fost numai de a semnală problema tuturor celor ce, trăind în preajma copiilor, au puțința s'o studieze și să dea contribuții noi și importante în explicarea acestui interesant fenomen psihic.

Dr. D. TODORANU

³⁾ Cf. Ch. Bühler: *Kindheit und Jugend*. Leipzig, Hirzel, 1931, p. 302—3.

UN SUFLET DE DASCĂL

Fără serbări și fără discursuri răsunătoare, dascălii din două colțuri ale Ardealului românesc au ținut să reîmprespăteze amintirea unuia dintre cei mai dragi povățuitori ai lor, care înainte de un sfert de veac a plecat dintre ei lăsându-le moștenire dragostea de neam și spiritul de jertfă. „Ogorul Școalei“, revista învățătorilor din jud. Turda și „Luceafărul“, revista învățătorilor din jud. Sibiu, fiecare a închinat câte un număr memoriei profesorului Dr. Petru Șpan, dela vechiul „Seminar teologic-pedagogic „Andreian“ din Sibiu“.

Strănsă trebuie să fi fost legătura sufletească între el și elevii săi și puternică impresie care s'a săpat ani de-a rândul în inima atâtor generații, dacă după 25 de ani de despărțire, icoana dascălului cu graiu de profet reușește să pună în vibrație cu aceeași intensitate coarde, acum în vârsta sau declinul vieții. Impins de o curiozitate legitimă am încercat să desprind din mărturiile foștilor săi elevi sufletul de care se simt și acum atât de aproape. Și nu mi-a fost greu să deslușesc din primele lor vorbe taina respectului pe care i-l arată și sfîntenia sentimentelor de care se simt stăpâniți în fața imaginii părintelui lor de altădată.

„Era al nostru, cu tot sufletul al nostru. El ne apăra în fața nedreptăților ori de unde ar fi venit ele. Ne îndruma pe calea muncii drepte și desinteresate. Nu ne uita nici după plecarea de pe băncile școalei și povețele lui în lupta pe care o aveam de dus de o parte cu neștiința și de multeori cu reaua credință a poporului, de altă parte cu prigoanele autorităților școlare ungurești, ne da razimul, pe care ți-l poate da credința în triumful unei idei mai

presus de fluctuațiile nestatorniciei omenеști“.

Și în adevăr așa i-au fost faptele. Dacă n'aș aminti decât câteva din multele pe care le-am auzit, ele vor fi în stare să întărească spusele de mai sus. Era în toamna anului 1906 când în conferința profesorală se pusese chestiunea înființării „Societății literare“ a secției pedagogice. Până aci exista o sigură societate de acest fel, comună celor două secții, teologică și pedagogică a Seminarului. Autoritatea școlară era condusă de principiul că preotul și învățătorul fiind chemați să conlucreze în opera de culturalizare a țărănimii, nu poate fi mai nimerit decât să înceapă această conlucrare de pe băncile școalei. Marele inconvenient era că studenții secției teologice, având o pregătire superioară, în multe din discuțiile ce se încingeau la societate ironizau pe elevii secției pedagogice. O stare sufletească de revoltă, se înfiripase în inima „pedagogilor“, care i-a dus la hotărîrea neclintită de separare. Cine îndrăznea însă să rupă o tradiție atât de puternică și să răstoarne un principiu socotit de cei mari cum nu se putea mai logic? Chiar curajul mărturisirii unui astfel de gând ar fi însemnat o răzvrătire în ochii autorităților. Și totuși. Au știut ei că au pe cineva care-i înțelege. Și acel cineva nu numai că-i va asculta fără să-i pedepsească, ci își va pune toată puterea de convingere în joc ca să determine conferința profesorală la aprobarea acestui pas. La stăruința și pe răspunderea profesorului Șpan s'a admis scindarea. El a fost părintele care a grijit și supravegheat înțărirea și dezvoltarea acestei societăți, ajungând să întrecă în producții pe aceea a „teologilor“.

Un alt fapt. Era în toiul ridicării zidurilor actualei catedrale. Din ferestrele „Seminarului“ privirea tinerețului se fixa adeseori asupra lor. Un fior de mândrie umplea inima fiecăruia că în centrul cetății lui Hermann unde, după convingerea Sașilor de ieri, valahul nu era demn să înalțe lăcaș nici măcar lui Dzeu, nu peste mult va străluci în toată splendoarea ei o măreață biserică închinată veșniciei dumnezeiești. Era semnul puterii unui neam și al încrederii în dreptatea divină. În cursul unei lecții, dascălul Șpan, stăpânit parcă de aceleași simțăminte, aruncând ochii pe geam, fără să-și dea seama, a întrerupt lecția și doar atât a spus: „Vedeți zidurile acestei catedrale? Nu va trece nici zece ani și pe turnurile ei va fâlfâi tricolorul românesc“. Și-a luat apoi pălăria și a ieșit din clasă fără să-și încheie lecția. Era glasul profetului care a atins sensibilitatea tinerească în punctul ei cel mai delicat. Iar gestul lui le-a spus doar: încredere și tăcere.

La lecții era marele mester în lămurirea problemelor celor mai grele. Și cum nu ar fi fost grele principiile pedagogiei lui Herbart, Ziller și Rein pentru niște băieți care, în majoritatea cazurilor, nici măcar limba nu o stăpâneau, decât pe aceea din satul lor. Școala ungurească în care își făceau primele 4 clase ca să poată intra în „preparandia“ românească nu numai că nu ținea să introducă în programul ei limba română, dar pedepsea elevii pe care-i prindea vorbind românește. Dascălul Șpan, cu darul său extraordinar de a simplifica chestiunile cele mai abstracte se silea totdeauna să se coboare până la nivelul puterii de în-

țelegere a elevilor săi. Cu exemple din viața țărănească dela sate, cu întâmplări din viața școlărească reușea să se facă înțeles. Indrumarea părintească la lecțiile practice, exemplul lui însuși în predarea lecțiilor au fost năzuințe cu acelaș scop. Și elevii au simțit că toată truda doctorului de Iena nu e pentru gloria lui ci pentru binele lor, bine care a dorit să-l vadă revărsându-se din plin, prin munca lor, asupra țărânimii noastre.

La reuniunile învățătoarești, pe care ținea să le prezideze cât mai des posibil, se întâlnea din nou profesorul, de astădată cu colegii lui dascăli și se sfătuiau, unii mărturisându-și greutățile și necazurile celorlalți dând sfaturi și curaj. Și așa încerca înțelepciunea bătrânească a profesorului, umăr la umăr cu vigoarea tinerească a dascălilor, să înlăture obstacolele ce se iveau în calea lor de apostoli ai neamului.

Pilda lui vie însă nu se mărginea numai la chestiunile școlare. Ca membru al „Astreii“ și al „Reuniunii române agricole din Sibiu“ a cutreerat satele îndrumând țărânimea pe căile culturii și civilizației.

Sunt câteva crâmpeie răzlețe din viața profesorului P. Șpan, care prea puțin pot contura figura unui, care 19 ani de-a rândul neobosit a propovăduit cu vorbă și cu fapta lumină. Dacă vor reuși însă să desgroape mormântul uitării și să dea viață amintirilor, fie și numai pentru câteva clipe, doar în inima unora dintre foștii lui elevi, sufletul său va tresări în neant la lacrima care se va rostogoli din ochii celor ce nu l-au uitat.

Dr. LUCIAN BOLOGA

ARITMETICĂ CLASA III PRIMARĂ

I.

LECȚIE INTRODUCȚIVĂ PENTRU MĂSURI

Introducere. Copii, anul acesta am venit mai rar în clasă la voi. Cu toate acestea, eu știu de fiecare copil cum învață și cum se poartă. Și mă bucur mult de tot, când aflu că sunteți cuminiți, harnici la lecții, economi și mai ales când aud că acum când sărbătorile se apropie, când vremea se face mai aspră, vă gândiți mai des la copiii flămânzi și goi.

Când aflu că sunteți răi, mâhnirea mea e atât de mare, că de-ați putea să o măsurați, n'ați mai uita niciodată cum trebuie să vă purtați.

Mie-mi place să stau de vorbă cu voi, dar fiindcă viu așa de rar, aș vrea ca stând de vorbă să și învățăm ceva.

Mai înainte am zis că voi nu puteți măsura mâhnirea mea. De ce oare nu se pot măsura necazurile sau bucuriile noastre? (nu le vedem, nu le putem apuca în mână).

Ce vorbe folosim atunci când vrem să spunem cum sunt necazurile și bucuriile noastre? (mare, mică, foarte mare, potrivită). Ce nu putem spune cu vorbele acestea? (exăct, cât e de mare sau mică).

Predare:

Să vedem ce anume putem măsura! Într-o băcănie, ce se măsoară? În măcelărie? În brutărie? În magazinele cu lucruri de îmbrăcăminte? În magazinele de mărunțișuri? În bodegi, în cârciumi, ce măsoară mereu vânzătorii? În piață, ce au aproape toți care vând acolo? Oamenii dela țară ce măsoară mai des?

Șoferii ce măsoară când ne duc cu mașina lor?

Așa dar, copii, ce putem măsura? (ce putem vedea, pipăi, auzi chiar...)

De ce negustorii măsoară marfa pe care o luăm? Pentru cine mai

măsoară ei marfa? (pentru noi). Noi, care cumpărăm marfa, ce vrem să știm? (câtă marfă am luat și cât trebuie să plătim pentru ea). Și noi, cumpărătorii, îi măsurăm negustorului marfa. Ce măsură trebuie să avem la noi atunci când vrem să cumpărăm? (bani).

Întru într-o băcănie și cumpăr două pungi cu orez, de câte un Kg. Pe un Kg. de orez dau 26 lei, pe altul 38 lei. De ce?

Întru la Sabo. Iau un m. de stofă cu 250 lei și tot un metru din altă stofă îl plătesc cu 1250 lei.

Acum imi puteți spune ce măsurăm cu banii? (cât e de bună, cât e de preț sau ce valoare are o marfă sau alt lucru).

Mai pe scurt, ce zicem că măsurăm cu banii sau cu monedele? (prețul sau valoarea lucrurilor).

Prin urmare, copii, avem măsuri pentru lucruri și avem măsuri și pentru valoarea lucrurilor.

Cine poate să repete, ce-am spus eu (repetă 1—2 copii).

Acum să stăm puțin și să *chibzuim*: Când folosim noi vorba aceasta? (când ne gândim mai bine și mai mult). *Cum au ajuns oare oamenii la gândul să facă anumite măsuri pentru un fel de lucruri și monede pentru valoarea lor.*

De mult, de mult, ca și astăzi, oamenii semănau: unii grâu, alții porumb, alții cartofi sau fasole, alții aveau pământ mai bun pentru pomi sau pentru viță și aveau și fructe multe sau struguri.

Unii făceau ghetе, alții se pricepeau mai bine să croiască și să coasă haine, cojoace sau căciuli. Multe din lucruri, mai ales cele de îmbrăcăminte și le făceau oamenii singuri, în casă, nu le cumpărau toate din

târg, ca astăzi... dar tot nu putea avea fiecare om tot, tot ce-i trebuia ca să trăiască... sau nu avea îndeajuns.

Cel care nu avea porumb sau grâu destul, cel care nu avea fasole sau ulei îndeajuns sau de loc, de unde lua oare? (dela cel care avea și de prisos).

Pe vremurile de care vorbim noi, nu se dădeau bani. Ce puteau să dea oamenii în schimbul mărfurilor pe care le luau dela cei ce aveau de întrecut? (tot mărfuri). Și când dădeau sau luau unele mărfuri, ce grijă trebuia să aibă? (să dea îndărăt exact atât cât a luat sau cât s'a învoit să dea). Prin urmare, ce trebuia să aibă oamenii la îndemână când făceau schimb de mărfuri sau se împrumutau unul dela altul? (o măsură). Și cu ce măsurau oare? (cu pumnul, cu ciurul, cu câte o lădiță, cu câte un coș, o oală sau o căldare). Unde se mai folosesc și acum măsurile acestea? (la țară). Și când anume, ați putea voi spune? (când se împrumută oamenii). De ce nu vor fi rămas oare oamenii tot la măsurile acestea? (nu se înțelegeau, se certau de multe ori, mai ales când măsurile nu erau la fel de mari). Dar, când credeți voi că schimbul de mărfuri se făcea și mai greu? Și cu mărfuri din locuri mai îndepărtate, nu se putea face de loc. Și așa... au ajuns oamenii la gândul că e bine și mult mai ușor pentru toți, ca să fie aceeași măsură în toată țara pentru un fel de mărfuri și să se dea, în loc de mărfuri, *bani* pentru valoarea lor.

Și a venit o vreme când mărfurile s'au înmulțit mult de tot. Voi știți de când mărfurile au sporit mai mult? (de când au început să lucreze și fabricile, nu numai mâna omului). Și după cum un om nu poate să aibă și să-și facă singur tot ce-i trebuie, tot așa și țările: unele au mai mult

un fel de mărfuri, altele n'au atâtea lemne și cereale câte are țara noastră; unele n'au sare, altora le lipsesc cărbunii. Oamenii dela conducerea țărilor s'au gândit să aducă ceea ce le lipsește din alte țări și să trimită acolo unde e lipsă din ce prisosește în țara lor. Cum socotiți voi că mergea schimbul acesta? (foarte greu). De ce oare? În fiecare țară erau altfel de măsuri. Și atunci s'au adunat oamenii învățați (francezi) și s'au sfătuit să facă măsuri care să fie neschimbătoare și la fel în toate țările.

Măsurii care au făcut-o pentru lungimi s'au învoit să-i zică *metru*. (Se serie la mijlocul tablei).

Și metrul acesta, ca să nu se mai schimbe și ca să folosească ca măsură pentru toți metrii care se vor face, totdeauna, în toate țările, s'a făcut dintr'un metal foarte scump și tare și care să nu fie simțitor la frig sau la căldură, numit *platină*.

Acest metru de *probă* sau de *model* este păstrat la Paris, și păzit cu multă grijă într'un loc unde nu se poate pătrunde ușor, așa cum poate ați auzit voi că sunt păstrate și păzite și lăzile cu bani și cu lucruri scumpe dela Banca Națională.

Fiecare țară care s'a învoit să aibă ca măsură pentru lungimi *metrul*, a luat măsura acestui metru de probă și a înființat un birou cu funcționari pricepuți care să măsoare sau să *verifice* (se scrie la tablă) orice măsură nouă care se face și dacă e întocmai cât metru de probă, atunci îi pune un semn, o ștampilă.

Numai măsurile verificate de acest birou se pot folosi. Negustorul care este prins că se folosește de o măsură neverificată — necontrolată de *Serviciul de măsuri și greutăți* (se scrie) i se ia măsura și este aspru pedepsit.

La fiecare trei luni, negustorii trebuie să ducă la acest *Serviciu* — pen-

tru control — toate măsurile de care se folosesc.

Pauză.

Recapitulare. Să vedem, din ce am vorbit astăzi împreună, ce ați învățat voi?

Ce lucruri se măsoară?

În afară de lucruri, pentru ce mai avem măsuri?

Ce-ați mai aflat încă din lecția de azi? (că la început oamenii nu aveau măsuri anumite).

Alteceva, cine mai ține minte? Comerțul mergea greu de tot când în fiecare țară erau alte măsuri.

Cine au hotărît să facă măsuri ne-schimbătoare și aceleași pentru toate țările?

Ce măsură au făcut pentru lungimi? Cum se numește această măsură în toate țările care se folosesc de ea? (*tot metru*). Unde se păstrează metrul de model?

Cine poartă grijă ca toți metrii din lume să fie la fel de mari? (Serv. de măsuri din fiecare țară).

Pentru astăzi ați aflat destule.

Aplicare. Acum vreau să vă povestesc ceva. Se povestește *Ocaua lui Cuza*.

II. —

MĂSURILE DE LUNGIME

Ascultare. Copii, rândul trecut, când am vorbit cu voi, ați dat dovadă că știți să ascultați în clasă, dar prea puțin curaj, mai ales la unii din voi. Ca să-mi fie bucuria întreagă și să viu totdeauna cu drag la voi, să vă gândiți toți și să spuneți gândul fără teamă. Dacă cineva nu-și spune gândul, noi nu putem să știm nici dacă a gândit și nici cum s'a gândit... și nu putem măsura gândurile voastre!

Ce ziceți, gândurile se pot măsura? D-ra învățătoare cu ce măsoară gândurile voastre? (cu notele din catalog).

Ce vorbe folosim atunci când vorbim despre gândurile noastre? (bun, rău, frumos, urit, potrivit, etc.). Uneori zicem: aveam un gând *mare*; alte ori: mă *apasă* un gând ca și când gândul ar fi greu, dar nimeni n'a pus un gând pe cântar și nici nu a văzut pe metru cât e de mare.

Ce arătăm noi, despre gânduri, cu vorbele acestea? (însușirea gândurilor sau valoarea lor).

Prin urmare, copii, avem un fel de măsuri și pentru valoarea gândurilor școlarilor.

Pentru valoarea lucrurilor, ce mă-

suri avem? (monedele). Ce măsuri mai putem lua lucrurilor? (lungimea, greutatea, încăperea sau capacitatea lor).

Se mai pot lua și alte măsuri, dar despre ele veți învăța când veți fi mai mari.

Despre ce măsură am vorbit în lecția trecută?

Ce-ați aflat despre metru?

Predare:

Acesta, ce este, copii? (metru). Plimbați ochii de-a-lungul lui, ca să știți să-mi arătați cât este de mare, fără să-l vedeți.

Să însemne cineva la tablă cât e de lung metru. Alt copil. — Altul.

Ca să știm cine a însemnat bine, ce trebuie să facem? (să verificăm). Să vie cineva să arate, cum!

Priviți acum încă odată metru ca să însemnați lungimea lui cât mai bine.

Dintre liniile de pe tablă, care e de un metru? Cine mai găsește și altă linie de un metru? Priviți la lucrurile din clasă și arătați o lungime de un metru.

Priviți șiretul acesta și spuneți ce lungime are?

Care oameni nu se pot lipsi de metru? (tâmplarii, croitorii, zidarii, negustorii care vând lucruri de îmbrăcăminte).

Dar când n'au oamenii metru la îndemână și totuși trebuie să măsoare, știți voi ce fac?

Voi adineauri, cum ați măsurat? (din ochi). Altceva, ce mai putem folosi? (mâna, pasul). Cine a văzut cum folosesc oamenii mâna în locul metrului? Dar cu pasul a văzut cineva măsurând? Să arate cine a văzut! Ce se măsoară cu pasul? Când a făcut omul mare 10 pași, știți voi câți metri socotește? Prin urmare, fiecare pas ce lungime are? (1 metru).

Eu aș vrea să știu cât e de lungă clasa voastră. Ce trebuie să fac? Cum s'ar putea măsura mai ușor? (cu pasul). Eu nu vă pun pe voi s'o măsurați cu pasul. De ce? (e mai mic pasul nostru). Doi copii măsoară lungimea clasei: unul așezând metrul și celălalt însemnând cu creta. Clasa întreagă numără.

Cei care v'ați uitat la măsurătorii *cei mari*, aveți ceva de zis? (trebuie mult timp). Altceva, ce se mai poate întâmpla? (să nu însemne destul de bine, de exact). Dar voi, cei care ați măsurat, de ce sunteți roșii la față? (a trebuit să ne aplecăm de atâtea ori).

Dar dacă ar fi avut de măsurat cât e de lată curtea școlii normale sau cât e de lungă calea Regele Ferdinand? Ce ziceți?

Oamenii învățați care au hotărît ca măsură pentru lungimi *metrul*, și-au dat seama că nu se poate măsura nici exact și că trebuie și prea multă vreme atunci când avem de măsurat lungimi mari și de aceea au hotărît și măsuri mai mari.

Voi ați și învățat despre ele. Care sunt? (dam, hm, și km.). Au hotărît o măsură și mai mare *Miriametru*.

(Numele tuturor măsurilor mai mari decât metru se scriu pe tablă.

Metru scris mai mare, la mijlocul tablei și multiplii în jumătatea de sus).

Tot atunci, s'au gândit oamenii învățați că sunt și lungimi care nu se pot măsura cu metru. Cum sunt lungimile care nu se pot măsura cu metru (mai mici). Spuneți voi lungimi mai mici de cât metru (lungimea și lățimea cărților, caietelor, a băncii, a ghetelor etc.). Gândiți-vă la creioanele, la penițele pe care le folosiți, la cheile mititele și alătea jucării.

Învățații adunați la sfat, ca să hotărască măsurile, s'au gândit că au oamenii nevoie și de *măsuri mai mici* și au hotărît o măsură mai mică cu numele *decimetru*, alta pentru lungimi și mai mici, *centimetru* și una pentru lungimi mici de tot, *milimetru*. (Se scriu și numele acelor măsuri în jumătatea liberă a tablei, alcătuindu-se în felul acesta un tablou complet cu numele tuturor măsurilor pentru lungimi).

Pauză:

Priviți acum la numele acestor măsuri!

Este destul de lung și când cineva trebuie să le scrie tot mereu, ce se întâmplă? (ii ia mult timp... și timpul este foarte scump, copii, mai ales pentru oamenii cărora le place să muncească).

Voi știți deja cum s'au gândit învățații ca să economisească timpul. (au scris pe scurt numele măsurilor).

Cum au notat pe scurt metrul? Copiii spun și învățătoarea notează pe scurt numele multiplilor însemnând *dm* în loc de *dam* și *mm*. pentru *miriametru*.

De unde au luat literele acestea cu care au însemnat pe scurt numele măsurilor? Așa au făcut și pentru numele măsurilor mai mici. (Se notează pe scurt și numele acestora: *dm.*, *cm.*, *mm.*).

În felul acesta au făcut întâi notările. Ce-au băgat de seamă însă? Ia

uitați-vă și voi cu luare aminte la toate însemnările pe scurt. (Copiii observă ușor că Miriametrul și milimetrul, decimetrul și decimetrul sunt notați la fel.).

Ca să nu citească cineva greșit, de aceea au hotărât ca miriametrul să se însemne *Mm.* și decimetrul cu *dam.*

Ce măsură este aceasta? Se arată o ruletă. Se desfășoară, se citește numărul metrilor și înfășurându-se la loc, copiii sunt întrebați: Cum se mai numește *dam.* acesta? Ce gând i-a îndemnat pe oameni să facă *dam.* în forma aceasta? Cine folosește mult ruleta?

Dam. mai are o numire! Cine o știe? Când *dam.* se numește lanț?

Cum se numește cea mai mare măsură de lungime? Ce măsuri mai mari decât metru mai cunoașteți? (*hm.* *km.*).

Care dintre voi a mers cu trenul, a văzut pe marginea liniei ferate niște pietre albe. Cine s'a uitat bine a văzut și ce este însemnat pe ele!

III.

MĂSURILE DE LUNGIME

Ascultare. Se cercetează lungimile de un *metru* aduse de copii. Se pun la un loc toate fâșiile de hârtie, toate sforile și nuelile aduse. Cele mai lungi sau mai scurte se verifică pe *metru*.

Ce trebuie să ținem minte pentru viitor (să măsurăm cu foarte multă grijă, ca să fie măsurătoarea exactă).

Ce știți până acum despre măsurile de lungime? (numele lor, cum se notează pe scurt.).

Copiii dictează și învățătorul scrie repede tabloul cu numele măsurilor și notărilor lor pe scurt pe tabla clasei.

Copiii au acest tablou, în caietele lor, din lecția trecută.

Cum se numesc aceste pietre? (*pietre kilometrice*).

Ce socoteală putem face dacă citim numărul de *Km.* însemnat pe ele? Lungimile mari, copii, se socotesc mai mult în *kilometri*.

Recapitulare. Cine ține minte de ce au hotărât învățații măsuri mai mari decât metru?

Care lungimi nu se pot măsura cu metru? Cine ține minte numele măsurilor mai mici ca metru.

Cum scriem totdeauna numele măsurilor de lungime? De ce? Ce litere folosim totdeauna la notarea pe scurt a măsurilor? La care măsuri s'a schimbat puțin felul acesta de notare? (la *dam.* și *Mm.*). Cine spune, de ce?

Ce-ați aflat nou în lecția de azi despre măsurile de lungime? (că sunt și măsuri mai mici decât metru.).

Aplicare. Pentru lecția viitoare să tăiați o fâșie de hârtie lungă de un metru. Să aduceți o bucată de sfoară lungă de un metru și o nua subțire de lungimea unui metru.

Să învățăm în lecția de azi să le cunoaștem bine de tot și să știm când și mai ales cum să le folosim.

Ce măsură e aceasta? (se arată măsura pe care o folosesc croitorii 1,50 m.). Copiii din ochi trebuie să arate până unde este un *metru* și apoi să se încredințeze dacă au arătat bine. De ce au nevoie croitorii de o măsură mai lungă ca un *metru*?

Din clasa voastră, arătați lungimi de un *metru*!

Ce lungime are sala voastră de clasă? Dacă ar avea tocmai 10 *metri* lungime cu ce am putea s'o măsurăm repede și ușor? (cu *dam.*). Câți metri are un *dam*? Să notăm. Care e măsura mai mare decât *dam*? Câți metri are un *hm*? Notăm. *Km.* câți

metri are? Se notează pe tablă și în caiete. Câți *hm.* sunt într'un *Km*? Cum ați judecat ca să aflați? (într-o mie sunt 10 sute). De câte ori e *Km.* mai mare ca *hm*?

Cum se numește măsura cea mai mare pentru lungimi?

Dam. de câte ori e mai mare decât *metru*? Dar *hm.* decât *dam*? *Km.* decât *hm*? Despre Miriametru, ce gândiți? (și el e mai mare de 10 ori decât *Km.*). Câți *m.* are *Mm*? Cum ați aflat? Completăm în tablou.

Cum sunt toate aceste măsuri, față de *metru*? Ce măsurăm cu ele? (lungimea străzilor, șoselelor, locurilor din câmp, moșiilor, pădurilor, etc.). Care e măsura pe care o întrebuițăm când facem asemenea măsurături? (lanțul). Și în ce măsuri se socotesc mai mult lungimile mari? (în *Km.*).

Pentru lungimile mici, ce măsuri avem? Priviți, copii, aceasta este lungimea unui *dm*! Măsurați cu mâna voastră lungimea *dm.* în felul acesta! Ce ați băgat de seamă? (e cât deschiderea mâinii între degetul cel mare și arătător).

Să vie cineva la tablă să facă o linie lungă de un *dm.* Să vie și alt copil. Să vie cineva să controleze cine a însemnat bine! Din nuelile pe care vi le dau rupeți o bucată lungă de un *dm.* Să vă folosiți numai de ochi! Faceți acum verificarea cu mâna, cum v'am învățat! Când puiem fi siguri de tot că nu ne-am înșelat? (când măsurăm cu *dm.*).

Înțelegeți acum și mai bine de ce au făcut oamenii o măsură care să fie aceeași pentru toți.

Veniți să faceți verificarea cu *dm.* Să vedem câți puteți face verificarea deodată! La cei rămași ce trebuie să vă dau ca să puteți face verificarea odată cu ei? (încă un *metru*). Câți puteți face deodată verificarea și pe *metrul* acesta? (tot 10). De ce? *Orice m. are 10 dm.* Să-i numere cineva

tare. Se arată metrul tâmplarului! Ce băgați de seamă? Măsurați *dm.* între ei! Cum puteți face această măsurare? Ce aveți de spus? Dacă *m.* are 10 *dm.* și toți sunt egali, a căteia parte este *dm.* din *m.*? (a zecea parte). De câte ori e mai mică măsura aceasta decât metrul întreg? (de 10 ori). Însemnăm. Faceți toți pe caietul vostru o linie lungă de un *dm.* Verificați-o cu *dm.* pe care-i aveți și însemnați cu cât ați greșit!

Când avem nevoie să măsurăm cu *dm*? De ce metrul tâmplarilor e făcut cum l-ați văzut? Ce măsoară tâmplarii cu *dm*?

La hăinuțele voastre care părți s'ar putea măsura cu *dm*? Uitați-vă să vedeți dacă în clasă sunt lungimi mici cât un *dm.*

Pauză.

Să vie cineva să măsoare șiretul acesta! Lungimea care a rămas, cum e față de lungimea *dm*? (mai mică.).

Măsurați, din ochi, lățimea cărții de Aritmetică. Faceți verificarea! Ca să știm exact ce lățime are cartea, ce trebuie să facem? (să măsurăm și partea rămasă.).

Pentru că avem nevoie să măsurăm și lungimi atât de mici, de aceea au hotărît învățații măsuri de lungime și mai mici decât *dm.*

O măsură mai mică e *cm.* *Cm.* e acesta. (se arată pe *m.*). Cu ce puteți voi arăta ușor de tot cât de mare e un *cm.* (cu degetul). Cu care deget și cum?

Să vie cineva să numere câți *cm.* sunt într'un *dm.* Să vedem acum, cum sunt *cm.* între ei! Să socotim câți *cm.* sunt în *m.* întreg? De câte ori e un *cm.* mai mic decât un *m*? Dar de cât un *dm*? Să noiăm!

Măsurați încă odată lățimea cărții. Lungimea care a rămas, cât e de mare? Verificați cu *cm.* care-l aveți la îndemână! (degetul). Să vie cineva să facă verificarea cu *cm.* cel exact!

Dacă vrem să spunem exact de tot lățimea cărții, ce trebuie să facem? Ce măsură trebuie să avem pentru lungimea aceasta? (mică de tot.).

Măsura cea mai mică pentru lungimi e *mm*. Priviți cu toții metrul! Împărțirile cele mai mici de pe el sunt *mm*. Uitați-vă bine cât e de mare *mm*. și spuneți cu ce putem arăta bine această măsură?

Voi, școlarii, când aveți nevoie de măsura aceasta atât de mică? (când facem margini la caiete, când liniem pentru caligrafie, când liniem pentru modele, când tăiem fășii înguste de hârtie pentru lucru manual, etc.).

Cum ar ieși foile cărților, copertile lor, dacă marginea de sus de ex. ar fi mai mare numai cu un *mm*. decât cea de jos?

Foile cărților, caietelor, scoarțele lor, cu puțină osteneală se pot îndrepta, dar cine trebuie să fie cu grijă mare de tot și pentru o lungime atât de mică cât un *mm*.? (inginerii). Vai de casa, vai de podul, vai de trenul și de oamenii din ele dacă inginerii n'ar face planurile cu cea mai mare exactitate și n'ar verifica atunci când se fac lucrările!

Să socotim câți *mm*. sunt într'un *m*! Cum am putea face ușor această socoteală? (dacă știm câți *mm*. sunt într'un *cm*.) Să vie vineva să-i numere! Faceți acum socoteala!

Câți *mm*. sunt într'un *m*?

A câtea parte este dar *mm*. din *m*? De câteori e mai mic *mm*. decât *cm*? Însemnăm pe tablou.

Ce lucruri de-ale voastre se pot măsura cu *mm*? (grosimea gumei, a creionului, a caietelor subțiri, vârful peniței, etc.).

Cu ce puteți face ușor verificarea? (cu vârful creionului).

Literile cu care sunt tipărite cărțile voastre, cât sunt de înalte? Dar de grosimea lor ce puteți spune? Ce mai putem măsura la scrisul de tipar cu *mm*? (distanța dintre litere, distanța dintre cuvinte, distanța dintre rânduri).

Recapitulare. Priviți la tablă cu toții! Ceeace am făcut eu pe tablă și voi pe caiete este întocmai ca un tablou! Ce cuprinde tabloul acesta? Ce am adăugat azi în tablou? (mărimea măsurilor.).

Despre care măsuri de lungime ați învățat azi mai mult? (despre cele mai mici decât *m*.). De câte ori este mai mic *dm*. decât *m*? Dar *cm*? Dar *mm*?

Pentru lecția viitoare să tăieți toți o fâșie de carton lată de un *cm*. și lungă de un *dm*. Cine n'are carton taie din hârtie mai groasă. Să însemnați și *mm*. Cum veți putea face ușor ceeace vă cer? (împărțim în *cm*., un *cm*. în $\frac{1}{2}$ și fiecare $\frac{1}{2}$ de *cm* în 5 părți egale).

IV.

MULTIPLII ȘI SUBMULTIPLII METRULUI

Ascultare. Despre care măsură de lungime am vorbit mai întâi? De ce? Cum se numește *m*. care a fost făcut întâi? Unde se păstrează acest metru? Din ce e făcut? De ce?

Să citim măsurile din partea de sus a tabloului! Câți *m*. are *dam*? Dar *hm*., *km*. — *Mm*?

De ce s'a ținut socoteală când s'au hotărât aceste măsuri? (de metru). Arătați voi singuri, cum? (fiecare

măsură e făcută dintr'un număr de metri).

De câte ori s'a înmulțit numărul *m*. pentru un *dam*? Dar pentru un *hm*. de câte ori s'a înmulțit numărul *m*. dintr'un *dam*? (10 ori). Pentru un *km*. de câte ori s'a înmulțit numărul metrilor dintr'un *hm*? (tot de 10 ori). Măsura cea mai mare pentru lungimi cum a fost făcută?

Cum sunt toate aceste măsuri față

de m ? Cum s'au făcut toate aceste măsururi? (*înmulțind* numărul m). Măsururile acestea care s'au făcut *înmulțind numărul m* , se numesc *multiplii metrului*. (Se face o acoladă în dreptul acestora și se scrie *multipli*).

Cine mai spune încă odată cum au *înmulțit* învățații numărul metrilor? (întâi de 10 ori, apoi de 100, 1000 10.000 de ori).

După ce au *înmulțit* în felul acesta numărul metrilor, ce le-a mai rămas de făcut? (să le puie nume).

Copii, așa au ales învățații numele măsurilor, ca aceste nume să ne spuie și cât sunt măsurile de mari: deca = zece, hecto = sută, etc.

Să ne uităm acum la măsurile care au rămas! Ce-au făcut învățații când au hotărît măsurile acestea? (au împărțit metru în părți mai mici). În câte părți l-au împărțit întâi (în 10 apoi 100, 1000 părți).

Măsurile acestea pe care le-au făcut *împărțind metru în părți mai mici* se numesc *submultiplii metrului*. Se scrie în dreptul lor.

Mai spune cineva cum a fost împărțit metrul?

Ce nume au dat la a zecea parte din m ? Dar a suta parte cum au numit-o?

Dar ca să aibă un mm , în câte părți au împărțit un cm ? Și ca să aibă un cm , ce-au făcut?

Cum este dar cm , față de dm ? Cum e dm , față de m ? Cum e mm , față de cm ? (tot de câte 10 ori mai mici).

Se citesc toate măsurile începând de jos în sus. Copiii observă că submultiplii și multiplii metrului merg crescând din 10 în 10.

Se citesc invers începând de la Miriametru și observă că măsurile merg descrescând din 10 în 10.

Recapitulare. Cum se numesc măsurile mai mari decât m ? Cum s'au format multiplii m ? Care sunt numele lor?

Cum se numesc măsurile mai mici decât m ? Cum s'au format submultiplii m ? Care sunt numele lor?

Ce știți voi acum despre multiplii și submultiplii m ? (merg crescând și descrescând din 10 în 10).

Și metru din care s'au format toate celelalte măsururi, cum îl numim? (unitatea principală).

Aplicare. Ca să-mi arătați că voi ați priceput bine de tot măsurile de lungime, fiecare din voi se gândește și pune o întrebare la care ceilalți să răspundă.

Să încep cu! 10 cm , câți dm , fac? Dar 50 mm , câți cm , fac? Și câți dm ?

Întrebări de felul acestora — puse de copii — vor forma cea mai mare parte din lecția aceasta. Rămâne celui care conduce lecția să învioneze cât mai mult acest exercițiu, îndemnând copiii să puie întrebări din ce în ce mai grele referitoare la toate măsurile de lungime. În lecția care va urma se vor aprecia din ochi diferite lungimi și se va face verificarea întrebuițând măsurile respective.

ANA C. IENCICA

CAUZELE NEATENȚIEI ELEVULUI ÎN ȘCOALĂ¹⁾

Studiul atenției și neatenției copilului a preocupat pe cercetători, pe educatori, psihologi, profesori și medici încă din timpuri suficient de îndepărtate. În Franța încă în secolul al 17-lea *Bossuet* se plânga de neatenția elevului său, ducele de Bourgogne. *Fenelon* ținând seamă de fragilitatea și instabilitatea atenției copilului compară creșterea unui copil cu o lumânare aprinsă într'un loc expus curenților, flacăra sa fâlfâind mereu. În secolul al 18-lea studiile pedagogice s'au dezvoltat tot mai mult pe baze filosofice. Curentul este reprezentat prin proeminentele personalități ale lui: *Basedow*, *Pestalozzi*, *J. J. Rousseau*, apoi prin pedagogul german *Froebel*, acesta din urmă aparținând mai cu seamă secolului al 19-lea. Cercetărilor pedagogice li-se asociază cele psihologice (*Ribot*, *Willam James*, *Herbart*, *Neumann* etc.). Medicina franceză își aduce și ea aportul de contribuție prin *Alfred Binet*, *Henri Wallon*, *Paul* și *Philippe Boncour*, *Gilbert Robin* etc., cari demonstrează că anomaliiile atenției copilului sunt nu odată în funcție de stările de boală, accentuând necesitatea examenului clinic.

Din punct de vedere psihologic atențiunea poate fi sensorială ori involuntară așa dupăcum o întâlnim la copilul din primele luni ale vieții, când ochiul este izbit de un fascicol de lumină puternică ori urechea de un zgomot strident și când voința și conștiința subiectului nu participă decât într'o măsură foarte mică și atențiunea intelectuală, ce constituie

o treaptă mai avansată în erarhie, ce se aplică ideilor și faptelor abstracte, reclamând o participare și o adeviziune mai efectivă a subiectului. Atențiunea consimțită poate prezenta gradații de o intensitate variabilă de la cea comună, care este potrivită elevului de școală, până la concentrația exagerată, de *maniacă*. Aspectul opus al atențiunei consimțite este reprezentat prin atențiunea dispersată și difuză cu instabilitate și cu imposibilitatea atenției copilului de a rămâne într'un domeniu determinat. Controlul atențiunei poate fi făcut, măsurând cu ajutorul „testelor“ oboseala ce constituie urmarea unei atențiuni concentrate. Metoda psihologică ține socoteală de erorile comise la un calcul, de greșelile făcute la o lectură ori la pronunțarea unei serii de cuvinte împrumutate dintr'o limbă. Greșelile sunt exprimate în cifre (arbitrare) la începutul și la sfârșitul clasei, constatându-se că cifra dela sfârșit este mai scăzută decât cea dela început. Înregistrarea oboselii se mai poate face cu ajutorul dinamometrului care ne indică proba musculară, și cu ajutorul compasului, care înregistrează sensibilitatea pielii, oboseala crescând, cele două vârfuri ale compasului trebuesc mereu îndepărtate pentru ca sensibilitatea tegumentară să le poată percepe ca puncte distincte.

Atențiunea școlarului este în funcție de materia predată, de programă, de orariu, de durată clasei, de vârsta copilului de școală etc. Un element important în fixarea atenției îl constituie *interesul* ce poate fi deșteptat.

Nu toate materiile reclamă același efort de comprehensiune și de asimilație. Matematicile reclamă cea mai mare atențiune, iar desemnul cel mai mic, istoria și geografia și limba maternă ocupă sub raportul efortului o

¹⁾ Conferință ținută la „Cercul cultural“ al „Astrei“ din Cartierul Grigorescu, la 22 Nov. 1936 cu prilejul inaugurării celui de al 4-lea ciclu de săzătorii culturale, inspirându-se din lucrarea dr-lui *M. Pêhu (Lyon): Le problème de l'attention chez l'écolier*

poziție intermediară. S'a stabilit că în clasă atențiunea elevului este mai concentrată, decât acasă, chiar și la studiile făcute cu meditator. În clasă lecția nu trebuie să dureze mai mult de 1 oră. În Franța până în anul 1912 un studiu era predat timp de 2 ore; o oră pentru expunere și alta pentru interogare. O anchetă parlamentară făcută în 1903 s'a convins despre neajunsurile acestui sistem și a întreprins o mișcare pentru modificarea lui reducând predarea dela 2 ore la 1 oră, a întâmpinat însă opoziția dârză a corpului didactic, care abia în 1912 a ajuns să se convingă despre superioritatea sistemului preconizat, când sugestia anchetei parlamentare a fost însușită și de corpul didactic. Clasa nu trebuie să dureze mai mult de 50 minute, când să urmeze o pauză de 10 minute.

Copiii mici își pot concentra atențiunea mai bine la jocuri, cu ajutorul cărora voința copilului poate fi dirijată spre un efort. Pe constatarea aceasta se bazează metodele educative ale lui *Froebel* din Tübingen, — care a trăit 2 ani împreună cu *Pestalozzi* — și ale D-nei *Montessori*, unde atențiunea copilului este desvoltată prin exerciții variate, întrerupte și reluate, aplicându-li-se metodele *auditive* ori *vizuale*. Grădinițele de copii ori școalele de copii mici constituiesc achizițiuni fericite, căci vârsta dela 3—6 ani este potrivită pentru a încerca fixarea atențiunei. Între 7—14 ani sunt cauze suficient de numeroase care să facă ca copilul să fie *distrat*. În adolescență situația devine mai prielnică, pentru că la această vârstă instrucția se adresează și rațiunei, solicitându-i adolescentului mai cu rezultat colaborarea la efortul urmărit. În fixarea și reținerea atențiunei își spun cuvântul în mod hotărîtor și alți factori *extrinseci* (în afară de organismul copilului) așa copiii din nord sunt mai atenți decât

cei dela sud. La începutul anului școlar sporul este mai mare decât spre sfârșitul lui. Chiar și în diverse zile ale săptămânii atențiunea elevului la școală variază mult. Așa de ex. Lunea, înainte de amiază, înțelegerea elevului este mai dificilă, probabil din cauza oboselii din ziua precedentă și din cauza somnului redus și neîndestulitor provenit pe urma distracțiilor familiare, cinematografice etc., după amiază, în aceeași zi, însă, rezultatele în școală devin mai bune. Marția este bună toată ziua; Miercuri: dimineața este bună, după amiază la copii se observă o nervozitate; Joi: este vacanță (în Franța); Vineri: sporul în clasă este bun, întocmai ca și Marția; Sâmbăta înainte de amiază atențiunea elevului este bună, pentru că după amiază atențiunea și disciplina să cedeze. În zilele cari precedează vacanțele, dar îndeosebi marile vacanțe, se constată o totală lipsă de atențiune.

Atențiunea copilului de școală are însă și un aspect medical. Copii suferinzi de vegetații adenoide (creșterea peste măsură a amigdalei a 3-a care zace îndărătul rădăcinii nasului) prezintă o respirație în suferință, ostrâmtare a coșului pieptului și din cauza obstrucției trompei lui Eustache, aud rău. Sunt unii copii sub 12 ani, cari răcesc ușor la nas, la migdale și la bronșii de îndată ce începe școala și frigul; siliți să întrerupă școala, vindecându-se și revenind, jocul reîncepe. Despre acești copii se zice că prezintă o slăbiciune respiratorie. Sunt o serie de anomalii sensoriale (ochi, urechi), care impietează adânc asupra atenției școlarului. Este o neatenție zisă paroxistică, care se prezintă în mod repetat la anumite intervale mai mari ori mai mici, și care trebuiesc considerate ca și constituind echivalente ale epilepsiei. Copii arierăți, ori înapoiații mintali manifestă o

comprehenziune dificilă, o atenție și memorie dificitară. Copiii indolenți, apatici sau *limfatici* sunt apti pentru joc, dar mai puțin corespunzători pentru carte. Copiii iritabili, dacă instabilitatea lor nu dispare până la 10 ani, vor prezenta mari dificultăți în achizițiile școlare. Instabilitatea nu poate fi confundată cu exuberanța, ca tradează o vitalitate excesivă din partea școlarului. Sunt *dureri de cap* cari se prezintă la copii studioși de 12—15 ani, în primele luni ale anului școlar. După 1—1½ oră de activitate în școală se prezintă dureri de cap, fața trasă, cearcăne la ochi. Intensitatea durerilor de cap este direct proporțională cu greutatea studiilor, cele mai grele provocând cele mai intense dureri de cap. Aceste dureri de cap dispar Dumineca și în zilele de vacanță.

Ce putem face pentru *reeducarea atenției*? Se va purta de grije ca copilul, elev de școală, prezentând eclipse ale atenției să trăiască în condițiuni igienice bune. Mesele lui să fie regulate. Statul și societatea vor interveni atât pentru procurarea condițiilor igienice bune cât și pentru alimentația potrivită prin înghețarea diverselor organisme sociale care să remedieze situația de suferință a școlarilor proveniți dintr'un mediu social mai puțin prielnic. Elevul neatent în școală va trebui să aibă un somn de o durată suficientă. Să nu se culce prea târziu, ori cari ari fi motivele cari ar reclama o derogare dela acest deziderat

al igienei. Elevul de școală are nevoie de 10 ore somn, din 24. Să nu se abuzeze de spectacolele prea la îndemână tuturor, îndeosebi în mediul orășnesc. Plimbările să fie bine dozate, fără să expună pe elev la o oboseală prea mare. Să fie consultat medicul care trebuie să-și dea avizul în toate cazurile înșirate de noi la capitolul aspectului medical al neatenției¹⁾. În cazurile de nervozitate, anemie, în durerile de cap, în lipsa poștei de mâncare, doctorul va prescrie fosfor, fosfați, fer, iodură, arsenic, calciu, etc. calmante ori stimulente ale apetitului, aeroterapie, ori alt tratament adecvat stării de suferință în care s'ar afla copilul de școală.

În concluzie s'ar putea susține că neatenția școlarului este în funcție de un complex întreg de factori diverși, cari cu ajutorul metodelor de investigație pedagogică, psihologică, educativă, medicală etc. pot fi identificați, și cu ajutorul agenților terapeutici aparținând aceluiași discipline în cea mai mare parte (excepând cazurile grave și permanente ale sistemului nervos central), *înlăturați, făcând o operă de reușită reeducare a atenției copilului de școală.*

Docent Dr. A. IANCU

¹⁾ *Axente Iancu: Contribution à l'étude des infections neurotropes chez l'enfant. Archives de Médecine des Enfants. Paris, Tome 39, No. 10, Octobre 1936.*

ȘCOALA SĂTEASCĂ DIN ARDEAL ÎN EPOCA LUI ȘAGUNA

Leagănul școalei sătești din Ardeal este tinda bisericii. Născută din impulsurile firești ale sentimentului religios, mai mult decât din reale nevoi culturale și așezată la adăpostul altarului, școala poporală la noi a fost înainte de toate un factor de conservare. A fost un fel de centrală spirituală, care a ținut și ea poporul, strâns lipit de credința, de tradiția și de datinile lui apucate din străbuni. A fost firesc ca ea să ajungă dintru început sub directa ocrotire a bisericii, singura organizație națională, pe care o îngăduia poporului românesc statul ungar, exclusivist și opresor.

Preotul satului ardelean s'a simțit astfel îndatorat să aibă și preocupări de educator și paralel cu soarta bisericii să conducă și destinele școalei. În chipul acesta biserica și școala adăpostite adeseori sub aceeași streășină, preotul și dascălul au activat mână în mână pentru a chivernisi, în lungul veacurilor, sufletul românesc, cuibărit, cu tot specificul lui patriarhal, acolo, la sat. Munca de fiecare zi, desfășurată de umilii dascăli ai satelor românești, a fost digul de apărare, care a făcut cu puțință organizarea rezistenței sufletești a unui neam supus în permanență încercărilor de înstrăinare ale unui regim intolerant.

Acest rol important de păstrătoare a specificului etnic, de adâncire a conștiinței naționale, pe care l-a avut școala poporală, alături de biserică, aici în Ardeal, este deplin lămurit în documentele trecutului. Și, oricât de primitivă a fost organizarea ei, oricât de sărăcioasă înzestrarea ei și oricât de firavă a fost lumina pe care o împrăstia acest opaiț cultural, astăzi nu se poate vorbi despre „școala confesională română din Transilvania” fără să i se aducă cel mai îndreptățit omagiu postum pentru marele ei rol național.

Era firesc ca mitropolitul Șaguna a-

cest mare spirit creator, care se cerea realizat în toate domeniile, să-și îndrepte privirea larg cuprinzătoare asupra acestui prim factor al vieții culturale: asupra școalei poporale. Era firesc, ca spiritul lui îndrumător și organizator, al cărui obiectiv era ridicarea elementului românesc la treapta de cultură, pe care se găseau celelalte neamuri din Ardeal, să fie animat, din capul locului, de problema învățământului, pe care la urcarea sa în scaun l-a găsit în condițiuni extrem de umilitoare.

Înmulțirea școalelor sătești, înălțarea clădirilor necesare, îmbunătățirea condițiilor de viață școlară, pregătirea dascălilor pentru luminarea poporului, fac parte din liniile de bază ale programului acestui providențial cărmaciu al Românilor ortodoxi din Transilvania. Mărturiile, care vorbesc cu mai multă precizie și elocvență de preocupările sale culturale, sunt *circularile* date de el în nenumărate chestiuni școlare. Acestea se adaugă o seamă de scrieri didactice, de lucrări și legiuiri mai mărunte, toate având de scop: *organizarea învățământului poporal și reglementarea tuturor problemelor în legătură cu viața școlară a statului*.

În cadrele acestor preocupări școlare intră și cele câteva „*Instrucțiuni didactice*”, scrise pentru învățători, de care ne vom ocupa mai la vale, și o serie de *articole*, apărute din condeiul său în coloanele ziarului „*Telegraful Român*”. Sprijiniți pe documentele contemporane și mai ales pe scrisorile sale pastorale și circulare de cuprins didactic, vom încerca să schițăm o icoană a învățământului poporal din Ardeal, în epoca lui Șaguna.

Răsfoind circularile lui și spicuind momentele mai de seamă din paginile lor, parcurgem cu ochii toate etapele,

toate fazele de dezvoltare ale școalei și culturii poporului în jumătatea a doua a veacului trecut. În același timp avem mărturia, că Șaguna nu se mulțumea să urnească un popor de analfabeți pe căile culturii, ci înțelegea să stea mereu de veghe, pentru ca luminița, odată aprinsă în întunecul satului, să nu se mai stingă.

Străduințele marelui mitropolit în domeniul învățământului și al culturii poporului nu pot fi apreciate, în adevărata lor lumină, decât dacă ne dăm seama de numărul infim al școalelor și de trista situație în care se găsea învățământului în Ardeal, la anul 1846, când pune Șaguna piciorul pe pământul Ardealului.

O scurtă reprivire asupra umilelor începuturi ale școalei ardelenesti ne-ar înfățișa, în toată goliciunea ei, subreda temelie, pe care avea să clădească Șaguna și munca uriașă, care-l aștepta pe terenul acesta, unde totul era de făcut. Această reprivire istorică ar depăși însă intențiile noastre. Ne mărginim astfel să plecăm dela momentul istoric, că sub păstoria episcopului *Vasilie Moga* (1810—1845), antecesorul în scaun al lui Șaguna, un ordin al guvernului ardelen, răpea episcopului ortodox dreptul de control asupra școalelor sale confessionale și în chip samavolnic îl trecea asupra episcopului catolic maghiar din Alba Iulia. Incepând astfel dela anul 1837 dreptul de control asupra școalelor românești din Ardeal a fost monopolul organelor de încredere ale guvernului unguresc, în marea lor majoritate dușmani ireductibili ai poporului românesc. Nu se poate spune că episcopul Moga nu s'a împotrivit tendințelor de ingenuchiere ale statului și n'a depus oarecare stăruință pentru a ridica învățământul din umilitoarea situație pe care o moștenise și el dela predecesorii săi de tristă pomenire, ierarhii sârbi *Ghedeon Nichitici* și *Gherasim Adamovici* (1784-1810), care au păstorit asupra Ardealului ortodox.

În cea dintâi pastorală a sa, episcopul Moga îndeamnă pe credincioși să-și trimită copiii la învățătură. În circulara dela 14 Iunie 1813 dă ordin protopopilor să nu candideze la parohii decât teologi, care posed și limba nemțească, pentru ca să poată funcționa și ca notari ai satului. Iar la 20 Octombrie 1815 face cunoscut protopopilor că la cursul preoției nu se mai primesc decât absolvenți de „școală normală” (primară), care să cunoască „cetania, aritmetica, cântarea bisericească și să aibă scrisoare bună”. La 23 Februarie 1822 episcopul Moga ordonă preoților să privegheze, ca dascălii sătești să învețe pe copii și *stovele latinești* și cele ungurești, pentru ca să poată trece la școli mai înalte, favoare acordată acum și Românilor.

La 13 Octombrie 1829 ordonă să se predea de aci înainte și limba maghiară în școalele primare, noua măsură fiind impusă de „înaltul guvernîu”. Iată câteva mărturii adevărind, că, deși cu mai puțină energie și cu toate că autoritatea și influența sa au fost realmente limitate prin ordonanța regească din 21 Decembrie 1810¹⁾, episcopul *Vasilie Moga* n'a rămas cu mâinile încrucișate față de soarta școalelor și de problema culturii poporului.

Vorbind de „eparhia neuniților” din Ardeal, istoricul *Petru Maior*¹⁾ se simte dator să spună, că „nu trecură încă doi ani de când s'au așezat episcop român în Sibiu și iată neuniții au un seminarîu pentru clericii lor și din mila împărătească e făcută rânduială ca patru clerici neuniți din Ardeal să învețe teologia în Beciu (=Viena), care întorcându-se acasă să fie profesori. *Iară cu școalele cele de prin sate până acum întrec neuniții pe uniții din Ardeal*”.

În continuare, *Petru Maior* merge și mai departe afirmând, că clerul ortodox este superior în învățătură celui greco-catolic, care acesta stă sub oblăduirea unui „neînțelegător” ca episcopul *Bobb*.

¹⁾ v. Istoria bisericii de Andreiu Șaguna pag. 197.

Dar oricât de favorabile ar fi aprecierile lui Petru Maior, care dacă n'avea motive să exagereze, avea în schimb toate motivele de bun român, ce era, să se bucure, nu se poate tăgădui, că situația învățământului românesc pe la anul 1845 era primitivă sub toate aspectele¹⁾.

Școli primare mai bine organizate existau doar la Brașov,²⁾ Săcele, Rășinari, Săliște, în câteva comune mai bogate din Fundus Regius, în Țara Oltului și în părțile Năsăudului, fostele cuiburi ale regimentelor de graniță. Ele existau sub denumirea de „școli centrale, școli capitale sau școli triviale“, după cum erau organizate și după numărul claselor. Profesorii și învățătorii cu pregătire serioasă se puteau număra pe degete. Cărțile de școală primară se reduceau la Bucoavnă, Psaltire și Catechism. Alți factori de cultură românească nu se pomeneau. Presa era reprezentată doar prin „Gazeta Transilvaniei“ și prin Foiaia pentru minte, inimă și literatură din Brașov. Ceva mai târziu apare „Organul Luminării“ la Blaj și „Aurora“ la Cluj: Fundațiuni culturale, burse, tipografii românești nu existau. Iată tabloul pe care ni-l zugrăvește D. N. Iorga³⁾, vorbind de condițiile culturale, în care se găsea Ardealul și ținuturile ungurene între anii 1821—1840, adică exact în epocă lui Heliade Rădulescu și a lui Asachi:

„Ardealul și alte părți ungurene nu dau în acest timp nici într-o slabă măsură partea ce s'ar fi așteptat dela ele, în desvoltarea culturii românești. Vechiul

¹⁾ cf. Istoria bisericii Românilor, Pesta 1813 pag. 136.

²⁾ Cf. Ioan Lupaș, Mitropolitul Șaguna pag. 163.

³⁾ Documentele mai nouă fac dovada, că în Scheii-Brașovului, într-o aripă a bisericii sf. Nicolae a existat o școală primară de prin anul 1597.

⁴⁾ Cf. N. Iorga: Istoria Literaturii Românești în sec. XIX, pag. 285 și urm.

entusiasmm pentru faptele, graiul și tradiția Romei vechi se stinsesese aproape cu totul, odată cu frunzașii literaturii din a doua jumătate a veacului al XVIII. Niciunul nu lăsase ucenici vrednici. În același timp obicinuința drumurilor pentru învățătură în apus, la Viena, la Roma, încetase. Este o vreme de oprire, care nu dă cărți, ci pregătește numai oameni care aceștia ceva mai târziu vor face să se pronunțe curente. Un centru de învățătură mai înaltă rămase și se desvoltă mai departe, Blajul. Absolvenții gimnaziului greco-cat. puteau rămâne ca preoți sau profesori în serviciul neamului, dar ei treceau uneori la învăătura dreptului în Cluj, pentru ca apoi să intre în rândurile advocaților, magistraților și ale funcționarilor.

„Neuniții, din partea lor aveau numai școli cu totul neindestulătoare. În Ardeal, episcopul Moga nu se dovedise în stare să poată organiza la Sibiu, unde și mutase reședința, un seminar cum trebuie pentru preoții săi, care se formau tot ca în vechime prin scurta ascultare de câteva luni a unui curs de citire, scriere și mai ales de cântări și tipic. La Arad mergea înainte școala de învățători pentru școlile satelor „Preparandia“, întemeiată la 1808, fără să dea însă oameni cu reputație mai întinsă, fără să scoată la iveală din corpul său profesoral o singură personalitate. Cu toții dădeau „directori districtuali“ și locali de școli naționale sau, „sistematici învățători“ pentru satele mari și mici, dar aici li-se încheia rostul. La Vârșet erau pe la 1823 școli clericești mai bune desigur, decât cea din Sibiu. La Caransebeș era școală grănicerească din fondurile dăruite de Impărați, apărătorilor români ai graniței, dar nici de aici nu se ivi o deosebită lumină.

Se făcuse o liniște a nepăsării.

Cei câțiva, al căror suflet ardea de carte românească trebuiau să se îndrepte către Principatele Românești, primind din nou de acolo înrăurirea acum

imputernicită, pe care ei o trimiseseră peste hotarul munților.

„Brașovul nu-și avea decât școluța de biserică a Sf. Nicolae ținută din prea puțin și cu puține foloase. Aici ajunsesse de altminterlea în Decembrie 1828, dascăl de românește Nicola Nicolau, traducătorul lui Plutarh cel Nou și al „Gheografiei“, a celei dintâi lucrări de geografie mai întinsă, apărută în românește. La 1834, când veni la Brașov teologul unit Gheorghe Barițiu, acest om providențial pentru Ardeni, găsi trei biserici, găsi școala din suburbii, care nu avea decât trei clase, bine ținute și rânduite; găsi un început de școală bisericească în Cetate, pe care Barițiu, venind ca director, o deschise cu istorie, geografie, nemțească și chiar cu limbă latină în cursul anului 1835“.

Aceasta era situația culturală la venirea lui Șaguna în Ardeal.

Marea nevoie de școli românești, chiar și după venirea lui Șaguna, o scoate în evidență *publicațiunea* baronului Ludovic de Wohlegemuth, guvernatorul Ardealului dela 20 Octombrie 1849, care constată „o îndoită trebuință a introduce învățătura școlară, în toate părțile românești ale districtelor provinciale din țară, în școlile populare, de care până acum mai în tot locul au fost totală lipsă. În consecință se face cunoscut nației românești, că pentru cultivarea și spre dobândirea învățătorilor destoinici pentru școlile acestea populare s'a hotărât să deschidă două cursuri de preparamanți, unul în Năsăud și altul în Orlat, unde erau școlile militare ale celor două regimente de graniță românești, cunoscute sub numele de „Militärerziehungshaus“. Guvernatorul mai face cunoscut celor interesați, că tinerii lipsiți de mijloace vor fi ajutați cu stipendiu de 6 florini pe lună. Aceste cursuri de învățători durau 6 luni. Școala de preparamanți dela Năsăud și Orlat deschisă în chipul acesta se pare că a funcționat până la anul 1851 sau 1852, când organi-

zându-se armata permanentă, regimente granițarești au fost desființate.

La 1846 Șaguna găsește deci ogorul școlar bine înțelenit.

Vreme de pierdut nu era. La adunarea națională de pe Câmpul Libertății dela Blaj, la 3/15 Mai 1848, Șaguna ia parte activă. Și dacă în această istorică adunare Românii ardeleni își strigă prin 40.000 de guri drepturile și aspirațiile lor naționale în fața Europei și dacă între alte deziderate ale programului votat la 4/16 Mai 1848 se găsește și „cererea de a se înființa școli românești în toate satele și orașele, cu dreptul deplin de a-și alege directori și profesori și de a sistematiza învățăturile după un plan școlastic în deplină libertate de a învăța“, partea de muncă și inițiativă a episcopului Șaguna la formularea acestor deziderate este necontestată.¹⁾

Chiar înainte de a se duce la Blaj, în scrisoarea pastorală dela 12/24 Februarie 1848²⁾, tânărul episcop se îndreaptă către clerul și poporul său cu următoarea povată de ordin școlar:

— „Dar știind eu ce lipsă mare are poporul nostru de a căpăta învățătură, de a se desăvârși și a se lumina, poftesc pe întreaga iubită preoție să se nevoiască a întocmi și a spune cuvântări bisericești, adică a învăța și a lumina pe poporeni noștri, ca prin aceea din necovârșire la covârșire și din rugină negură a neștiințelor, în care, prin curgerea nenumăratelor veacuri spre paguba universală, până în ziua de astăzi se află, la limanul cel liniștit al științelor și al luminării să se aducă și așa să se preschimbe în popor cultivat“.

Obiectivul programului său cultural iese în evidență dela primele măsuri. Pe tradiționala misiune a preotului de luminător al poporului Șaguna altoiește un vast program de ofensivă culturală.

¹⁾ Cf. G. Barițiu: Părți alese din istoria Transilvaniei tom. II. pag. 123 și urm.

²⁾ Cf. N. Popea: Arhiep. și Mitrop. A. Șaguna pag. 308 și urm.

De aceea se adresează mai întâi clerului și îl face răspunzător de ignoranța poporului. Dar, pentru a lumina pe alții, clerul avea el însuși nevoie de lumină. Conștient de situație, Șaguna ridică imediat instrucția clerului, înființează seminar teologic, numește câțiva profesori cu pregătire universitară, pentru a forma preoți și dascăli cu o doză de învățură mai apreciazabilă. La noul seminar anexează școala normală de învățători, ale cărei cursuri le organizează și le ridică treptat-treptat la trei ani. Concomitent își îndreaptă privirile asupra satelor, asupra școlii populare.

Situația școlară moștenită dela episcopul Vasile Moga, cu acel umilitor control al episcopului catolic din Alba Iulia, nu se putea împăca cu aspirațiunile și cu programul de păstorie a-l lui Șaguna. Lupta pentru înlăturarea ei, lupta pentru autonomia școlară, pe temeiul principiului confesional, se impune ca un imperativ categoric. Șaguna o începe cu cea mai fermă credință în izbândă.

La 1 Septembrie 1819, „deputații națiunii românești” înaintează Inaltului Ministru al Cultelor o petiție, în care referindu-se la mulțimea și la bunăstarea școalelor celorlalte naționalități, cer și pe seama națiunii românești, până la ulterioara organizare a școalelor, o facultate juridică națională în Blaj, cu o catedră pentru învățătura religiei neunit¹⁾.

În 21 Decembrie 1850 o altă delegație, compusă din fruntașii națiunii, în frunte cu Șaguna, se prezintă la ministerul cultelor în Viena și-l roagă să creeze o facultate filosofică și juridică pe seama națiunii române, în Cluj. În răspunsul ce-l dă delegației, ministerul austriac promite că se va îngriji de cultura poporului românesc, apăsând până acum de celelalte neamuri, dar nu găsește oportunitate să se înființeze facultăți universitare pe seama fiecărei națiuni „pentru a

nu creia și mai mare desbinare între popoarele monarhiei”. Ele au însă libertatea să deschidă școale naționale pe cheltuielile proprii câte vreau și câte pot¹⁾.

Între cele dintâi măsuri, luate de Șaguna, cu privire la educația și cultura poporului, se numără circulara din 23 Martie 1850, în care dă preoților îndrumări să țină orele de catechizare în școala primară, cel puțin în zilele de Duminică și sărbătoare.

„Să nu vă scârbească, rogu-vă însărcinarea aceasta — continuă Șaguna — ci s'o purtați cu răbdare. Știu eu prea bine, că voi toată săptămâna lucrați cu mâinile voastre, ca să aveți pâinea cea de toate zilele. Știu eu prea bine, că 6 zile usturându-vă căldura soarelui la moșiile voastre, abia așteptați a 7-a zi, ca să vă odihniți și să vă câștigați puteri nouă pentru lucrările din săptămâna viitoare. Toate acestea și alte asemenea acestora le știu eu prea bine, iubitorilor”.

De încheiere sfătuiește pe credincioși să îngrijească mai bine de creșterea și luminarea copiilor, să-i învețe rugăciunile, frica de Dumnezeu, ascultare de preoți și de învățători. În același an 1850, Șaguna convocă sinodul eparhial, ale cărui hotărâri sunt de importanță istorică, ele statornicind cele dintâi mijloace de înaintare și îmbunătățire simțitoare a situației școlare din Ardeal²⁾.

Cea dintâi preocupare a sinodului este să scoată școalele românești de sub controlul episcopului catolic din Alba Iulia.

De aceea sinodul decide:

„Adunarea bisericească cunoscând mărimea și ponderozitatea creșterii tinerimii și a pregătirii învățătorilor de lipsă, după desbateri serioase în privința aceasta, află de lipsă a hotărî:

1. Până la altă rânduială, tot însul dintre protopopi să fie *inspector de școli* în districtul său și din timp în timp

¹⁾ Cf. „Foaia pentru minte, inimă și literatură” 1851, Nr. 29.

²⁾ Cf. Actele Soborului bisericii ort. din Ardeal din anul 1850.

¹⁾ Cf. Memorialul Mitropolit Șaguna de N. Popea pag. 360—363.

să raporteze P. S. Sale, iar P. S. Sa înaltului minister de culte.

2. Școala clericală a diecezei să se prefacă într'un institut teologic-pedagogic, să se înzestreze întocmai cum sunt întocmite alte seminarii și tot clericul să fie dator, înainte de ce s'ar preoți, să fie învățător, după stările împrejur.

3. Până la altă rânduială mai înaltă, soborul acesta prescrie pentru școlaele sătene următoarele cărți diactice:

a) *Catechismul* tipărit la Brașov. b) *Abecedarul* tipărit la Brașov. c) *Elementele gramaticii române*. d) *Datorințele supușilor către monarch*. e) *Citire din Ceaslov, Psaltire și Apostol* cu tălmăcirea celor de folos învățăcelor. f) *Cântarea bisericască*. g) *Nahmen Büchlein zum Gebrauch der Stadtschulen in den K. K. Staaten*. h) *Deutsche Sprachlehre für Schüler der Normal-, Haupt- und Trivialschulen*.

„Deși comunitățile noastre parohiale erau într'o stare materială foarte rea, totuși multe din ele au ridicat școli pentru copiii săi, în care se învăță cetirea, scrierea, învățătura creștinească și datorile supușilor către Împăratul. Dar multe sunt încă în sfera aceasta, care au lipse de îndreptare și covârșire. Și adică: Învățători bine pregătiți, cărți scolastice bine întocmite, casă de școală, cuvenita înzestrare a învățătorilor și a școlaelor și așezarea inspectorilor școlari etc.“.

Bazat pe propunerea lui Șaguna, sinodul ia hotărârea să se înainteze Împăratului și Ministerului o cerere, în care să se solicite ajutor material pentru înmulțirea și organizarea școlaelor populare confessionale din eparhia Ardealului.

„Totodată cutează soborul a ruga pe Magetatea Sa ca cu prilejul organizării școlaelor în Ardeal să se îndure a avea pârintească privire la numărul cel mare al populațiunii române și a înființa pentru Români școale reale, gimnaziale, academice și o universitate, în care privință până acum din partea guvernului celui vechiu nu numai nu s'a făcut nimic, ci încă și răvna poporului pentru ridicarea

școlaelor prin toate mijloacele o au împiedecat. Ba încă și moșiile comunelor noastre, din care se susțineau școlaele, au lăsat a ni se răpi de alte confesiuni religioase.

Din această cauză împuternicește Soborul pe P. S. Sa Părintele Episcop diecezan de a purta grije și a stăruii ca școlaele noastre, cele în acest chip despoiate, să-și redobândească moșiile sale“.

Șaguna n'asteaptă să vină aprobarea „împărăției“, care de altfel a întârziat aproape zece ani, ca 'ntotdeauna, când era vorba de cultura neamului românesc. El își continuă opera pe cont propriu ca omul care n'are vreme de pierdut. Ia o serie de măsuri pentru înmulțirea clădirilor școlare, stăruind ca fiecare sat să-și zidească o școală corespunzătoare cerințelor. La opera de construcții școlare angajează pe dascăli cu tot zelul lor însufletind pe cei devotați și amenințând cu greu canon pe cei îndărătnici.

În circulara Nr. 530 din 1852 cu privire la înființarea, organizarea și conducerea școlaelor, Șaguna preconizează măsuri nouă. Incepe prin a-și descoperi „grija cea mare pentru școlaele noastre și nădejdea, că înaltul guvern îi va da mână de ajutor întru împlinirea dorinței sale de a înainta cauza școlară. Dar și până când va veni mângâierea dela locurile mai înalte, găsește de cuviință să așeze la temelie organizării școlaelor *principiul confesional*. În consecință adaugă următoarele îndrumări mai importante:

Comunele sărace, când e vorba de zidirea școlaei, să nu se întovărășască cu obștii de altă religie.

Să i se facă cunoscute toate școlaele, care s'ar găsi sub inspecția sau sub direcția unui controlor de altă religie.

La sfârșit laudă pe preoții, care s'au străduit și au animat pe săteni să-și construiască școală dotată și înzestrată cu învățători harnici. Pe dascăli îi însuflețește „să fie cu răvnă întru purtarea dregătoriei lor celei sfinte“.

Știe, că sărăcia poporului constituie o mare piedică în calea lui spre lumină.

„Însă pe lângă toată sărăcia, totuși va aduce orișicare o jertfă pentru școală dacă protopopii și preoții se vor nevoi a capacita pe creștini despre lipsa cea mare a școalelor și despre foloasele cele mari, care le aduce școala. Și dacă le vor pune înaintea cum alte popoare conlocuitoare aduc însemnate jertfe pentru școală fiind pătrunse, că numai școalei au să mulțumească bunăstarea de care se bucură. Și așa jertfind fiecare din sărăcia sa câte puțin, se poate aduna cât se cere pentru înființarea și susținerea unei școale¹⁾).

Circulara dela 24 Aprilie 1852 se ocupă special de reglementarea situației școlare. În temeiul unui decret al guvernului, care preciza, că „organizarea școalelor populare ține și de organele statului și de cele ale bisericii“, Șaguna îndeamnă preoțimea să poarte grije neadormită de soarta și autonomia școalelor confessionale. Indatoririle școlare le concretizează în următoarele șase puncte:

1. Fiecare comună bisericască să-și aibă școala sa.
2. Învățătorul să fie de religia greco-orientală.
3. Manuale didactice sunt admise numai cele tipărite în tipografia diecezană.
4. Învățătorii trebuie să aibă certificat de capacitate dela episcopul lor.
5. Orice raport privitor la starea școlară se va înainta de acum înainte Consistorului.
6. Școalele confessionale românești nu sunt supuse controlului unui inspector de altă religie.

În rezumat, „povățuirea, inspecțiunea și îndreptarea școalelor este lucrul statului și al bisericii, care se va efectua așa-dar prin o lucrare armonică a organelor bisericii și ale statului“.

În anul următor 1853 Șaguna publică ordonanța guvernului din 19 Aprilie 1850, care precizează mai deaproape atribuțiunile și sfera de influință a autorităților politice de stat asupra școalelor confessionale. În temeiul acestei decizii și în conformitate cu principiul confesional, care subordonează școala în primul rând au-

torității bisericești, autoritățile politice sunt îndrumate să se ferească de orice amestec necompetent în chestiunile interne ale școalelor confessionale. La complectarea posturilor vacante de învățători organele guvernului sunt ținute să controleze ca indivizi fără pregătirea cerută sau având o conduită socială, care-i face nevrednici să li-se încredințeze creșterea tinerimii, să nu poată fi numiți învățători. În astfel de cazuri datoria lor este să raporteze și să aducă motive serioase. Să ia hotărâri însă n'au dreptul.

„Și cu atâta mai puțin le stă în putere ca, după chibzuiala lor proprie, să pună dascăli sau din puterea lor să scoată din dascălie pe aceia, cari lor li s'ar părea nepotriviti și primejdioși chemării dascălești“. În esență sunt datori să lucreze în perfectă înțelegere și armonie cu organele bisericești, ca să se deștepte și să se hrănească în popor simțul pentru școală. La rândul lor, protopopii sunt îndrumați să inspecteze regulat școalele sătești și să colaboreze cu organele statului pentru ca să se respecte măsurile Consistorului cu privire la complectarea posturilor vacante. Se interzice să se aleagă învățători, care nu posed diploma de calificare dela episcopie.

Este cel dintâi caz, când se pune deschis *problema autonomiei școlare* și se refuză amestecul statului în organizarea și programa școalelor confessionale.

Autonomia confesiunilor din Ungaria, odată restaurată prin o lege, ce se estindea și asupra școalelor, atribuțiunile inspectorilor și referenților școlari sunt însumate de acum de Consistoare și episcopii. Dacă până la anul 1850 nivelul învățământului era adânc coborât, în așa numita epocă a absolutismului monarhic (1850—1868) un suflu nou de viață străbate școala poporală românească. Elementul românesc din Ardeal, deșteptat ca dintr-o lungă letargie, cere pretutindeni școale. În anumite regiuni se pornește o febrilă activitate de construcții școlare²⁾.

În acelaș an, Șaguna obligă pe protopopi să-i înainteze tabloul învățătorilor,

¹⁾ Cf. I. Lupas: Mitropolitul Șaguna, 1909 pag. 155—156.

care au absolvit „cursul preparandiei” din Orlat sau din Năsăud, în anul 1850, și care se mai găsesc la post. Tot atunci le face cunoscut, că în baza normelor de recrutare din 1852 învățătorii și suplinitorii lor sunt scutiți de armată și le împărtășește formalitățile legale, după care se poate obține această scutire.

Într-o circulară de mai târziu dă expresie bucuriei și recunoștinței sale față de protopopii, care s-au năzuit să execute dispozițiile circularilor anterioare, înființând școli noi și înzestrându-le cu material didactic. Își reînnoiește apelul către acei, care n-au depus suficiente eforturi pe acest teren, sfătuindu-i să induplece pe creștini ca să înalte școli noi și să-și aleagă învățători cât mai desotoinici.

Datorită acestor indemnuri o mulțime de preoți se aștern la muncă culturală. În 1862 comuna Rășinari cere dreptul să-și deschidă, pe lângă școala primară, o școală reală cu două clase²⁾.

La Brașov și la Sibiu se înființează școli noi de fete. În Lăpuș se înființează o școală cu patru clase primare³⁾.

Șaguna nu pregetă să trimită pretutindeni „Instrucțiunile” sale scolare.

Dacă starea învățământului în Ardeal începuse să prezinte o ușoară ameliorare, în părțile bănățene aspectul era ceva mai firav. Prin trecerea învățământului sub jurisdicția bisericii, școlile românești din Banat ajung în mod fatal sub controlul protopopilor sârbi, cari, în calitate de inspectori școlari, persecută limba românească și interzic manualele didactice tipărite cu litere latine⁴⁾.

Sinodul eparhial dela 1850 luase decizia ca atribuțiunile directorului general de școli să înceteze și în locul lui să se numească „directori de școli tractuali”, în persoana protopopilor. În Banat însă școlile românești rămân tot sub stăpâ-

¹⁾ „Foaia pentru minte, inimă și literatură” 1862 Nr. 12—14.

²⁾ Amicul Școlii Nr. 20 1862.

³⁾ Foaia pentru minte, inimă și literatură 1862 Nr. 27.

nirea clerului sârbesc, un fapt, care contribuie ca să nu poată lua acolo instrucția românească avânt mai puternic.

În circulara din 1853 Șaguna admite comunelor unde sunt două confesiuni (ortodoxă și greco-catolică), amândouă mici și sărace, care nu pot susține o școală proprie pentru fiecare, să facă a-batere dela principiul confesional și să înființeze din contribuția amândurora o școală comună. Pentru asemenea școli amestecate dă ca normă decretul guvernului din 6 Iunie 1853.

În anul următor o patentă urbarială a regimului aprobă înființarea de școli cu caracter confesional ortodox.

În circulara din 28 Iulie 1854 Șaguna aduce la cunoștința obștească „rescrip-tul guvernului” Nr. 5259 cu privire la predarea în școală a religiunii, reglementând catehizația elevilor români de confesiune ortodoxă, cari frecventează școli străine. La sfârșit sfătuiește pe părinți să-și trimită copiii la gimnaziile străine, dacă este nevoie, dar numai în astfel de orașe, „unde avem paroh și biserică de religia ortodoxă”. În special recomandă noul gimnaziu românesc, înființat de curând la Brașov, dar între cele mai distinse școli primare recomandă pe cele din Săcele și Rășinari, „unde se pot căpăta și lăcașuri pentru copii și piața acestor locuri este mai ieftină”.

În anul acesta, Șaguna face un nou pas însemnat pe terenul organizării școlare.

La 10 August 1854 apare „Ordinaciu-nei Arhierescă pentru rândul cel bun în școlile noastre populare”, lucrare datorită lui Șaguna. Mănecând dela constatarea, că este nevoie în școli de o

⁴⁾ Cf. Reprezentațiunea lui Teodor Serb din Septembrie 1862, pentru apărarea școlilor din Banatul timișan, amenințate să fie puse sub jurisdicția clerului sârbesc. G. Barițiu spune, că Memorandul acesta este unul dintre cele mai prețioase documente pentru istoria culturii poporului românesc din acel timp. (Părți alese etc. II. pag. 140).

mai bună ordine la predarea învățăturilor. Șaguna arată ce este așa numita *metodică a învățământului*. În acest scop ordonă ca în comunele, unde școala are mai multe săli de clasă cu mai mulți învățători, acolo în fiecare sală să fie plasat un „despărțământ” sau cel mult două. Iar în comunele, unde școala dispune de o singură sală de clasă școlarii vor fi așezați „pe despărțăminte” și anume „după învățăturile, care aceștia le vor învăța”.

Planul de învățământ și programa analitică, potrivit cu această diviziune a claselor, o statorește în chipul următor:

PENTRU CLASA I NORMALĂ:

I. *Despărțire*.

(Începători)

1. Abecedarul.
2. Bucoavna.
3. Scrierea.
4. Cântarea.

II. *Despărțire*.

(Cetitori).

1. Istoria biblică de rost.
2. Ceaslovul și Bucoavna.
3. Datorințele supușilor de rost.
4. Scrierea.
5. Cântarea.

PENTRU CLASA II NORMALĂ:

I. *Despărțire*.

1. Urmarea Ceaslovului.
2. Catechizul mic de rost.
3. Aritmetica de rost.
4. Gramatica română.
5. Urmarea datorințelor supușilor.

II. *Despărțire*.

1. Urmarea Catechizului.
2. Urmarea Aritmeticii.
3. Urmarea Gramaticii române.
4. Repetirea cărții întregi despre datorințele supușilor.
5. Abecedarul nemțesc.
6. Scrierea.
7. Cântarea.

PENTRU CLASA III NORMALĂ:

I. *Despărțire*.

1. Urmarea Catechizului.
2. Gramat. rom. cu concepturi.
3. Gramatica nemțească.
4. Urmarea Aritmeticii.
5. Geografia.
6. Istoria.
7. Scrierea.
8. Cântarea.

II. *Despărțire*.

1. Repetirea Catechizului întreg.
2. Gram. rom. cu concepturi.
3. Gramatica nemțească.
4. Urmarea aritmeticii.
5. Urmarea Geografiei.
6. Urmarea Istoriei.
7. Scrierea.
8. Cântarea.

Având această „împărțire a științelor” învățătorii sunt ținuti să-și procure toate cărțile de școală prevăzute, dar numai dela librăria diecezană și sub aspră pedeapsă sunt opriți să întrebuițeze manuale neaprobrate de consistor sau fără binecuvântarea sa arhierască. Protopopii sunt datori să controleze executarea acestor dispoziții, iar *preoții*, în calitatea lor de directori școlari, sunt obligați să *inspecteze școala cel puțin odată pe lună*” spre a se convinge despre purtarea dascălului, despre sporul copiilor și despre neamul și felul cărților școlare și a scrie în *protocolul școlar* cele constatate”. Când se alege noul învățător preotul este dator să-i comunice celui ales toate ordinele episcopoești privitoare la școală. Iar parohiile sunt datoare să-l oblige în contract că se va conforma întru toate acelor dispoziții. În caz contrar contractul nu va fi aprobat de episcopie, „iar fețele vinovate se vor pedepsi cu gloabă”.

Găsim aici *cel dintâi început de programă analitică pentru școlile poporale din Ardeal și cele dintâi măsuri privind controlul învățământului rural*.

Impărțirea în trei clase, cu șase despărțăminte, formează baza de organizare a școlii populare din Transilvania în veacul trecut. Ea se menține mult timp în forma aceasta, până în momentul când cele șase despărțăminte se preschimbă în șase clase primare, din care patru clase alcătuiesc cursul primar propriu zis, iar celelalte două cursul supraprimar, numit pe atunci „școală de repetiție”. Limba germană, pe care o găsim ca obiect obligator în epoca absolutismului austriac, este înlocuită, după unirea Ardealului cu Ungaria, cu limba maghiară, a cărei predare este impusă treptat și pe o scară tot mai întinsă.

La 9 Februarie 1856, Șaguna face cunoscut clerului ordinul locotenentei imperiale, prin care se aprobă instituirea celor patru inspectori de școli pentru Ardeal, dintre care pentru școlile de confesiunea greco-orientală este numit Dr. Pavel Vasici. Face apoi un scurt istoric al controlului școlar.

Se știe, că până la 1850 controlul școlilor din Ardeal îl avea un așa numit „director general de școli”. La demnitatea aceasta s’au perindat între anii 1785—1850 patru personalități didactice bine cunoscute: Dimitrie Eustatievici, Gheorghe Haines, Radu Tempea și Moise Fulea, toți autori de manuale didactice. Nouilor inspectori, numiți cu titlul de „consilieri de școli” li s’a încredințat conducerea, supravegherea și controlul învățământului în școlile confesiunei, pentru care erau numiți. În consecință preoții, directorii școlari și învățătorii sunt îndrumați ca de aici înainte să înainteze rapoartele școlare înaltei locotenente imperiale, dar prin intermediul scaunului episcopesc, care trebuie să le cunoască. Se accentuează din nou principiul armoniei și al bunei înțelegeri între organele bisericești și cele ale statului. Acești consilieri aveau dreptul să inspecteze școlile confesionale de toate gradele, să controleze ma-

nualele întrebunțate și să țină conferințe cu profesorii, în care să-și exprime părerile și observațiunile asupra celor văzute și constatate în școală. Protopopii primesc însărcinarea să asiste pe consilierul Dr. Pavel Vasici cu toată cuvința, să-i vină în ajutor la inspecția școlilor populare, iar învățătorii să se îngrijească să fie deplină ordine și disciplină în școală și să refereze dlui consilier „despre toate lipsele și piedecile, care înapoiază propășirea și sporul învățaturii”.

În acelaș scop al bunei colaborări în domeniul școlar locotenenta imperială a cuprins toate dispozițiile privitoare la învățământ într’o broșură apărută sub titlul: „*Hotărâri despre îndatorirea de a cerceta școlile populare și despre împiedecarea și nepedepsirea tenevirei în privința aceasta*”.

Șaguna o traduce pe românește și la 27 Iunie 1857 o împărtășește preoților și învățătorilor „pentru strictă conformare”. În aceeaș circulară oprește pe dascăli să întrebunțeze alte manuale de școală în afară de cele aprobate de consistor și amenință cu destituirea din slujbă pe cei, care vor îndrăzni să mai facă „negustorie” cu cărțile de școală.

În 1858 apare circulara, în care se face cunoscut, că instituțiunea inspectorilor de școli — vorba de inspectorii mireni, iar nu de cei clericali, care erau protopopii —, în termenul ordinului ministrului de culte, trebuie să intre în vigoare. Astfel de inspectori școlari locali urmau să se aleagă prin votare în fiecare parohie cu școală confesională. Ei trebuiau să fie de confesiunea școlii respective. Rezultatul alegerii urma să fie înaintat autorității administrative a județului (prefecturii), care aprobând alegerea, înzestra pe alesul cu decret de numire și-i dădea instrucțiunile necesare la conducerea chestiunilor școlare. În urmă era introdus în serviciu, cu oarecare solemnitate și’n asistenta parohului local. Atribuțiunile acestor „inspec-

tori mireni" în rezumat erau: apărarea intereselor părinților, îmbunătățirea frecvenței școlare, înlăturarea defectelor și neajunsurilor de tot felul, care s'ar ivi în domeniul școlaii.

În anul 1858 Șaguna primește dela locotenența țării un *Normativ*, care — deși prezintă un interes mai secundar, — merită să fie amintit. Acest Normativ cuprindea dispozițiile legii cu privire la favoarea învățătorilor confesionali de a fi scutiți de armată. Esențialul este că se declară scutiți de serviciul militar numai învățătorii, care posedă diplomă de capacitate și decret de numire cu titlu definitiv dela scaunul episcopesc.

În anul 1859 autonomia școlară era fapt împlinit. Dar cancelaria aulică transilvană abia la 1861 comunică lui Șaguna ordinul ministerului din 23 Februarie 1859, prin care se aproba ca „după principiul autonomiei bisericești supraveghierea și regularea școalelor să se concreadă ordinariatului (consistoriului) episcopesc“. Ceva mai târziu, la 1863, parlamentul unguresc votează legea, conform căreia „religiunile recepte să-și administreze și să-și conducă independent una de alta treburile lor școlare, înțelegându-se dela sine conservarea dreptului de suprainspecțiune al coroanei, care-i compete în sensul Constituțiunii.“

La 25 Aprilie 1860 Șaguna, după ce constată, că în trei protopopiate s'au înființat școale primare centrale — adică o școală primară confesională susținută de 2—3 comune bisericești învecinate, — îndeamnă pe protopopi să înființeze, cu ajutorul populației, cât mai multe școale centrale de felul acesta, solicitând și concursul organelor administrative. Prin o altă circulară, din același an, protopopii ca inspectori școlari sunt ținuti să controleze pe învățători de felul cum predau elevilor obiectele de învățământ. Tot atunci se dispune să se predea în școale istoria și geografia Austriei.

În anul 1860/61 statul ungar făcuse un împrumut dela comune, dându-le în schimb obligațiuni de stat (Bonuri). O parte din comunele bisericești, nepricepând însemnătatea acestor bonuri, le-au vândut cu preț scăzut. Șaguna dă o circulară, în care le atrage luarea aminte să nu le mai vândă, ci dimpotrivă să înființeze din acele obligațiuni de stat câte un *fond școlar*, din care cu timpul să se susțină școala și să se plătească leafa învățătorului.

„Dacă voi iubiților creștini veți împlini acest sfat arhieresc, atunci vă veți câștiga înșivă, fiilor, nepoților și strănepoților voștri o moșie veșnică, carea furii nu o vor putea fura, focul nu o va arde și apa nu o va îneca. Ascultați-mă, iubiților, ascultați-mă ca să vă binecuvintez și eu acum și întotdeauna și să-mi fiți bucuria mea, ca în liniștea sufletului să mă rog lui Dumnezeu pentru voi și pentru copiii voștri“.

Circulara poartă data 7 Septembrie 1869.

Într-o circulară din anul următor, Șaguna constată, că deși se observă o carecare îmbunătățire pe terenul școlar, deși numărul școalelor populare ortodoxe s'a urcat la mai bine de 600, „totuși nu putem zice, că n'am avea ce mai lucra pe acest câmp larg și frumos“. În neîncetata sa năzuință pentru progresul învățământului Șaguna recomandă cu prilejul acesta *Abecedarul* profesorului de pedagogie Zaharia Boiu din Sibiu, împreună cu *Manuducerea* (=Călăuza) lui pentru dascăli, amândouă elaborate și tipărite la îndemnul său arhieresc. Fiecare învățător este obligat să-și procure acest Abecedar, care aduce o nouă metodă în prepararea scrisului și a cititului, așa numita „*metodă sunătoare*“ (Lautirmethode).

Manualul este tipărit exclusiv cu literele latine. Cartea aceasta isgonește definitiv alfabetul cirilic din școala ardeleană.

Una dintre cele mai importante circuli de cuprins școlar este desigur cea

dela 26 August 1862. Ea apare, — cum ne spune însuși Șaguna, — la cererea mai multor fruntași ai neamului și ca urmare a unor articole de ziar, care agitău chestiunea înființării așa numitelor *școli naționale*, la întemeierea și susținerea cărora se preconiza contribuția altor două sau mai multe comune bisericesti, fără deosebire de confesiune. Considerând importanța chestiunii, Șaguna ține să-și spună cuvântul, autoritar, neted și precis. Ca punct de plecare ia *legalitatea*, „sigurul temei și scut pentru creșterea tinerimii în spirit moral și național”. Incepe prin a arăta cum,

deodată cu reîntregirea scaunului episcopesc al bisericii ortodoxe ardelenne la 1783, s'a instituit din partea guvernului un „*director general*” pentru controlul școlilor românești. Acest director național a funcționat până la 1850. Soborul eparhial din 1850, considerând împrejurările schimbate, a modificat însă dreptul de control asupra școlilor confesionale ortodoxe. A numit pe protopopi inspectori școlari la circumscripția lor, iar controlul mai înalt a fost rezervat.

GH. TULBURE

Inspector școlar general

C R O N I C A

O SERBĂTORIRE. — La Brașov, într-o caldă atmosferă de sinceritate, s'au serbătorit frații gemeni Alexandru și Ioan Lapedatu la șazeci de ani de vîrstă.

Această serbătorire s'a făcut cu un sentiment de discreție, din partea aceluia cărora li se aduce un meritat omagiu, care merită să fie subliniat.

Ca să evite obișnuitele frase une ori jignitoare prin exagerația lor, și ca să nu se învedereze deosebiri politice, căci serbătorii nu se găsesc în aceeași alcătuire de partid, s'a stabilit că acela despre care se va vorbi, în cadrul chiar al lăcașului de învățătură unde a răspîdit lumină, să fie părintele lor, de care ca om abia de-și pot aduce aminte: Alexandru Ioan Lapedatu. Și astfel s'a vorbit despre poetul senin, despre povestitorul înzestrat și mai ales despre omul de largă cultură, culeasă din Apusul frances, de unde tînărul s'a întors cu o hotărîtoare conștiință latină.

Ce nu s'a spus acolo trebuie s'o adăugim.

Despre d. Ion Lapedatu pot vorbi economiștii pe cari-i reprezintă și prin a căror disciplină a ajuns la o așa de înaltă situație în Stat. Acei cari se ocupă de istorie sau o cetesc numai știu că

omul care a fost de trei, patru ori ministru și care presidează astăzi Senatul a fost, în generația sa ponderată și cuviincioasă, un adevărat model în ce privește cercetarea onestă, pătrunderea și rostirea rezultatelor într-o formă de un perfect, echilibru, în care nu se căuta expresia literară, ci ea venia de la sine, limpede și armonioasă, cum se întâmplă la toți aceia cari sînt chemați a da viață trecutului.

Poate din aceste studii, dar și dintr-o fericită moștenire, istoricul și profesorul de istorie a adus în viața politică aceea măsură, așa de rară astăzi, care nu l-a pus niciodată în conflict cu un adversar căruia nu avea să-i opui decît o altă convingere.

O manifestare ca aceea de la Brașov face bine pentru morala publică.

(*Neamul Românesc*). N. IORGA

INTELIGENȚĂ ȘI CARACTER. — Se pare că între nivelul de inteligență și trăsăturile de caracter există corelațiuni strânse. Și ceea ce observațiile atente ale manifestărilor psihice scot la iveală, se confirmă — în multe cazuri — prin cercetări experimentale. Astfel cercetătorii Wrenn, Ferguson și Kennedy (cf.

„Intelligence Level and Personality”, *The J. Social Psychology*, VIII, 1936, p. 301) găsesc, pe cale experimentală, că inteligența superioară cuprinde, sau are drept corelat în domeniul caracterului, spiritul de independență personală și socială. Dimpotrivă, grupul de înși studiați, care aveau un nivel puțin ridicat de inteligență, prezentau o mai accentuată tendință de dominare și era agresivi din punct de vedere social. Nevoia de dominare socială poate fi considerată ca o compensație a unui sentiment de inferioritate.

LA ROMA se va ține în 28, 29 și 30 Decembrie 1936 *congresul internațional al învățământului tehnic*.

ALIMENTAȚIA ȘI TEMPERAMENTUL RASELOR. — M. F. Fritz se ocupă într-un articol din „*The Journal of Social Psychology*” vol. VII, 1936, p. 320 de problema raportului dintre natura alimentației și tipul temperamental al raselor. Se credea într-adevăr că se pot produce diferențe rasiale prin influența hranei. De ex., se susținea de unii că rasele, care mănâncă multă carne sunt turbulente, neliniștite și războinice, în vreme ce rasele vegetariene sunt calme, liniștite și cu o dispoziție agreabilă.

Autorul pe care îl amintim arată că în acest domeniu avem de a face cu însușiri *determinate ereditar*, prin naștere. Evident că trebuie să se țină seamă și de influența educației și obișnuinței. Inșă nu putem în nici un caz din datele ce le avem să tragem concluzia că prin modul de alimentație am putea modifica natura temperamentului rasial — cu toate că alimentația poate influența acest temperament.

TENDINȚELE ȘI ÎNVĂȚAREA. — Din ce în ce se accentuează mai mult, în studiile referitoare la învățare, rolul și importanța factorilor dinamici ai individualității psihice. Mult discutate legi

ale repetiției și efectului (sau asociația din psihologia mai veche) se vădese numai *condiționate* de tendințele generale și speciale care stau la baza învățării.

Față de vechea concepție a unei învățări — care s'ar putea explica în virtutea unor principii mecanice — cercetările mai nouă arată nu numai netemeinicia oricărei explicațiuni pur mecanice, ci introduc mereu principii explicative teologice, care se încadrează în finalitatea generală a psihismului.

În cadrul acestor cercetări, studiul lui J. H. More („*The Role of determining Tendencies in Learning*”, *The Am. J. of Psychology*, XLVIII, 1936, p. 559) plecând dela semnalarea nevoii de a introduce un principiu de organizare în domeniul învățării, ajunge să substituiească vechiului teorii mecaniciste, conceput de *tendință determinată* (ideea nu e nouă, ea se întâlnește la cercetătorii din perioada „funcționalistă” a psihologiei germane).

Tendințele determinate, care nu sunt altceva decât *scopurile, preocupările, dorințele*, etc. personale, organizează în structuri definite cuprinsul învățării, creind tiparele de reacțiune (prin organizarea datelor perceptive și conative) durabile și consistente.

Învățarea poate fi definită — după acest autor — ca o precizare a acelor reacțiuni sensoriale — motorice prin care individualitatea își extinde înțelegerea („*insight*”) într-o situație dată prin mijlocirea unor tendințe determinante (scopuri).

Numai prin ipoteza acestor tendințe determinate ne putem explica de ce vechile concepte ale asociației, contiguității, etc. sunt cu totul ineficace pentru a explica procesul învățării. Date percepute simultan se evocă separat — datorită naturii și conexiunii lor cu tendințele determinate, în vreme ce date percepute la anume intervale de timp se actualizează simultan datorită conexiunii lor organice cu scopurile și preocupările momentane. De altminteri, dacă

tendințele ereditare și dobândite sunt factorii de organizare și configurare ai vieții psihice în general, — ele formează și determinantele înseși ale învățării.

Când organismul este sub stăpânirea unei tendințe puternice, a cărei satisfacere are repercursiuni adânci asupra vieții individuale, organizarea învățării se produce fără nici un fel de *repetiție*.

Iată de ce în școală învățarea trebuie să țină seamă de legăturile *organice* dintre cunoștințe — situații și viață, — dintre tendințele, dorințele și planurile copiilor, sau tinerilor și materialul de învățat. Căci altminteri, peste cunoștințele arhirepetate se așterne nepăsătoare uitarea cea mai deplină.

D. T.

UN CONGRES AL AUTORILOR DE CĂRȚI DIDACTICE DIN ROMÂNIA. — Pregătirea și răspândirea cărții didactice în România constituie o problemă, a cărei rezolvare a fost amânată din an în an. Relele constatate de mai multă vreme în acest domeniu dăinuiesc și, pe alocuri, sporesc. Așa, în timpul din urmă, s'au introdus ca participanți la beneficiul rezultat din munca pentru pregătirea cărții, elemente, care nu-și pot justifica prin nimic o atare participare; de aceea, cartea devine din ce în ce mai scumpă, în timp ce ea trebuie ieftinită. Apoi, realizarea tehnică a multor cărți constituie un adevărat atentat la sănătatea copiilor. Cum în pregătirea oricărei cărți autorii au rolul principal, cum ei nu și-au spus niciodată până acum cuvântul în comun în această chestiune, și cum trebuie făcut neîntârziat ceva, pentru o deslegare, cât mai rațională a acestei probleme, un grup de câteva persoane s'a constituit în comitet de inițiativă pentru organizarea unui congres al autorilor de cărți didactice din România. Congresul ar urma să se țină în vacanța Crăciunului, 1936, la București, spre a discuta următoarele chestiuni:

1. Situația actuală a pregătirii și răspândirii cărții didactice în România.

2. Rolul autorului, editorului, librărilor și învățătorului în pregătirea și răspândirea cărții didactice.

3. Rolul Consiliului Permanent în pregătirea cărții didactice.

4. Rostul taxei de 5% asupra cărții didactice în folosul Casei de Credit a Corpului Didactic.

5. Propuneri pentru ieftinirea și îmbunătățirea cărții didactice.

Sperăm că autorii vor înțelege importanța acestui congres pentru o rezolvare rațională a problemei cărții și vor participa cu toții la el.

Propuneri în vederea organizării congresului și a programului său, ca și adeziunile de participare se vor trimite pe adresa dlui Profesor Iosif I. Gabrea, Bd. I. C. Brătianu 1, Etaj II, București I.

PROGRAMA ANALITICĂ. — În Monitorul Oficial, Nr. 109, din 13 Mai a. c., s'a publicat noua programă analitică pentru școlile primare de Stat.

Programa pentru clasele I—IV a rămas nemodificată. Cea pentru clasele V—VII a fost schimbată la mai multe obiecte.

Numai verificarea ei, prin munca din clasă, va putea dovedi dacă materia nouă, introdusă la unele obiecte, poate fi asimilată de către elevi.

Cei mai buni specialiști pot avea păreri interesante referitoare la obiectul specialității lor, dar cât și ce se potrivește elevilor de curs primar, poate să spună numai învățătorul dela catedră.

Programa fiind dată târziu publicității, autorii de cărți didactice au putut numai cu mare întârziere să-și pună la punct manualele lor.

DOMNUL OCTAVIAN GOGA a fost numit profesor universitar la catedra de cultura română modernă dela Facultatea de Litere și Filosofie din Cluj.

Numirea aceasta este o dreaptă răs-

plătire a poetului care a cântat cu atâta talent suferințele noastre și un mare câștig pentru Universitatea din Cluj.

AL DOILEA CONGRES AL PRESEI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI. — Acest congres se va ține la Paris, în Iulie 1937, cu ocazia deschiderii expoziției.

Principalele chestiuni care se vor desbata sunt următoarele:

1. Influența presei în progresul pedagogic.

2. Influența periodicelor pedagogice asupra mentalității cetățenilor din toate țările.

3. Importanța presei în învățământul universitar al păcii.

4. Presa învățământului în imperiul colonial francez.

5. Jurnalele pentru copii.

6. Imaginile școlare.

Adeziunile se trimit dlui M. E. Meslet, 26 Avenue Bosquet, Paris (7).

CIVILIZAREA SATELOR. — DI A.

Corteanu, un distins publicist, a publicat în coloanele ziarului „Universul” o serie de articole despre viața satelor noastre. Reproducem articolul în care vorbește despre nevoia civilizării satelor noastre.

Iată părerile dlui A. Corteanu:

Civilizația modernă n'a pătruns la noi de cât în orașe. Satele trăesc încă într-o formă de viață pe care Europa apuseană a uitat-o de mult. Chiar și orașele noastre, mai ales cele din Vechiul Regat și din Basarabia, sunt pe jumătate orientale.

Civilizație apuseană înseamnă muncă mecanizată, producție pentru comerț și un minimum de confort și igienă pentru toată populația țării, indiferent de avere și de clasă socială.

Cultura, adică întinse și înalte cunoștințe științifice, artistice și literare, se dezvoltă de obicei alături cu civilizația și cu ajutorul civilizației. Dar cultura nu trebuie confundată cu civilizația. Ci-

vilizația arată modul de producție și de schimb al bunurilor unui popor, precum și felul lui de a trăi, pe când cultura e floarea fină a înțelepciunii pe care o cultivă un număr restrâns de oameni. Înțelepciunea în știință ca și în artă, este un dar dela Dumnezeu rezervat numai câtorva aleși. Din produsul muncii acestor puțini aleși, se desprinde civilizația, adică organizarea muncii și îmbunătățirea traiului maselor populare. Fără progresul cugetării, realizat de câteva genii înzestrate cu scântea divină, masele populare ar zăcea și astăzi în întuneric, în mizerie și în sclavie, întocmai ca în cele mai primitive și mai sălbatice vremuri. Gândirea a deslegat lanțurile și a înălțat pe muncitor la rangul de om liber și îndreptățit la o viață civilizată. Dar nu gândirea revoluționară, pornită din ambiția răsturnărilor sociale, ci gândirea științifică, cercetarea desinteresată a naturii și realizarea frumosului în artele plastice, în muzică și în literatură.

Fixându-ne bine în minte distincțiunea dintre civilizație și cultură, vom înțelege, fără greutate, ce trebuie să dăm poporului nostru pentru a-l ridica la nivelul la care trăesc popoarele din Apus. Masele populare trebuie să le dăm civilizație apuseană. Celor puțini aleși, mijloace de a se cultiva și a crea cultură. Toată lumea noastră, urbană și rurală, trebuie deprinsă cu munca mecanizată, cu producția de bunuri sau de servicii pentru schimb sau pentru comerț și în sfârșit cu un trai igienic și confortabil. Aceasta înseamnă a răspândi civilizația în masele populare. Din aceste mase, trebuie alese, fără nici o altă distincțiune, de cât capacitatea, exemplarele rare, înzestrate cu puterea de a-și însuși formele superioare ale culturii și de a deschide drumuri noi în știință și în artă.

Dacă cercetăm ce s'a făcut la noi în ultimii douăzeci, treizeci de ani pentru răspândirea civilizației și pentru progre-

sul culturii, vedem fără greutate, că am ajuns la rezultate foarte slabe, de și s-au cheltuit sume enorme.

Guvernării noastre nu s'au ocupat de civilizație, ci numai de cultură. Civilizarea masselor populare au lăsat-o în seama inițiativei private și a vieții economice. Cultura au trecut-o în bugetul statului, dar din nenorocire ei au confundat cultura cu școala, școala cu diploma și diploma cu bugetul statului.

Am auzit cu toții de o puternică mișcare de „culturalizare” a masselor. Nimeni dintre noi n'a auzit de vre-o mișcare de civilizare a maselor. Și fiindcă la noi, masse populare înseamnă mai ales țărănime, adică populația satelor, am văzut ca aplicare a mișcării de „culturalizare”, licee și gimnazii pe la sate, școli superioare prin toate orașele mai de seamă ale țării și universități și facultăți în capitalele de provincii. Toate destinate să atragă în cercul culturii, mulțimea tineretului rural. De organizarea muncii mecanizate în agricultură și în industrie la sate, de crearea spiritului mercantilor moderni în mediul rural și de trezirea nevoilor de confort și igienă în viața țărănească, nu s'a ocupat nimeni și nu s'a făcut nimic.

A fost o greșeală de metodă din partea guvernărilor noastre și o greșeală datorită confuziunii regretabile pe care ei au făcut-o și continuă a o face între civilizație și cultură. Civilizația presupune și ea un număr de cunoștințe științifice căpătate în școală. Într-o țară civilizată orice cetățean primește instrucțiunea unei școli primare și a unei școli profesionale. Școli profesionale sunt considerate nu numai cele cari învață meserii manuale, ci și cele în cari se învață meserii intelectuale cum e contabilitatea, jurnalismul, agent de comerț, pedagog, etc. Dar dela pregătirea practică pentru viață, până la pregătirea pentru știința abstractă și desinteresată, sau pentru arta pură, este o distanță ca dela cer până la pământ. Această distan-

ță, guvernării noastre n'au văzut-o și n'o văd nici astăzi. Școlile noastre secundare și superioare continuă a produce certificate de cultură generală și de specialități științifice abstracte, toate îndreptate în fond către funcțiuni bugetare și către pozițiuni politice în stat. Chiar învățământul practic și profesional e îndreptat către funcțiuni publice. Funcțiunile economice sânt părăsite în mâinile străinilor, fiind considerate ca mai puțin demne de cât funcțiunile publice și cele politice. Culturalizarea țării în loc de civilizarea ei, înseamnă deci îndrumarea tineretului pe calea nesănătoasă a funcționarismului și crearea unui proletariat intelectual care va deveni tot mai agresiv în lupta pentru cucerirea puterii în stat și a bugetului. Această cale nesănătoasă trebuie părăsită. Trebuie să ne întoarcem și să începem opera de civilizare a țării la sate. Tineretul rural trebuie pregătit profesional, rezervând pentru agricultură numai pe cei cari au sau vor avea pământ deajuns pentru a face o cultură rațională, iar restul îndreptându-l către tot felul de profesii cari să-i asigure viața în sat sau la orașe.

INFLUENȚA OBOSELII ȘI PLECTISELII ASUPRA NOTELOR DATE DE PROFESORI. — E. S. Dexter relatează, într-o revistă americană, următoarea experiență făcută de Dsa: A luat treizeci studenți cărora le-a dat să pună note pe diferite eșantioane de scris cu mâna. Rezultatele experienței au fost următoarele: În primul rând s'au constatat variațiuni în valoarea notelor date aceleiași lucrări, fie că aceste note au fost date de către corectori diferiți fie că au fost date de același corector. Aceste variațiuni nu sunt însă la întâmplare. La fiecare corector s'a remarcat o tendință foarte netă de a evalua fie spre o severitate fie spre o indulgență din ce în ce mai mare, pe măsură ce creștea oboseala și plectiseala. Notele puse de

acești corectori prezintă mai multă concordanță între ele la începutul, decât la sfârșitul experienței.

A. R.

MANIFESTĂRILE SOCIALE LA COPIII MICI. — Dna Suza Isaacs, autoarea unui număr mare și interesant de lucrări de psihologie infantilă, descrie, în lucrarea sa „The behavior of young children” manifestările sociale întâlnite la copiii unei școli active din Londra, școală fondată de autoare. Copiii supuși observației sunt în etate dela 2 la 6 ani. Vom menționa aci câteva din constatările autoarei.

Copiii mai mici de patru ani manifestă un egocentrism evident, care nu este propriu zis o atitudine socială ci mai degrabă lipsa unei colaborări spontane eficace. Ceeace contează pentru copil este propriu zis o atitudine socială, ci mai șonalitatea lor.

La toți copiii s'au observat atât momente de prietenie cât și momente de ostilitate. Deobiceiu atitudinea ostilă este deșteptată de dorința de a poseda, de a avea obiectul sau jucăria pe care o are un altul. Simțul proprietății se dovedește foarte dezvoltat la copilul mic, care renunță foarte greu la un lucru al său; și renunță cu atât mai greu, cu cât celălalt ține mai mult să-l aibă.

Cooperația, jocul sau munca organizată nu durează, la copiii mai mici, decât sub direcția unui adult. Totuși sunt foarte frecvente atitudinile de a ajuta pe un altul, de a-l consulta, a-l admite la joc, etc. Camaraderiile mai trainice sunt cauzate de cele mai multe ori de primirea unui cadou. Pe la 4 ani se observă primele semne de remușcare; copilul înțelege că un altul a suferit pentru el și încearcă o îndreptare, o reparație.

A. R.

VÂRSTA OBLIGATIVITĂȚII ȘCOLARE ÎN ANGLIA. — Cincisprezece districte administrative din Anglia și Țările Galice au decretat regulamente locale

ridicând etatea obligativității școlare. În multe din aceste districte (de ex. Chesterfield, Plymouth, etc.) s'a și putut constata deja că copiii care au frecventat școala până la 15 ani se adaptează mai ușor la noile lor ocupațiuni, se prezintă mai bine din punctul de vedere al sănătății, prezintă o mentalitate și caractere mai bine formate, cu alte cuvinte se poate scoate concluzia că este foarte bine ca copiii să fie reținuți la școală până la etatea de 15 ani.

A. R.

FIȘA DE EXAMINARE PSIHOLOGICĂ. — Institutul de Psihologie al Universității din Cluj a alcătuit recent o Fișă de examinare psihologică menită să constituie o complectare necesară a Fișei de observație psihologică. În această din urmă fișă se vor nota numai rezultatele observației, pe câtă vreme în Fișa de examinare vor fi trecute datele culese pe cale experimentală (examinarea prin metoda testelor și chestionarelor). Examinarea se va face cu testele și chestionarele pe care Institutul de Psihologie din Cluj le-a dat deja publicității, iar rezultatele obținute vor fi înscrise în Fișa de examinare. Prin urmare această fișă e în realitate o blanchetă în care se înscriu rezultatele obținute prin teste și chestionare. Această fișă împreună cu Fișa de examinare se poate procura dela Institutul de Psihologie din Cluj. Str. Regală 11. Costul 1 leu exemplarul.

ÎNVĂȚĂTORI ȘI STUDENȚI PREMIATI DE „ARHIVA DE FOLKLOR A ACADEMIEI ROMÂNE. — Academia Română, în marea sa grijă pentru civilizația poporului nostru dela țară, a înființat acum câțiva ani „Arhiva de Folklor”. Întâiul său gând a fost să organizeze o culegere cât mai grabnică și mai sistematică a materialului nostru folcloric. La apelul adresat de „Arhivă”, la începutul anului 1931, către „Intellectualii satelor”, prin care le cerea să-i trimită culegerile lor folclorice și să răspundă chestionarelor pe care li se va

adresa din când în când, au intrat sute de caiete cu culegeri.

Încă dela început „Arhiva” a promis că va răsplăti cu diferite premii pe cei mai harnici, mai conștiințioși și mai pricepuți culegători. După premiile decernate anii trecuți, iată acum tabloul celor distinși în 1936:

Premiul I Lei 2000: Const. Pâslaru, învățător în Târgu-Ocna, jud. Bacău.

Premiul II Lei 1500; Const. Vasile, învățător în Cotorca, jud. Buzău.

Premiul III Lei 1000; Victor I. Oprișu, licențiat în teologie, Bara Mare, jud. Hunedoara.

6 premii a Lei 500: 1. Elena Gh. Stan, *învățătoare* în Uda-Tătăruși, jud. Baia. 2. Mihai V. Marina, învățător în Rona de Sus, jud. Maramureș. 3. Dionișie Ionașcu, învățător în Tântăreni, jud. Orhei. 4. Ion Cruceană, student în litere, Jibla, jud. Argeș. 5. Calus Pascu, student-teolog, Gherman, jud. Timiș-Țorontal. 6. Avram Corcuția-Cercel, *plugar* în Șicula, jud. Arad.

Aceste premii vor fi împărțite și în anii următori.

Nădăjduim că intelectuali satelor noastre, convinși de importanța deosebită a culegerii folklorului românesc, se vor îndemna la muncă și vor trimite materialele pe care le au cules „Arhivei de Folklor a Academiei Române” (Cluj, str. Elisabeta, Nr. 23).

Pentru mulțimea învățătorilor, preoților și a licențiaților în litere fără posturi, care trăiesc la țară, culegerea folklorului ar putea constitui o muncă plăcută și instructivă. Oricine va scrie la adresa de mai sus va primi imediat chestionare cu instrucții, pentru a putea contribui la frumoasa acțiune a culegerii folklorului nostru, care e în același timp și o datorie națională.

ȚINUTA CORPULUI EXPLICATĂ COPIILOR PE ECRAN. — Medicii de copii din Anglia au stabilit că în general un copil doarme 9 ore, se mișcă 8

ore și stă locului 7 ore. Foarte mulți copii, care vin pe lume bine conformați, suferă diferite deviațiuni fizice în cursul acestor 7 ore de ședere, care sunt cele mai periculoase pentru dezvoltarea lor. Într'adevăr, aplecarea corpului pe bănci, ținerea capului aplecat într'o parte la scris, ținuta greșită a picioarelor, au o înrăurire nefericită asupra conformației ulterioare a elevilor. De aceea, în școlile primare engleze, a început acum reprezentarea unor filme instructive, în care se pot vedea ținutele defectuoase ale elevilor în orele de clasă și totodată mijlocul de a utiliza pentru jocuri igienice spații restrânse; regulile jocurilor cele mai sănătoase și plăcute pentru copii sunt indicate cu toate amănuntele pe ecran.

DOLEANȚELE ASOCIAȚIEI PROFESORILOR MEDICO-PEDAGOGICI DIN ROMÂNIA. — La congresul federației generale a salariaților publici, președintele asociației profesorilor medico-pedagogici din România a cerut:

1. Unificarea instituțiilor pentru educarea, instruirea și pregătirea practică a copiilor orbi, surdomuți și debili mentali prin trecerea lor sub autoritatea unui singur minister.

2. Salarizarea uniformă a profesorilor medico-pedagogici prin echivalarea lor fără deosebire cu profesorii secundari titulari definitiv în tot ce privește salariul, drepturile și datoriile, drepturi recunoscute prin legi în vigoare, dar neaplicate uniform tuturor profesorilor medico-pedagogici.

3. Intocmirea unei legi potrivite acestui corp al cărei anteproiect să fie încredințat Asociației profesorilor medico-pedagogici din România singură în măsură a cunoaște și soluționa această problemă.

BIBLIOTECI ȘCOLARE ȘI POPULARE. — Directorii de școli primare și învățători sunt obligați ca până la 15

Noemvrie să înființeze și să organizeze sistematic, pe lângă școala respectivă, o bibliotecă școlară și populară.

Se institue la Ministerul Educației pe lângă direcția învățământului primar și normal, o comisiune care să alcătuiască planul de organizare a bibliotecii școlare pe lângă școlile primare, cu indicarea tuturor autorilor și scrierilor care trebuie neapărat să facă parte din bibliotecă, să servească imediat la predarea învățământului pentru educațiunea și instrucțiunea elevilor.

Comisiunea se compune din: membrii comisiunilor pentru cercetarea manualelor didactice, de pe lângă consiliul permanent, din reprezentanți ai ministerului de agricultură, în ce privește învățământul agriculturii, delegați de ministerul agriculturii; din reprezentanți ai ministerului muncii și ocrotirilor sociale, delegați de ministerul respectiv; din reprezentanți ai ministerului sănătății și din reprezentanți ai bisericii, delegați de Patriarhie.

La această comisiune mai pot lua parte și reprezentanți ai literilor și științelor, recunoscuți cu preocupări pentru literatura copiilor și culturalizarea populară.

CONGRESUL INTERNAȚIONAL AL POPULAȚIEI, PARIS 1937. — Comitetul francez pentru studiul științific al problemelor populației organizează un Congres internațional al populației, care se va ține la Paris, în jumătatea a doua a lunii Iulie 1937.

Programul congresului este următorul:

P a r t e a I n t â i : problemele cantitative ale populației (demografie).

1. Metodele demografiei și teoria generală a populației.

2. Demografia istorică.

3. Demografia contemporană: a) Starea populației; b) mișcarea populației; c) Migrațiuni internaționale și intranaționale; d) mișcarea naturală a populației: mortalitate, nupțialitate, natalitate,

studiul factorilor fiziologici, psihologici, sociali și economici care acționează asupra ei, reproducerea și variația naturală a populației.

4. Politica populației: scopul și mijloacele.

P a r t e a a d o u a : problemele calitative ale populației.

1. Metodele adecvate de caracterizare ale indivizilor (biometrie individuală), de determinare a tipurilor (biotipologie), de definire a raselor (etnologie).

2. Transmisiunea ereditară a caracterelor umane (caractere fragmentare și ansambluri tipice), încrucișarea dintre rase.

3. Chestiuni practice (Eugenica).

STATISTICĂ EPISTOLARĂ. — La Paris se va deschide un muzeu al poștelor. Între alte documente va fi expus și un tablou statistic, din care se va putea vedea că Englezii scriu în medie 78 de scrisori pe an de cap de locuitor. Urmăază Statele Unite cu 67 de scrisori; Noua Zelandă cu 66; Elveția cu 59; Danemarca cu 41; Austria, cu 38; Luxemburgul cu 34; Olanda cu 31; Belgia cu 29; Suedia cu 26,4 și Franța cu 26,2. După aceasta, vin Italia, Spania și Portugalia. Popoarele latine scriu mai puțin, fiind probabil mai vorbărețe.

PRECIZARE NECESARĂ. — Într'un discurs cu oarecare răsădit s'a spus că milioane de Unguri s'ar găsi în afară de hotarele Ungariei.

Afirmația acesta nu este exactă — căci dacă consultăm rezultatele recensămintelor făcute în Cehoslovacia, în România, în Iugoslavia și în Austria, iată care este repartitia populației după naționalitățile majoritare și maghiară, în teritoriile ce au aparținut Ungarei:

În Slovacia: 2.315.909 Slovaci, contra 571.988 Maghiari.

În Rutenia (Rusia subcarpatică): 446.000 Ruteni, contra 109.472 Maghiari.

În Transilvania: 3.211.452 Români,

contra: 801.328 Maghiari și 552.345 Maghiari și 552.345 Secui.

În Croația-Slovenia: 3.638.134 Croați-Sloveni, contra: 483.866 Maghiari.

În Burgenland: 261.609 Germani, contra 24.807 Maghiari.

În total, numărul Maghiarilor din aceste teritorii este de 1.991.461; iar dacă adăugăm și pe Secuii din Transilvania, cari nu sunt Maghiari, ci o populație de altă origină etnică maghiarizată, numărul total al Maghiarilor și al maghiarizaților este de 2.543.806.

Până la cifra de 4 milioane — acceptată de șeful guvernului italian — mai lipsesc 1.456.194 de unități!... Așa că vor muri mulți șefi de felul acesta până când va atinge cifra de 4 milioane.

STAI JOS, PROSTULE! — Este clasa I primară; — liniște desăvârșită. Domnișoara vrea să înceapă o „lecție frumoasă”, predată metodic. Atenție! Un băiețel din fundul clasei se ridică și spune cu glasul lui cristalin.

„Domnișoară, eu am împlinit azi 8 ani”.

Domnișoara, văzându-se întreruptă în firul gândirii ei profunde, răspunde cu un ton amenințător:

„Stai jos, prostule!! Ce vrei să-ți fac eu?”

Iată școala tradițională, învechită, aceea școală care închide poarta de ieșire a intereselor copiilor.

Mulți vor zice că nu-i posibil de a deschide un nou capitol de fiecare dată, când un interes copilăresc apare astfel. Suntem de acord, însă în cazul de mai sus, profesoara să spună: „Foarte bine, Vasilică, tu vei veni la mine îndată și-ți vom cânta un cântec frumos pentru ziua ta”.

Și ne mai mirăm că elevii noștri tac când le cerem să spună câte ceva, dacă noi îi facem să tacă când au ceva și spun?

(Școala și familia de mâine după *L'Ecole nouvelle*).

CONVENȚIA ȘCOLARĂ ȘI CULTURALĂ ÎNȚRE ROMÂNIA ȘI CECOSLOVACIA. — D-nii dr. C. Angelescu, Ministrul Educației Naționale și Jan Šeba, Ministrul Cehoslovaciei la București, au semnat convenția relativă la relațiile școlare și intelectuale, între republica Cehoslovaciei și regatul român.

Prin această convenție se precizează că: administrația școlară cehoslovacă va creia în toate comunele situate pe teritoriul republicii, unde sunt 30 de copii români, în vârstă obligatorie de a frecventa școala, câte o școală primară publică, cu limba de predare română. La fel va proceda și administrația școlară română pe teritoriul regatului.

Creșterea, întreținerea, organizarea și administrarea acestor școli se vor face după regulamentele în vigoare în Statul respectiv.

Învățătorii vor fi de naționalitatea și confesiunea majorității elevilor. Până acum, la școlile primare române din Cehoslovacia, funcționau învățători cehi, ruteni, unguri și chiar evrei.

Recrutarea corpului didactic se va face dintre învățătorii calificați, din România, pentru Cehoslovacia și din Cehoslovacia, pentru România (dacă sunt). Aceștia, după al cincilea an de predare, vor da un examen complementar de limba, istoria și geografia statului, unde funcționează.

Într-o școală normală din Cehoslovacia se va înființa o catedră de limba și literatura română. La fel, în România, pentru limba și literatura Cehă.

Manualele didactice vor fi furnizate de statul respectiv. Dacă, de exemplu, în România nu există cărți cehice, ele vor fi procurate de guvernul ceh, cu aprobarea prealabilă a guvernului român.

Unde nu se pot înființa școli, se vor organiza cursuri cu materiile esențiale din programul școlilor primare.

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE. — În Monitorul Oficial N. 264,

din 12 Noembrie a. c. s'a publicat decretul lege pentru organizarea Ministerului Educației Naționale.

În art. I se fixează astfel atribuțiile:

Ministerul Educației Naționale este autoritatea supremă, care administrează, controlează și îndrumază întreg învățământul de Stat de toate gradele. El supraveghează și controlează învățământul particular de orice fel.

El supraveghează de asemenea, controlează și îndrumază toate instituțiile și manifestările de cultură și artă.

Legea se ocupă în partea a doua de organizarea administrației centrale, iar în partea a treia cu administrația periferică. Țara este împărțită în 10 regiuni școlare, având fiecare în frunte câte un inspector general, ca organ suprem de control administrativ, didactic și cultural.

În partea patra legea se ocupă cu restructurarea organelor de direcție și control ale învățământului.

Legea nu va putea fi pusă în aplicare până ce nu va trece și prin Parlament, unde i se poate aduce multe modificări.

STATISTICA ȘI POLITICA. — În America, statistica a intrat în cadrul obșnuințelor de a trata fenomenele cele mai diverse în procente și cifre.

S'a căutat să se descopere relația dintre acțiunea de a vota pentru un candidat oarecare și credința că acel candidat va fi ales. Cu puțin timp înainte de alegerile prezidențiale din 1932 s'a cerut la 8419 votanți să spună numele candidatului care cred că va fi ales după părerea lor și numele celui pe care au intenția să-l voteze.

Aproximativ 75% din votanții republicani credeau că va fi ales Hoover, iar

aproximativ 90% de votanți democrați cereau că Roosevelt va fi ales. Iar 70% de socialiști au crezut de-a-semenea în reușita lui Roosevelt.

Din punct de vedere al sexului mai multe femei decât bărbați credeau că va fi ales Hoover etc.

Nu știm dacă această capacitate de a prezice este așa de evidentă în toate țările. Ar fi interesant să se studieze și în țara noastră.

MIOPIE ȘI INTELIGENȚĂ. — Doctorul Braun din Zürich a stabilit că miopia nu este datorită cititului intens; după medicul elvețian, invers, miopii sunt mai inteligenți și citesc de aceea mult mai mult. Doctorul Braun a examinat și a găsit că dintre toți miopii aflați printre aceștia, 41,3 la sută erau elevi „buni”, 41,6 la sută elevi „mijlocii” și numai 16,7 la sută „slabi”. La presbiții cifrele corespunzătoare sunt: 21,2 la sută; 49,1 la sută și 29,6 la sută. Miopii dau prin urmare un număr aproape dublu de elevi „buni”, față de presbiți.

FULGII DE ZĂPADĂ. — Desenurile fulgilor de zăpadă sunt atât de variate încât nici unul nu seamănă cu celălalt; fabricanții de tapete, de mătăsuri și de dantele, precum și bijutierii se inspiră foarte des de la minunatele modele pe care le prezintă fulgii în timpul Iernii.

DENSITATEA POPULAȚIEI VARI- AZĂ MULT DUPĂ CONTINENTE. — Europa are populația cea mai deasă. Iată după ultimele statistici densitatea pe kilometru pătrat pentru diferitele continente. Europa 46,9; Asia 23,2; Oceania 6,6; America de Nord 6,1; Africa 4,7 și America de Sud 4,1. Noul continent este cel mai indicat spre a primi încă un mare număr de coloniști.

CĂRȚI—REVISTE

CARTEA SATULUI. — În colecția cu acest nume a Fundației culturale regale „Principele Carol” au apărut trei lucrări de seamă.

1. *Biblioteca satului* scrisă de Dl. Emanoil Bucuță, care lămurește ce înțeles are biblioteca, cum s'a dezvoltat, din ce este alcătuită.

Dl Emanoil Bucuță face în această carte o privire succintă asupra dezvoltării scrisului și păstrarea lui și ceea ce este mai de preț pentru noi asupra începutului scrisului românesc și operilor cari ni l-au păstrat.

Pentru învățători cartea aceasta trebuie să fie un ghid de care nu se pot lipsi.

2. *Auzite și trăite în țară* de Ion Simionescu. Dintre oamenii noștri de cultură cari au colindat mai mult pământul românesc după Dl prof. N. Iorga trebuie să socotim pe Dl. Ion Simionescu.

Văzând atâtea ținuturi cu așezări românești a putut să facă comparație între ele și să dorească ca cele înapoiate să se ridice la nivelul celor cu mai bună așezare și gospodărie.

Indemnurile cari dorește să le adreseze țăranilor adunați în sfat le spune prin gura învățătorului și a unui țăran umblat fostă ordonanță a unui ofițer de intendență nevoit să cutreere țara pentru nevoile armatei. În aceste drumuri el era însoțit de Vasile Onofrei, ordonanța sa, care întors acasă povestește cele văzute.

Cartea aceasta poate fi folosită de învățători atât ca metodă de expunere la cercurile culturale, cât și ca material pentru conferințele pe cari le țin poporului.

În această carte este concentrată experiența unui dintre învățații noștri cari meditează asupra nevoilor poporului nostru.

3. *A fost odată un războiu* de Victor Ion Popa. Romancierul care ne-a dat vo-

lumul Valerim și Valer Doamne povestește în această carte lucruri văzute și trăite din războiu.

Sunt pagini cari preaslăvesc virtuțile soldatului român care și în toiul celor mai grele lupte nu uită gluma.

Cartea este ilustrată tot de autor. Dl. Victor Popa este un desemnator de mare talent. D-sa redă trăsăturile adevărate cari caracterizează pe Români.

C. I.

ION MATEI: *Gheorghe Lazăr*. (Pagini de pomenire). Tip. Episcopiei ortodoxe române, Cluj, 1936. Prețul 39 lei.

În acest studiu închinat lui Gh. Lazăr cu prilejul desvăluirii monumentului său dela Avrig, d. prof. Matei lămurește mai multe date din viața lui Gh. Lazăr.

Cu dovezi spulberă legenda că a fost ajutat de Bruckenthal. Adevăratul protector a fost biserica ortodoxă care i-a dat bursă.

Se arată ca sprijinitori morali: preotul Ion Racotă, cumnat lui Gh. Lazăr, și scriitorul Ion Parac.

În legătură cu studiile făcute de Lazăr la Sibiu și la Cluj se lămurește de ce figurează ca *unit* când el era de confesiunea ortodoxă.

Se arată cari au fost adevărații dușmani ai lui Lazăr precum și motivele adevărate ale destituirii lui.

În partea a doua a broșuri d. prof. Matei ni-l prezintă pe Lazăr ca precursor al unității noastre naționale.

Cu prilejul aniversării unui secol dela moartea lui Gh. Lazăr de prof. I. Matei fiind parlamentar a propus și Parlamentul și-a însușit proiectul de lege prin care se înființa ca omagiu adus memoriei lui Gh. Lazăr o școală normală la Avrig, care urma să-i poarte numele.

Școala s'a înființat dar ne-având local după câțiva ani de vegetare s'a desființat.

E un moment pentru care nu vom fi

crutați de posteritate.

Invățătorii județului Sibiu la îndemnul conducătorului lor d. Ion Dragomir au strâns fondurile pentru ridicarea monumentului care întruchiează în bronz chipul aceuia care prin mintea lui, prin jertfa vieții sale, a pus bazele educației naționale în Țara românească, pregătind prin ucenicii săi învierea națională.

Desvelirea acestui monument s'a făcut în prezența I. P. S. Mitropolit Dr. N. Bălan și a autorităților militare și civile venite să se închine în fața chipului marelui apostol.

Carpații cu diaderma strălucitoare de zăpadă au reflectat raze luminoase spre luceafărul culturii românești.

Incheiem aceste note exprimând mulțumirea noastră dlui prof. I. Matei pentru studiul care se va vinde în folosul monumentului; dlui Ion Dragomir pentru munca depusă în vederea ridicării monumentului.

Invățătorilor din Avrig le cer, ca atât la mormântul din curtea bisericii și la monument să nu lipsească niciodată florile începând de primăvara până toamna târziu.

Vor dovedi că știu să prețuiască pe marele avrigean care în viață a avut parte de prea puține bucurii.

PE CULMEA CELOR 75 ANI. — Acesta este titlul dării de seamă despre activitatea desfășurată în anul 1935—1936 de către despărțământul Sibiu, al Astrei culturale.

Acest despărțământ are în fruntea lui doi oameni de școală: domnul profesor Silviu Teposu, președinte, iar domnul rev. școlar Ion Dragomir, secretar. Acești oameni au știut grupa în jurul Astrei sibiene o mulțime de oameni cu dragoste pentru popor. Deacea despărțământul a putut să organizeze peste 80 de conferințe la sate și alte cincizeci pentru intelectuali, muncitori. A răspândit broșurile Astrei, a întemeiat biblioteci populare în 95 de comune, coruri

în 29 comune. S'a ocupat și de viața economică îndeosebi de pomicultură. A organizat școli țărănești pentru fete și băieți.

Despărțământul acesta să situează printre cele mai fruntașe. Nici nu e mirare căci acolo avem o populație țărănească atât de vrednică și dornică de carte.

C. I.

VICTOR STANCIU: *Vieța și opera Prof. I. P. Voitești. Tip. Ardealul, Cluj 1935.*

Dl Prof. Victor Stanciu, cu darul D-Sale de povestitor neîntrecut, ne înfățișează viața și opera D-lui Prof.

Voitești (dela Universitatea din Cluj, cu prilejul împlinirii vârstei frumoase de 60 ani, închinată cercetărilor științifice.

Iată cum este caracterizat sărbătoritul:

„Profesorul I. P. Voitești a luat cu asalt, prin luptă dreaptă, orice situație a avut în cursul anilor, și nu arareori prin sinceritatea acțiunilor și cuvintelor sale și-a mărit rezistențele ce a trebuit să le învingă. Cu toate că numai despre morți nu se spune decât bine și astfel aș avea dreptul să-i spun prietenului Voitești în acest loc greșeli pentru care a întâmpinat atâtea greutăți și pentru care acțiunile lui cele mai curate au fost răstălmăcite, dar n'are nici un înțeles să o fac, le cunoaște și el și nici în viitor n'ar putea acționa altfel, căci așa e structura lui sufletească: sinceră, fără ascunzișuri, fără felonii, izvor de munte care se prăbușește, reușește sau se sfarmă în picuri cu irizații spectrale, dar rămâne tot limpede și fără noroaie”.

Când trece acest prag al vieții, dorim D-lui Prof. Voitești, de a cărei atenție ne-am bucurat adese ori, viață lungă ca să mai poată îmbogăți pe lângă cele 130 de lucrări, cu opere nouă patrimoniul științei românești, pe care a reprezenta-

...o în repetate rânduri și peste hotare, cu atâta autoritate.

D-lui Prof. V. Stanciu, dascălului care ne-a făcut să îndrăgim Științele naturale, îi dorim să ne mai dea cât mai multe opere scrise cu atâta artă ca cea de față.

C. I.

DR. EUGEN NICOARĂ ȘI VASILE NETEA: *Mureș, Mureș, apă lină...* Literatură populară din regiunea Mureșului de sus. Cu o prefață de I. Agârbiceanu. Vol. I. Edit. Despărțământului Reghin, al Astrei, 1936. Preț 50 lei.

În acest volum, după cum arată și titlul, este culeasă, cu o deosebită pricepere, literatura populară din ținutul românesc al Mureșului, infiltrat în multe părți de elemente streine.

Între puținele colecții de literatură populară publicate după Unire, în Ardeal, acest volum poate fi numărat printre cele care au ținut seamă de anumite criterii științifice în aranjarea materialului și în prezentarea lui într-o formă cât mai aropiată de graiul pe care îl rostesc Românii mureșeni. Pentru înțelegerea cuvintelor mai puțin cunoscute, ni se dă un glosar bogat.

Această lucrare se înșiră în salba destul de bogată a lucrărilor prezentate de acești distinși autori, care și-au dedicat activitatea lor înălțării culturale a elementului românesc din ținutul Mureșului.

Dorim ca și cititorii noștri să ia ca pildă munca frumoasă a D-lor Nicoară și Netea, culegând fiecare literatura populară din comunele unde funcționează.

Aceste culegeri le pot trimite Arhivei de Folklor din Cluj (Str. Elisabeta 23) care le va utiliza în publicațiile sale.

C. I.

N. OANCEA ȘI I. U. SORICU: *Carte de cântece pentru clasele primare*. Edit. *Librăria Pavel Suru, București 1936*.

Prin publicarea acestei lucrări în

trei broșuri 1. cl. I—II, 2. cl. III, 3. cl. IV. Învățământul primar primește un mare impuls în ce privește propunerea câtecului.

Învățătorii adeseori se mărgineau să cânte aceleași cântece, ani de zile, fără să-și poată îmbogăți repertoriul.

De vină, de sigur, că era și școala normală care nu-i pornea la drum cu destulă zestre pentru obiectul atât de plăcut elevilor.

Maestrul N. Oancea în colaborare cu d. I. U. Soricu, poetul care ne-a dat cele mai frumoase poezii pentru copii, au sesizat această mare lipsă a învățământului primar și pentru a o împlini, au publicat această lucrare. Ea conține cântece religioase, patriotice și cântece pentru proslăvirea naturii.

Iată cum explică în prefață D-l N. Oancea rostul acestor cărți:

Cartea de față vrea să vină în ajutorul elevilor și a dascălului. Este adevărat că elevii cărora li se adresează, nu cunosc notele. Totuși cred că ea va fi de folos celor din clasele II, III și IV, pentru orientare asupra textului și prin faptul că în cursul acestor ani se vor familiariza cu notele, până în clasa V când, conform programei analitice, urmează a le învăța. Cântecele de clasa I sunt scrise pentru folosința dascălului.

Majoritatea cântecelor au fost experimentate prin diferitele școli primare din București de către membrii *Societății muzicale a învățătorilor*. Ele sunt armonizate — cele care sunt pe mai multe voci — cât se poate de simplu, cât mai natural, iar conturul melodic este în spiritul câtecului popular sau religios, astfel că elevii îl prind instinctiv.

Versurile în majoritate de poetul I. U. Soricu, de o gingășie pe care copiii o sesizează și o gustă, zugrăvesc o lume a lor.

După felul cum va fi primită această carte, se va vedea dacă întradevăr i s'a simțit lipsa.

N. Oancea.

BIBLIOTECA PENTRU TOTI. — În această bibliotecă au apărut 1500 numere și aproape tot atâtea volumașe.

Operele clasicilor noștri și străini au putut fi cunoscute și de cei mai săraci intelectuali și în deosebi de tineretul școlar, care asemenea fiind lipsit, n'ar fi avut posibilitate să-și procure în ediții mai costisitoare operele scriitorilor de seamă.

Prin această bibliotecă nu s'au răspândit numai operele literare ci și lucrările de valoare din domeniul educației, filosofiei și științei.

Conducătorii acestei biblioteci, ca să păstreze legătura între cititori și scriitorii moderni, au tipărit în timpul din urmă din operele d-lor: L. Rebreanu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu ș. a.

Astfel acești scriitori, care se găsesc în fruntea literilor românești, vor avea posibilitatea să fie cunoscuți în pătri cânt mai largi.

Învățătorii satelor, iubitori de lectură bună, vor găsi în cărțile frumos tipărite ale *Bibliotecii pentru toți* hrană sufletească folositoare preocupărilor lor.

C. I.

NICOLAE PANĂ: *Doine și strigături.* (Bib. florcloristică „Izvoarașul”).

În această broșurică sunt adunate doine, cântece de dor și strigături pe care ciobanii săceleni le cântă și le strigă la horă și la petrecerile lor atât de pline de voie bună.

Dl. N. Pană a făcut o faptă bună adunând aceste produse ale literaturii populare, dintr'un ținut atât de bogat în fapte culturale și realizări economice.

C. I.

DR. IOSIF JIVAN: *Composesoratele de pădure din Transilvania, Banat și controlul Statului.* Tip. Aug. S. Deac, Gherla, 1936. Prețul 30 lei.

Lucrarea aceasta juridică este o contribuție prețioasă la cunoașterea in-

stituției composesoratelor în lumina dezvoltării istorice și temeiurilor juridice care stau la baza lor de organizare.

Cum prin această instituție se administrează averi comune importante, învățătorii au obligația să cunoască mecanismul ei de funcționare, ca școala să nu fie lipsită de drepturile ce i se cuvin.

Învățătorii pot cere contra cost dela autor. (Gherla-Someș).

C. I.

MINERUL. — Așa se numește buletinul lunar pe care îl scoate cercul cultural al angajaților dela *Minele Șorecani*, din jud. Cluj.

De când aceste mine au încăput pe mâini românești, în acest ținut se dezvoltă o frumoasă activitate culturală.

PROF. DR. C. GRIGORIU ȘI DOCENT DR. AL. IANCU. — Moașele, agenții puericulturii rurale.

Cei doi specialiști ajung în studiul D-lor la următoarele concluzii practice:

- a) Să se reînființeze școala de moașe.
- b) Să li-se asigure o salarizare.
- c) Să fie înlocuite moașele empirice.
- d) Să se organizeze cursuri de completare cunoștințelor pentru moașele actuale.

Dăm aceste note în revista noastră de educație pentru că avem convingerea că o pricepută moașă comunală poate mări sporul natalității în comunele rurale și prin aceasta, puterea noastră ca neam.

REVISTA GENERALĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI, închină Nr. 7—8 pe Sept.-Oct. memoriei fostului Subsecretar de Stat Iuliu Valaori, susținător al acestei publicații.

Din acest caiet reținem studiul d-lui prof. G. G. Antonescu: *Cum trebuie să studiem Istoria pedagogiei.* D-Sa cere ca predarea acestui obiect să se facă:

1. Prin cunoașterea operelor originale.
2. Sistemele pedagogice să fie rapor-

tate la mișcarea culturală a timpului în care au apărut.

3. Ca să înțelegem un sistem pedagogic, trebuie să cunoaștem concepția despre lume și viață a autorului, concepția lui filosofică.

4. Să se evidențieze valoarea de actualitate a sistemelor pedagogice.

D-l Prof. G. G. Antonescu anunță publicarea unei *Antologii pedagogice*, care va înlesni în mare măsură predarea istoriei pedagogiei.

Tot în acest caiet d-l Iosif Gabrea are un studiu temeinic asupra reorganizării învățământului normal.

C. I.

VAMBA (Luigi Bertelli): Lică-Furnică Impărat (Ciondolino). Carte pentru tineret. Trad. din italianește de Teodor Iacobescu și Alexiu David. Edit. Librăria Academică, București. Preț 55.

Literatura noastră pentru copii și pentru tineret este destul de săracă. Cărți originale bune sunt foarte puține.

Avem însă traduse cele mai bune cărți din literatura străină. În fruntea tuturor stă *Cuore* de Edmondo de Amicis, *Nils Holgerson* de Selma Lagerlöf, *Țândărică* de Colodi.

Prin traducerea de față se îmbogățește numărul cărților cari nu trebuiesc să lipsească din nici o bibliotecă școlară.

Învățătorii pricepuți vor stăruia ca ea să fie cumpărată de elevii mai înstăriți în locul fasciculelor de 5 lei cari le otrăvesc sufletul.

Felicităm pe distinsul colaborator dl. Al. David pentru gândul frumos ce a avut traducând această lucrare.

C. I.

LUCRETIA DR. OPREANU : *Buget rece și cofetărie*. Tip. „Nouă”. Cluj, 1936. Preț 80 lei.

După cele două volume: *Bucătăria Românească și Bucătăria dietetică și Vegetariană* de cari ne-am ocupat în Nr. 8-9 anul V al revistei noastre, d-na Opreanu

ne aduce, ca dar de Crăciun, acest volum în care se ocupă de prepararea mâncărilor cari pot fi servite la recepții, ceaiuri în familie, diferite serbări familiare cu invitați mai mulți ca de obicei.

În partea a doua se ocupă de arta cofetăriei.

Bunele gospodine cari doresc să aducă cât mai multă mulțumire în familie prin servirea unor mâncări cât mai variate, fără să fie și costisitoare și cari iubesc dulciurile vor găsi în această carte multe rețete practice și ușor de executat.

Atragem îndeosebi atenția învățătoarelor și soțiilor de învățători asupra acestei cărți, care în izolarea lor le va fi cel mai prețios sfătuitor pentru preocupările lor culinare.

D-na Opreanu ține seama în cartea aceasta, ca și în celelalte, atât de bucătăria ardelenască cât și de cea din vechiul regat, cari combinate ne dau cea mai bună bucătărie.

C. I.

UN NOU ROMAN AL M. S. REGINA MARIA. — Despre noul roman al M. S. Regina Maria, care a apărut în franțuzește cu titlul „Mosques” ziarul parizian „Paris Midi” scrie: „Citind romanul am cunoscut Transilvania, căci acțiunea lui se petrece în această frumoasă provincie a României. Romanul nu se ocupă de personalități marcante, ci de poporul din Transilvania. Viața celor mici, oricât de puțin ascunsă ar părea, oferă totuși mai mult mister decât existența personalităților, menite gloriei și notorietății. Și faptul că acțiunea acestui roman se desfășoară în mijlocul unei umanități de extremă modestie, în mijlocul umilei populații din Transilvania, dă ultimei opere a Reginei Maria un farmec special, denotând un poporanism de cea mai bună calitate, colorat viu și inteligent. Pentru a vorbi astfel despre un popor-

trebuie să-l iubești profund. Cineva ieșit din mijlocul acestui popor și având cel mai mare talent, nu l-ar fi descris atât de frumos, fiindcă n'ar fi avut nici imaginația, nici tandrețea Reginei Maria.

Privit sub acest aspect, un astfel de roman, scris de o Suverană, primește înainte de orice un elogiu care depășește literatura și se apropie de politică, de marea politică a sângelui, care n'a avut nevoie să fie învățată.

PETRU I. TEODORESCU: *Cronici Literare*. Colecția Brașovul Literar. 120 pag. 50 lei. D. P. Teodorescu, profesor la Brașov, a desfășurat o frumoasă activitate în revistele literare ale Brașovului: „Brașovul Literar“. „Țara Bârsii“ și „Prometeu“.

Cartea pe care o amintim cuprinde o culegere de cronici și eseuri publicate în aceste reviste, alcătuite cu un remarcabil simț critic și prezentate într-o formă aleasă.

După o incursiune în literatura străină, cu calde evocări, autorul trece la o pere literare românești. Cele mai însemnate pagini sunt acelea închinete poetului Cincinat Pavelescu, cu care autorul a conlucrat pe teren literar.

Analiza fină, caracterizările fericite și stilul cu alese însușiri fac ca cititorul să întârzie cu plăcere pe paginile cărții d-lui Petru Teodorescu. D. G.

I. G. BRATU ȘI STANCU IANCU : *Lecturi intuitive*. Edit. Socec, București. Preț 25 lei.

Lecturi, cari să facă din intuiție un studiu plăcut și interesant, cari totodată să facă din „carte“ ceva dorit, căutat să provoace dragostea de citit și s'o întrețină, sunt necesare. Pentru toate domeniile de învățământ, desigur, sunt necesare astfel de lecturi.

De curând, d-l prof. I. G. Bratu, cunoscutul autor al mai multor broșuri pentru copii și-al celei dintâi metodici în colaborare cu d. Stancu Iancu, inv. în

București au publicat o carte de: „*Lecturi intuitive*“, pentru cl. I și a II-a primară.

Broșura aceasta cuprinde descrieri interesante, istorioare plăcute, poezii distractive, ghicitori și proverbe hazlii și foarte atractive. Pentru fiecare lecție de intuiție au alcătuit, găsit și prelucrat una sau mai multe lecturi foarte sugestive și atât de plăcute copiilor.

Felul cum pot fi folosite lecturile acestea, autorii precizează: „O parte din material poate fi folosit în pregătire, pentru ațâțarea interesului; alta, în aplicare, pentru a face legătura între cele învățate și viață; iar alta, în cursul predării, spre a evidenția și caracteriza unele însușiri ale pasărei sau animalului care se studiază“.

Fiecare învățător va căuta să-și asocieze acest auxiliar, cum va crede că îi va fi de mai mult folos.

După cum spun și autorii, broșura poate fi folosită și la ora de lectură și seziătoare școlară.

O recomandăm cu toată căldura colegilor, încredințați că le poate fi de folos.

F. Stănică.

PĂRERI DESPRE REVISTA NOASTRĂ: — SATUL ȘI ȘCOALA revista de distinsă ținută și de unanim recunoscut prestigiu a d-lor *Constantin Iencica* și *D. Goga*, a intrat cu numărul său de pe lunile Septembrie și Octombrie în cel de-al șaselea an de neîntreruptă și folositoare apariție. Oameni de cultură și personalități de mare suprafață în domeniul educației și învățământului românesc au apreciat-o ca cea mai bună publicație dintre cele ce se publică pentru învățători. Incepută modest, dar cu grije și cu suflet, revista „Satul și Școala“, a ajuns astăzi să fie un adevărat îndreptar învățătoresc în toate problemele de educație și învățământ, adunând între colaboratorii ei majoritatea oamenilor de condei din Ardeal pe care-i preocupă chestiunile în legătură cu educația și școala copiilor. Paginile specia-

le: medicală, administrativă, literară, etc., nu lasă neîncrestat nimic din ceea ce poate interesa atenția cititorilor cărora li se adresează.

(*Patria* din 8 Nov. 1936).

În *Foaia Poporului Român*, care apare în Vârșet (Jugoslavia) învățătorul *Petre Zaharia*, din Grebenac, publică, următoarele rânduri despre revista noastră:

Revista aprofundează chestiunile pedagogice la ordinea zilei, pe care presa nu le lămurește, ci le dă numai ca informații. Ea luptă pentru progresul învățământului nostru primar, pentru ridicarea satului și a bisericii, cât și pentru solida pregătire a slujitorilor ei.

Satul și Școala pune la îndemână tuturor cititorilor săi, pe lângă numeroase articole, o bogată cronică și multe recenzii asupra celor mai noi cărți apărute.

Ea este o revistă „de înaltă ținută toți cei cari se interesează de toate propedagogică” cu multe îndrumări, pentru blemele învățământului.

Satul și Școala este „tipul ideal al revistei didactice”.

Având în vedere și chemarea noastră aici, această revistă atinge scopul culminat și e bine să se găsească pe masa fiecărui coleg.

Asigurăm pe colegul român din țara vecină, că noi dorim să-le fim de cât mai mult folos și-i rugăm să-ne țină la curent cu activitatea și nevoile lor didactice.

ȘT. BĂRSĂNESCU: *Unitatea pedagogiei contemporane ca știință, Iași 1936, 400 pagini.*

Autorul, constatând că la origină toate științele erau contopite în filosofie, din care s'au desprins rând pe rând, pedagogia fiind cea din urmă care a făcut acest lucru, a scris această lucrare, pentru a desprinde din haosul în care se complăce pedagogia contemporană, caracterul ei de știință unitară.

În scopul acesta, a fost nevoie să

urmărească evoluția pedagogiei universale dela 1900 și până azi, orientându-se cu multă greutate prin noianul de pedagogii create de o literatură însetată de formule nouă, dar adesea neserioase sau unilaterale. A folosit metoda istorică, analizând dintr'un punct de vedere nou și propriu, procesul de științificare și autonomizare al pedagogiei contemporane; n'a făcut însă o istorie a pedagogiei, căci materialul întrebuintat i-a servit doar pentru documentare și argumentare. Pentru cititor însă, a rezultat un dublu folos din întrebuintarea acestei metode: pe de-o parte i-se demonstrează caracterul științific și unitar al pedagogiei, în forma la care a ajuns în zilele noastre, iar pe de altă i se pun dinainte, alături de concepțiile pedagogice, depășite prin progresele realizate de această știință în ultimul timp, și achizițiile nouă care rezistă celui mai serios examen critic.

Lucrarea aceasta de 400 pagini mari, prin bogăția materialului, prin seriozitatea cu care acesta e tratat, în lumina ultimelor cuceriri științifice de specialitate, cât și prin forma tehnică excelentă, rămâne o vastă operă de sinteză asupra pedagogiei contemporane. E unică în felul ei în cadrul literaturii noastre pedagogice și desigur fără prea multe rivale în publicistica țărilor de mare cultură. O recomandăm dar colegilor noștri cu toată căldura, asigurându-i că prin lectura ei vor ajunge să se orienteze în labirintul atât de complicat al pedagogiei contemporane.

În cuprinsul ei găsim înafară de introducere și concluzii, trei părți de seamă.

În introducere, autorul lămurește datele problemei puse și justifică metoda de lucru pe care o va urma. La partea I, studiază pedagogia clasică, atot stăpânitoare pe la 1900; deși unitară în fond și formă, această pedagogie nu avea totuși caracterul de știință, deoarece era o teorie dedusă din filosofie.

În partea II, găsim pedagogia dela 1900—1914. Pedagogia acestei epoci, împrumutând metoda de lucru a Științelor naturale (experimentul), ia caracterul și numirea de pedagogie experimentală. Deplasându-și punctul de greutate spre studiul copilului cu disciplinele în subordine, unitatea pedagogiei clasice e sfărâmată, dar pierderea acestei unități e compensată în arte prin așezarea la baza ei a primelor pietre de temelie științifică.

Partea III, cuprinde pedagogia de după războiu, până la 1930. Studiul copilului e continuat cu multă căldură, luând o mare întindere și divizându-se în 4 ramuri: psihologia copilului, biologia, sociologia și antropologia pedagogică. Ea se mai amplifică prin creierea pedagogiilor speciale. Nu se poate unifica însă deși există tendințe, și nu-și poate definitiva nici caracterul de știință, deși se numește pedagogie științifică, deoarece a rămas tot o știință normativă, un sistem de norme bazate pe disciplinele arătate mai sus.

În sfârșit, după 1930, prin H. Nohl, pedagogia actuală își delimitează obiectul, devenind știință unitară și independentă, ca una ce are obiect și perspectivă proprie. H. Nohl (în Handbuch der Paedagogiek“) o numește: „știința fenomenului educativ“, cu menirea de-a desvolta valori etice în individ.

Dr. Șt. Bărsănescu își încheie lucrarea cu convingerea că societatea merge spre pedagogizarea întregii vieți, spre „realizarea unei domnii universale a pedagogiei, așa cum altă dată se produceau vaste procese de moralizare sau de convertire religioasă“ (pag. 372).

Ștefan Tătaru.

ALEXANDRU ROȘCA: *Orientarea profesională a anormalilor. Edit. Institutului psihotehnic. Cluj, 1936. Prețul 60 lei.*

Cu această lucrare se deschide seria de publicații a Institutului psihotehnic

din Cluj, organizat de Ministerul Muncii și Ocrotirilor Sociale.

Institutul este sub direcția dlui prof. Fl. Ștefănescu-Goangă, directorul Inst. de Psihologie și Rectorul Universității din Cluj.

Acest Institut urmărește următoarele scopuri practice:

1. Organizarea oficiilor de orientare profesională.
2. Organizarea științifică a uceniciei.
3. Organizarea selecției profesionale.
4. Organizarea științifică a muncii.
5. Organizarea științifică a întreprinderilor.
6. Prevenirea accidentelor de muncă și reducerea celor accidentați.

Trecând la cercetarea lucrării dlui Dr. A. Roșca, constatăm că în introduce-re se ocupă de principiile cari stau la baza orientării profesionale. Lămurește necesitatea orientării anormalilor.

Scopul propriu-zis al lucrării este să arate cari profesii pot fi îmbrățișate de către oamenii loviți de anumite anomalii fizice și mintale.

În clasificarea anomaliilor dl Roșca s'a condus de considerațiuni practice.

Face o analiză amănunțită a diferitelor organe sensoriale, arătând în ce cantitate servesc ele în diferite profesii. Slăbirea și îmbolnăvirea lor duc la înlăturarea elementului uman din anumite ocupații.

Se arată ce au de făcut cei loviți de astfel de infirmități.

Se mai ocupă de orientarea celor bolnavi de epilepsie și a celor debili mintali.

Intr'o societate bine organizată fiecare om trebuie întrebuințat pentru anumite ocupații.

Scopul acestei cărți este tocmai acest lucru.

Pentru a înțelege textul și cititorii mai puțin familiarizați cu termenii științifici dl dr. A. Roșca, dă la sfârșitul cărții un glosar.

Cartea aceasta se înșiră lângă salba

de frumoase publicații pe cari ni le-a dat până acum distinsul nostru colaborator.

C. I.

RADU PETRE: *Două aspecte noi ale școlii active: corespondența interșcolară și poșta clasei.* Tip. „Artistica”, Pitești, 1936.

Și în această carte ca și în cele de până acum de prof. Radu Petre pe lângă o cercetare științifică meticuloasă trece la aplicarea pe teren a cunoștințelor teoretice.

Din acest motiv scrierile D-sale nu numai că se citesc cu plăcere de învățători, dar ele îi înspumenează la experimentări proprii folositoare la îmbunătățirea învățământului primar românesc.

Recomandăm cu toată căldura această lucrare.

C. I.

GH. CARDAS: *Poezii și prozatorii Ardealului până la Unire (1800—1918).* Antologie și studiu. Prețul 49 lei.

GH. CARDAS: *Poezii munteni până la Unire (1789—1839).* Antologie și studiu. Prețul 42 lei.

Aceste două volume apărute în Biblioteca pentru toți în condiții tehnice și de redactare superioare nu trebuie să lipsească din biblioteca personală a fiecărui învățător.

Aceste volume le va înlesni foarte mult pregătirea la examenele pe cari trebuie să le treacă.

C. I.

GHEORGHE M. STANCU: *Gheorghe Lazăr. Pedagog Național. Viața, activitatea și ideile sale.* Tip. Unirea, Brașov, 1936.

Literatura asupra lui G. Lazăr, destul de numeroasă, se îmbogățește cu o nouă lucrare.

Ea se datorește unui învățător dela o școală satească din județul Odorheiu.

Izolată în această lume, locuită de streini, Dl G. Stancu în ceasurile libere

s'a apropiat cu sfială ucenicului, dar cu mult respect și iubire, de opera lui G. Lazăr.

Ca rod al lecturii lui bogate ne dă această carte, care îl ridică în ochii colegilor săi și al tuturor oamenilor de școală.

C. I.

BULETINUL EUGENIC ȘI BIOPOLITIC No. 8—10 pe August—Octomvrie 1936, ne aduce un studiu interesant asupra dezvoltării fizice a copiilor români în vârstă de 5—15 ani.

Studiul se datorește Dl Dr. P. Râmneanțu.

Cercetarea s'a făcut asupra unui număr de 22,520 copii români. La această lucrare atât de importantă a fost ajutat de un număr însemnat de învățătoare.

Cercetările s'au făcut în județele Alba, Arad, Brașov, Bihor, Caraș, Cluj, Făgăraș, Hunedoara, Ialomița, Ilfov, Neamț, Prahova, Sălaj, Severin, Sibiu, Someș, Târnava-Mică, Teleorman și Timiș.

S'au făcut măsurători asupra 11.761 băieți, 10.759 fete.

Materialul a fost prelucrat în vederea mediilor aritmetice ale înălțimii, greutateii la diferite vârste și pe sex pentru întocmirea tabelelor standard de vârstă — înălțime — greutate cari să servească la determinarea stării de nutriție a copiilor români.

Iată concluziile la cari s'au ajuns:

Copii români, băieți și fete au înălțimea mai redusă decât copii francezi, nemți și americani. Față de a copiilor greci, sunt superiori până la 10 ani, iar dela această vârstă în sus copii noștri au statura mai mică. Deosebirea e mai pronunțată în special dela 11—12 ani în sus și mai ales față de a francezilor și americanilor, cari sunt mult mai înalți.

O mulțime de tabele comparative, grafice, lămuresc această problemă atât de importantă a stabilirii etalonului de dezvoltare fizică.

Invățătorii cunoscând aceste date vor putea ști în ce măsură elevii lor sunt sau nu, înapoiați fizicește.

Nădăjduim, ca în numărul viitor al revistei noastre, să dăm un rezumat mai dezvoltat al acestui studiu.

C. I.

ANALELE DE PSIHOLOGIE. — A apărut volumul III din interesanta revistă științifică *Analele de Psihologie*, pe anul 1936, cu următorul sumar:

Dr. Pierre Janet: Le langage inconscient;

C. Rădulescu-Motru: Organizarea muncii românești prin planuri de împrufut;

Prof. dr. G. Marinescu și dr. L. Copelman: Studiul emotivității prin reflexul psihogaivnic;

N. Mărgineanu: Natura legii științifice;

V. Pavelco: Funcția afectivității;

D. Todoranu: Principii de igienă mintală;

A. Manoil: Considerații de statistică psihologică în legătură cu problema corelației;

Lt. Al. Chiappella: Valoarea diagnosticării inteligenței prin teste și observație și considerațiuni generale asupra profilului psihologic;

I. M. Nestor: Diagnosticarea inteli-

genței copiilor între 9—14 ani. Restul Kuhimann — Andersen;

Urmează note semnate de: dr. L. Bologa, I. Sulea-Firu, I. Benari, C. P. Zaharnic, N. Façon și Despina Eene.

Numeroase recenzii și informațiuni completează volumul de peste 400 pagini. Prețul lei 180.

Revista aceasta de strictă și serioasă specialitate, condusă de profesor C. Rădulescu-Motru și de șeful său de lucrări d. I. M. Nestor, a reușit să se impună fiind de un real folos profesorilor de filosofie, învățătorilor, educatorilor și tuturor acelor care au un real interes pentru mișcarea psihologică românească.

LUCRĂRI PUBLICATE DE ÎNVĂȚĂTORI:

Const. Ghițescu, E. Dan și Ileana Armeanca: Metodica gramaticii și aritmeticii.

Tip. I. Berger, Iașeg, 1936. Prețul 28.

I. Medeanu: Chestiuni de învățământ. Tip. Dacia Baia-Mare. Se ocupă cu problema școlii active.

Tiberiu Barbu: Doctrine filosofice și principiu individualizării. Sebeș-Alba.

Se ocupă în deosebi de studiul individualizării învățământului. Dovedește pricepere în utilizare a materialului documentar.

Rugăm pe abonații noștri în restanță pe trecut și pe anul curent cu plata abonamentului, să ne trimită sumele ce ne datorează.
